

Fenomén Kaligrafie

BcA. Tamara Burešová

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav reklamní fotografie a grafiky
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **BcA. Tamara BUREŠOVÁ**
Osobní číslo: **K08107**
Studijní program: **N 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Grafický design**

Téma práce: **Fenomén Kaligrafie**

Zásady pro vypracování:

Rozsah teoretické práce 40 – 45 stran + přílohy, odevzdat v elektronické podobě (dle předepsané univerzální předlohy, viz Směrnice rektora UTB č. 14/2010) na 1 ks CD nosiče, dále odevzdat 2 kusy vytištěné elektronické podoby práce a 1 výtisk graficky zpracované práce, která má volnější autorskou podobu.

Teoretická část:

Exkurz do historie psaného písma, použití kaligrafie v grafickém designu, současná kaligrafie a její využití.

Praktická část:

Koncepce jednotného vizuálního stylu pro soukromé kaligrafické studio.

Rozsah diplomové práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam odborné literatury:

doporučené zdroje:

veškeré knihovnické fondy na území ČR, webové stránky vztahující se k tématu, odborné časopisy a další literatura po konzultaci s vedoucím práce.

Vedoucí diplomové práce: **M. A. Lenka Baroňová**
Ústav reklamní fotografie a grafiky
Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2010**
Termín odevzdání diplomové práce: **16. května 2011**

Ve Zlíně dne 1. února 2011

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

doc. MgA. Jaroslav Prokop
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 15. 12. 2011

BcA. Tamara Burešová

.....
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Teoretická část: Exkurz do historie psaného písma, použití kaligrafie v grafickém designu, současná kaligrafie a její využití.

Praktická část: Koncepce jednotného vizuálního stylu pro soukromé kaligrafické studio.

Klíčová slova: Kaligrafie, písmo, rukopis, grafický design

ABSTRACT

Theoretical part: Excursion to the history of written script, use of calligraphy within graphic design, recent calligraphy and its use.

Practical part: The concept of the single visual style for private calligraphy studio.

Keywords: Calligraphy, script, handwriting, graphic design

Ráda bych na tomto místě poděkovala všem, kteří mi ochotně poskytovali informace či rady při zpracovávání této diplomové práce. Jmenovitě děkuji vedoucí své diplomové práce, paní M. A. Lence Baroňové, za konzultace, připomínky a zájem o mnou zvolené téma.

„Littera scripta manet.“

(Co je psáno, to je dáno.)

Latinské rčení

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HISTORIE PSANÉHO PÍSMÁ	12
1.1 PŘEDCHŮDCI PÍSMÁ.....	13
1.2 OD OBRÁZKU K PÍSMU	14
1.3 VÝVOJ PSANÉ LATINKY	15
1.3.1 České země.....	26
1.4 KALIGRAFICKÉ FORMY (NEJEN) HISTORICKÉ	28
1.4.1 Kaligramy.....	29
1.4.2 Lettrismus.....	31
1.4.3 Graffiti art.....	33
2 KALIGRAFIE	35
2.1 RUKOPIS.....	36
2.1.1 Psaná předloha písma	38
2.2 NELATINKOVÁ KALIGRAFIE.....	42
2.2.1 Islámská kaligrafie	43
2.2.2 Východoasijská kaligrafie	45
2.2.3 Kaligrafie ruské cyrilice	47
3 SOUČASNÁ KALIGRAFIE	49
3.1 KALIGRAFIE V REKLAMĚ	51
3.1.1 Kaligrafie aplikovaná v grafickém designu	52
3.1.1.1 Logo.....	52
3.1.1.2 Tisková reklama.....	53
3.1.1.3 Obalový design	59
3.2 ALTERNATIVNÍ KALIGRAFIE	61
3.2.1.1 Exteriér.....	62
3.2.1.2 Interiér.....	64
3.2.1.3 Objekty.....	67
3.2.1.4 Móda	68
3.2.1.5 Body art.....	69
3.2.1.6 Video.....	70
3.3 DIGITALIZOVANÁ KALIGRAFIE	71
4 OBNOVY SOUČASNÉ KALIGRAFIE	73
4.1 SVĚTOVÁ KALIGRAFIE	73
4.1.1 Afrika	73
4.1.2 Asie	74
4.1.3 Evropa	75
4.1.4 Jižní Amerika	82
4.2 ČESKÁ KALIGRAFIE	84
5 BUDOUCNOST KALIGRAFIE	88
5.1 VŠEOBECNÝ VZTAH KE KALIGRAFII.....	89
5.1.1 Instituce zabývající se kaligrafií.....	91

II PRAKTICKÁ ČÁST	95
6 KALIGRAFIE A JÁ	96
6.1 CORPORATE IDENTITY SOUKROMÉHO KALIGRAFICKÉHO STUDIA.....	97
6.1.1 Logo	98
6.1.2 Korporátní styl	99
6.2 EXPERIMENTÁLNÍ KALIGRAFIE	103
6.2.1 Zrcadlo	103
6.3 VOLNÁ KALIGRAFIE	105
6.3.1 Obrazy	105
ZÁVĚR	107
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	110
SEZNAM JMEN KALIGRAFŮ.....	112
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	113
SEZNAM OBRÁZKŮ	114

ÚVOD

Již dlouhá staletí písmo umožňuje člověku zaznamenávat myšlenky, nápady, dojmy i celé příběhy a činí tak nejen užitnou, ale také uměleckou formou...

V dnešní době počítačů lidé čím dál více píší rukou spíše výjimečně. V současném běžném životě ani není třeba originálního a krásného rukopisu, protože lidé omezili svoji neverbální komunikaci na maily a vzkazy na sociálních serverech. Krasopis se tak téměř přesouvá z civilní oblasti do oblasti umělecké tvorby.

Smyslem mé práce by nemělo být hořekování nad špatnou úrovní lidských rukopisů a nechtí psát rukou obecně. Nechci ani glorifikovat kaligrafii a nutit lidi krasopisu, přestože se určitému subjektivnímu chvalořečení určitě nevyhnu. Chtěla bych se především pokusit o ucelený písemný pohled na kaligrafii se zaměřením na její současnou podobu a možný budoucí potencial, neboť takové informace v české odborné literatuře chybí. Samozřejmě jsou věnované například historii psaného písma některé kapitoly knih o písmu, většinu těchto knih je možno dohledat, ale již pouze komplikovaněji v antikvariátech či různých aukcích. Drobné zmínky lze nalézt také poskromnu v článcích odborných časopisů a v neposlední řadě samozřejmě existují i knihy přímo nazvané Kaligrafie. V takto zaměřených knihách lze ale opět nalézt pouze pár stránek historie, zbytek tvoří povětšinou nauka kaligrafických abeced. O současné kaligrafii pak nenalezneme literaturu vskutku žádnou. Od roku 2007 u nás zatím pouze připravuje v nakladatelství Svět knihy svou autorskou edici Kaligrafie se zaměřením na současné rukopisné písmo a kaligrafii Radana Lencová. Prozatím lze čerpat alespoň z literatury zahraniční, kde například loňský rok (2010) vyšly dvě zdařilé knihy – „Modern Calligraphy & Hand Lettering“ s ukázkami nejen děl moderních postupů a „Calligraphy & Graphic design“ s řadou příkladů kaligrafie aplikované v grafickém designu. Druhá zmíněná kniha krásně demonstruje široké pole uplatnění současné kaligrafie a dokonale s absencí dlouhých textů představuje schopnost kaligrafie svojí krásou zaujmout bez nutnosti rozvlklých explikačních textů.

Nejen díky tomu, že u nás píšeme latinkou, ale také proto, že je latinské písmo nejpoužívanějším písmem na světě, budu se věnovat této oblasti kaligrafie. Tímto ohraničením podle mého názoru může vzniknout ucelená práce, která nevyzní zmatečně a poskytne přehledný komplexní pohled na zvolené téma od počátku písma, až po vidinu budoucích zítřků.

Před samotným psaním smysluplného textu na téma „kaligrafie“ je ku prospěchu pochopit samotný pojem.

Co to tedy vlastně kaligrafie je? Krásné psaní?

Co lze chápat jako soudobou moderní kaligrafii? Čínské znaky na tričkách?

Výklad slova zas tak jednoduchý není a člověk to pochopí tehdy, když nahlédne do literatury z důvodu obohacení se o odborné informace. Namísto očekávaného obohacení a pochopení je však spíše zmaten. Odborná literatura a slovníky často termín kaligrafie vykládají jako krasopis, čímž podle mne tak snadno celkovou podstatu kaligrafie v současné době již vystihnout nelze. Chtěla bych proto čtenáře nejdříve seznámit se vznikem psaného písma, aby porozuměl jeho vývoji a získal znalosti historických souvislostí. A přestože mám touto prací v úmyslu šířit především jakousi propagaci kaligrafie současné, historii, která dala této tvůrčí činnosti vzniknout alespoň souhrnně nastíním.

Hlavním cílem pak bude snaha prezentovat současné tendence a předložit moderní atraktivní výstupy dnešních kaligrafů.

Nechť si každý poté udělá na výklad slova svůj vlastní názor a tato práce se stane jednou z pomocných cest k porozumění fenoménu kaligrafie.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE PSANÉHO PÍSMÁ

Není datováno, kdy lidé poprvé začali psát. Pradávný člověk zprvu pouze gestikuloval, případně vydával různé skřeky. S primitivní formou sdělování dokázal komunikovat celá tisíciletí svého vývoje, dokud nepocítil potřebu dát informacím pevnou podobu, což se podařilo vynálezem písma.

„Písmo je systémem grafických znaků, na nichž se lidské společnosti dohodly, aby jim sloužily k trvalému zaznamenávání myšlenek, vyjádřených jazykem.“ [1]

Písmo vznikalo na různých místech, v různých kulturách a taktéž bylo zaznamenáváno množstvím odlišných nástrojů na celou řadu materiálů. Vznikalo z hospodářských potřeb tehdejších společností, z nutnosti rozvoje i navazování vztahů a souviselo se vznikem společenské dělby práce.

Díky písmu jsme schopni zaznamenávat myšlenky, informace o nejrůznějších příbězích, psát historii – dorozumívat se prostřednictvím písma můžeme nejen v prostoru, ale také v čase. Jedině díky písemným záznamům můžeme dnes studovat životní příběhy svých předků a celé dějiny lidstva v přeměnách písma jednotlivých epoch. *Písmo je tak ohromným vynálezem, že se jeho vznikem někdy vymezují dvě fáze evoluce člověka – doba předhistorická a historická.* [2] Dobá historická se nám představuje již prostřednictvím písma, dobu předhistorickou si musíme sami osvětlovat pomocí dochovaných a nalezených objektů (hroby, stavby, šperky apod.).

1.1 Předchůdci písma

Již v pravěku, ještě před vznikem písma, zaznamenávali lidé své myšlenky. Uměli kreslit a pomocí obrazů popisovali předměty ze života a líčili své činy. Nejznámějšími kresbami jsou jeskynní vyobrazení zvířat v jihofrancouzském Lascaux a španělské jeskyni Altamira.

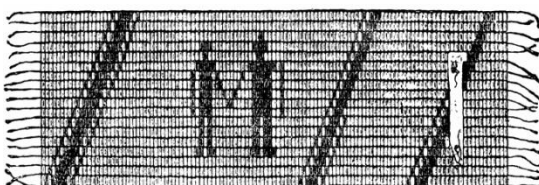
[Obr. 1] Jeskynní malby v Lascaux
(Zdroj: <http://www.bradshawfoundation.com/lascaux/index.php>)

[Obr. 2] Jeskynní malby v Lascaux
Zdroj: <http://www.bradshawfoundation.com/lascaux>)

Za předstupně písma můžeme považovat také různé mnemotechnické pomůcky, sloužící rovněž k výměně informací. Národy chovající dobytek například aplikovali vypalování do zvířecí kůže vlastnické značky, aby tak poznali svá zatoulaná zvířata. Nejrozšířenějším prostředkem k přenosu sdělení byly vrubované hůlky, které se používaly ještě v 18. století v Anglii a až do konce 19. století ve východní Evropě. Sloužily jako záznam půjčky poskytovateli zboží i dlužníkovi. Na hůlku se vyřezaly vroubky znázorňující počet věcí a nato se hůlka po délce rozpůlila, aby oba aktéři obchodu měli část hůlky jako doklad obchodu.

Ještě ve 30. letech 20. století se objevovaly v Austrálii tzv. zpravodajské hole, které nesly různé vzkazy od pozvání na lov, po výpomocné vyobrazení sloužící nositeli k vybavení si konkrétního vzkazu. Inkové ve 13. století na území dnešního Peru používali uzlové značky, tzv. kipu. Jedná se o barevné šňůry s uzly, které zastupovaly číselné údaje. Tento systém používali také například obyvatelé západní Afriky, pro které je navíc charakteristické sdělování si informací pomocí řetězců mušlí, tzv. aroko, kde je obsah sdělení čitelný podle počtu a umístění mušlí. Podobný sdělovací systém znali též severoameričtí Indiáni, kteří mušle barvili, řezali a sestavovali z nich pásy, tzv. vampum.

[Obr. 3] Vampum
(Zdroj: etc.usf.edu/clipart/17500/17550/wampum_17550.htm)

[Obr. 4] Vrubová hůlka
(Zdroj: KÉKI, Béla. 5000 let písma.)

1.2 Od obrázku k písmu

První stupeň, který směřuje k našemu písmu, je obraz. Ten procházel od doby kamenné postupnou proměnou od přesného vyobrazení předmětu, po stylizovanou formu reprezentace, až vznikl grafický symbol předmětu – **piktogram**. Tato raná forma vizuální komunikace funguje dodnes a užívá se převážně na dopravních a dalších orientačních značkách. Typickým příkladem je pictogram čurajícího panáčka nebo vidličky s nožem, který umístěný například ve veřejných mezinárodních budovách nepotřebuje žádné další jazykové explikace. Každý může tyto pictogramy „číst“ vlastním jazykem.

Postupně začaly být tyto obrázky používány také v jiných souvislostech, kdy obrazový znak splynul se svým slovním významem – znaky již představovaly také jména a abstraktní pojmy. Když se obrázkové písmo obohatilo o tyto prvky, vzniklo **písmo pojmové – ideografie** (znaky se nazývají ideogramy).

Rozhodující úlohu ve vývoji písma znamenalo oddělení zvukové stránky slova od jeho významového obsahu. Znak pojmového písma splynuly nejen se slovním významem slova, ale také s jeho zvukovou složkou. Znak tak začaly představovat určitou skupinu hlásek – vyvinulo se **slovní písmo**. Spojováním několika znaků, představující jednoslabičná slova, dala vzniknout slovům víceslabičným – na bázi takového rébusu vzniklo **písmo slabičné**.

Dalším vývojovým stádiem je **písmo hláskové**, kde každý znak představuje jednu hlásku. Tento systém již zaznamenává pouze zvukovou podobu slova nebo jednotlivých hlásek.

EGYPTSKÉ HIEROGLIFY			HIERATICKÉ PÍSMO	DEMOTICKÉ PÍSMO	STAROSEMIT- SKÉ PÍSMO	FENÍCKÉ PÍSMO	ARCHAICKÉ ŘECKÉ PÍSMO	ŘECKÁ ALFABETA	CYRILICE	AZBUKA	LATINKA	RÍMSKÁ KAPITÁLA
									Н	Н	Н	Н
									К	К	К	К
									С	С	С	С
									В	В	В	В

[Obr. 5] Významné fáze cest od ideogramů k hláskové abecedě.
(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

1.3 Vývoj psané latinky

Výrazný zvrat v dlouhodobém vývoji písma propuknul, když se zrodilo písmo hláskové. Písma se postupně zjednodušovala v slabičná, až se v Egyptě nakonec dalším zjednodušením vyvinulo písmo hláskové. Egyptané zřejmě nedospěli k objevu znaků pro slabiky a hlásky sami, podobné zjednodušení prodělala i písma Chetitů a staré Kréty.

Rozvíjelo se více forem hláskové abecedy a pro vznik našeho písma měla zásadní význam abeceda fénická. Od 13. století před n. l. vynikali **Féničané** obchodní podnikavostí i se vzdálenými zeměmi, což přispělo k dalšímu zjednodušení písma. Féničané vytvořili hláskové písmo o 22 znacích (souhlásek), které přejali v 7. století př. n. l. mimo jiné **Řekové**. Ti doplnili písmo o znaky pro samohlásky a zformovali tak jako první na světě úplné hláskové písmo se znaky pro souhlásky i samohlásky, rovněž opustili psaní zprava doleva. V různých obměnách pak přecházela tato soustava znaků do většiny současných hláskových písem, v první řadě do latinky. Z tohoto odkazu čerpáme také my. Nejstarší slovanské písmo, hlaholice, vznikalo právě pod vlivem řeckého i latinského písma.

[Obr. 6] V průběhu staletí se fénické písmo (nahore) postupně změnilo do formy řeckého písma (dole).
(Zdroj: *Velká kniha kaligrafie : Vzorová písma Západu i Východu, 45 projektů krok za krokem.*)

[Obr. 7] Znak A v egyptském písmě hieroglyfickém, v písmě fénickém, řeckém, římském a staroslověnském.
(Zdroj: MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu.*)

Vývoj latinky dovršili **Římané** a dali tak vzniknout naší velké abecedě. Římané přejímali a rozvíjeli řeckou kulturu a vzdělanost, ale vznik latinského písma ovlivnila současně dvě písma – etruské a řecké. Pouze čtyři v etruštině chybějící písmena přejali Římané později z řeckého písma.

Nejstarším typem latinského písma jsou **římské kapitálky** (= majuskula, velká písmena abecedy), jejichž tvary se nezměnily dodnes. Je to slavnostní písmo tesané do kamene, jehož další ráz určoval materiál (kámen, kov, voskové destičky, pergamen) a nástroj užívaný písařem. U běžného neslavnostního rukopisu se nedbalo tolik na grafickou úpravu, ale na rychlost a snadnost psaní. Takové dokumenty (např. právnícké nebo notářské) jsou těžko čitelné a nazýváme je **kurzívami** (rychlöpis, z latinského currere = běžeti). Pro kurzívu je charakteristický šikmý sklon písma, splývání znaků (ligatury) a objevující se zkratky.

[Obr. 8] Abeceda monumentálních římských kapitálek z nápisu na podstavci Trajanova sloupu v Římě.
(Zdroj: MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu.*)

[Obr. 9] Kresba labyrintu s nápisem Zde bydlí Minotaurus z Pompejí, psané formou římské kurzívy.
(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

Úsilí o lepší čitelnost a plynulejší způsob psaní vedlo k dalšímu vývojovému stupni římského knižního písma – unciály. **Unciála**, okrouhlejší a zjednodušený druh majuskulního písma, vévodila psaní rukopisů ve 4. století našeho letopočtu. Její snadnější čitelnost zajišťují prodloužené tvary některých písmen nad a pod písmovou linií.

Přechod od velkých písmen (kapitálek) k pozdější abecedě malých písmen (minuskulí) charakterizuje další latinská abeceda – **polounciála** s převahou minuskulních tvarů v rukopisech, přestože rozdíl mezi velkým a malým písmem nebyl ještě oficiálně definován. Za nejpůvabnější typ tohoto druhu písma je považována irská polounciála ze 7. století, která ovlivnila záhy veškerou anglosaskou tvorbu písma.

[Obr. 10] Abeceda unciály sestavená jako studie podle Pražského kapitulního fragmentu Evangelia sv. Marka z 6. století.
(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

[Obr. 11] Abeceda polounciály sestavená jako studie podle většího počtu vzorů, většinou ze 6. století.
(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

Už od doby rozkvětu Říma se latinské písmo rozšiřovalo po celé říši a tento rozmach dále pěstovalo nastupující křesťanství. Ke všeobecnému úpadku písemnictví v Evropě došlo v 5. století během stěhování národů. Postupně se přirozeně objevovala řada značně odlišných obměn latinské abecedy, označovaná jako národní písma. Byl to převážně důsledek rozdílných vkusů a domácích vlivů národního umění v zemích navzájem dosti odlehlých a nechybělo příliš, aby se vytratila písmová jednota.

Koncem 8. století se Karel Veliký, spolu s obnovou římského impéria, pokusil sjednotit také písmo a navrátit mu tak jeho původní jednotu. Šíření gramotnosti a vzdělanosti bylo důležitou součástí jeho reformy, nechal zakládat skriptoria a školit písaře. Nabyla potřeba lehce psaného, čitelného a všeobecně přijímaného písma. Pera se seřezávala v pravém úhlu (namísto kosého úhlu pro polounciálu), a vznikla první pravá minuskula. Vyznačuje se menším kontrastem mezi tahy, má kurzivnější charakter, je rychlejší a jednodušší. Sjednocením soudobých polounciál a kurzív tak vznikla **karolínská minuskule**, která se později stala vzorem pro renesanční humanistické písmo a po vynálezu knihtisku sloužila jako model řadě různých řezů písma.

Spletitý vývoj vedoucí k odlišení velkých a malých písmen byl tedy dovršen karolinskou minuskulí. Ve 12. století se v Evropě ujmulý arabské číslice (nahradily velká písmena po starém římském způsobu) a později se v latinské abecedě také ustálila interpunkční a diakritická znaménka.

Naše současná velká abeceda je tedy více než 2000 let stará (římské kapitálky), malá písmena latinky a jejich vývoj k dnešnímu podání trval kolem 1000 let.

[Obr. 12] Karolínská minuskule. Studie podle pražského kapitulního evangeliáře z konce 11. století. Základ samostatné existence malé abecedy.

(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

Oblost tvarů karolínské minuskuly korespondovala s románskou architekturou, jež se rozšířila v 11. a 12. století. Na počátku 13. století vznikl gotický sloh a zaoblená písmena byla vytlačena lámanými tvary gotického písma. Gotický sloh (narozdíl od románského) je těsnější, vyznačuje se štíhlejší stavbou, lomením oblouků a hranatějšími tvary – stejně jako písmo, u kterého se více než kdy jindy uplatňoval místní vkus a národní ráz, takže mutace a variace gotických písem jsou bohaté. V zemích na jihu Evropy vládne širší a kulatější **rotunda**, na sever od Alp vyšší a striktní lomená **textura**. Aby se stlačené písemné znaky daly dobře číst, začala se nad „i“ psát tečka, což opticky pomáhalo především v řadě písmen vertikálních tahů (m, n, i). Obě písma nebylo snadné psát rychle, vyžadovala nejen písmařovu zručnost, ale také trpělivost a tak vznikla **gotická kurzíva**. Šlo o typ písma psaného jedním tahem, využívaného u psaní listin, dopisů a všeobecně také textů laické veřejnosti. Postupně však proniklo rovněž do knih a slavnostnějších listin, kde bylo psáno výrazně pečlivěji a vyvinul se tak kříženec mezi kurzívou a knižním písmem, což se zřejmě projevilo i v názvu – **bastarda**.

Gotické písmo se ujmullo obzvlášť v Německu a na několik století se stalo jeho národním písmem.

[Obr. 13] Studie abecedy podle textury misálu Jana ze Středy z druhé poloviny 14. století. Oblouk je zcela potlačen.
(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

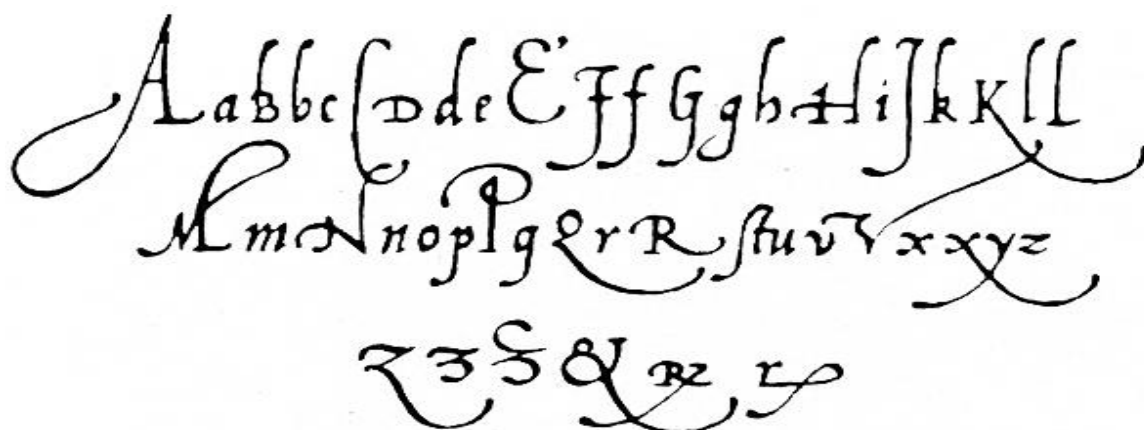
[Obr. 14] Jednotlivá gotická písmena: zleva textura, rotunda, švabach, fraktura. Rozdíl při srovnání.
(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

V polovině 15. století, v období rozkvětu gotiky, vynalezl Johannes Gensfleisch (1397/1400–1468), řečený Gutenberg, knihtisk. První knihy byly věrným napodobením tehdejší písařské práce (tvarů písmen, uspořádání textu). Tisk se šířil po celé Evropě, převzal pozvolna ve všech zemích péči o rozmnožování knih, čímž se výroba knih zlevnila a šířila se znalost čtení i psaní. Vynálezem typografie ale písařské dílny nezanikly. Tvorbě písma se přesunula jen zčásti na pole knihtisku, protože rukopisné knihy byly velice nákladné. S vynálezem knihtisku zůstaly kaligrafům především činnosti jako psaní slavnostních a kancelářských dokumentů, stále však konkurují tisku. Zprvu se kaligrafie a tisková písma rozvíjela současně.

Období renesance je svojí pestrostí písařské práce velice plodné, vyučování různým druhům písma se věnovala velká pozornost také na školách. Toto období je rájem pro kaligrafy a milovníky kaligrafie. V německých zemích vznikla dvě nová písma odvozená z gotiky – **švabach** a **fraktura** (gotické bastardy).

Nejvýznamnějším přínosem renesance k vývoji latinského písma je humanistická kurzíva – **italika**, která se již v 16. století stala samostatným typem tiskovým i vzorem obyčejného rukopisu. Vyvinula se na začátku 15. století z humanistické minuskule. Kurzivní písmo znamená úsporu místa, jeho tvary jsou užší a uzavřenější než tvary minuskulí. Píše se snadno a s velkou pravidelností. Mírný sklon písma plně vyhovuje písčící ruce, která se tu

rozezpívala naplno. Radost z pulsujícího pohybu prstů a ruky, ze vznikajícího tvaru, z rytmické plynulosti dává vyniknout osobnosti každého písaře. Tvary písmen jsou spojovány, dřívky protažené uvolněnými oblouky či vlnovkami, často přecházejícími ve smyčky. Zjednodušení malého „a“ na jednoobloukový je charakteristické pro kurzivy dodnes. Humanistické kurzivy jako cancellaresca, romana, formata a bastarda obdivujeme i dnes.

[Obr. 15] Cancellaresca romana ze sborníku L. Vincentina z roku 1552.

(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

UNIVERSITAS CAROLINA
PRAGENSIS

1

UNIVERSITAS CAROLINA
PRAGENSIS

2

UNIVERSITAS CAROLINA
PRAGENSIS

3

UNIIVERSITAS CAROLINA
PRAGENSIS

4

[Obr. 16] Nejstarší tvary latinského písma.

1. Kvadratické kapitálky, 2. Rustické kapitálky, 3. Latinská unciála, 4. Irská polounciála.

(Zdroj: MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu.*)

Uniuersitas Carolína Pragenfis

5

Uníuersítas Carolína Pragensís

6

Uníuersítas Carolína Pragensís

7

Uníuersítas Carolína Pragensís

8

Uníuersítas Carolína Pragensís

9

Universitas Carolina Pragensis

10

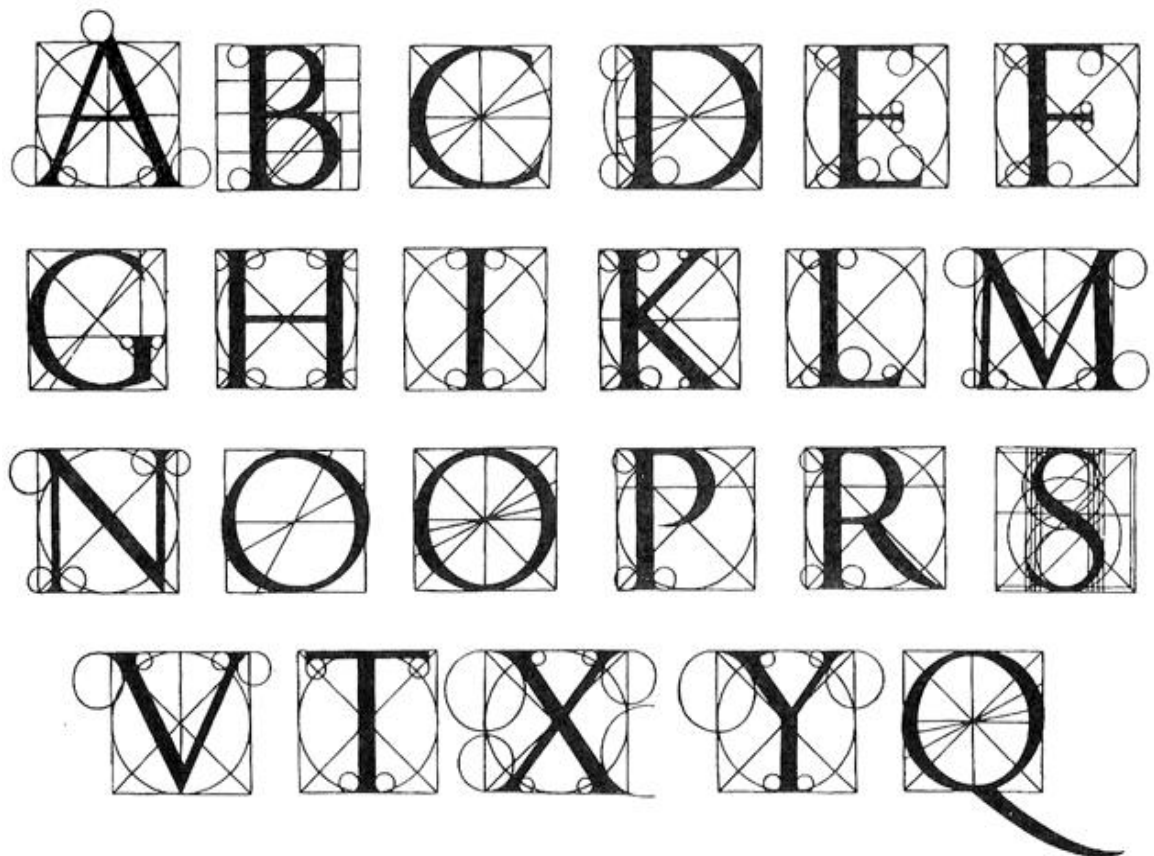
[Obr. 17] Novější tvary latinského písma.

5. Karolinská minuskula, 6. Gotická textura, 7. Švabach, 8. Okrouhlá gotika, 9. Fraktura, 10. Humanistická kurzíva.

(Zdroj: MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu.*)

Lze říci, že renesanční kurzívou je vývoj latinského písma v podstatě zakončen, další písemné typy přes baroko i empír jsou jen svědectvím dobového stylu a vkusu zachyceného proměnlivými technikami písařů.

Od doby renesance se objevují první matematické snahy o zachycení písma. Nejedná se o kaligrafii psanou, ale kreslenou – vznikající pomocí pravítek, kružítek a dalších nejrůznějších pomůcek a matematických propočtů.

[Obr. 18] Renesanční konstruovaná majuskule L. Pacioliho z roku 1509.

Vychází z římské kapitály, dokonale promyšlenými proporčními vztahy má však zcela renesanční charakter.

(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

V 17. století je široce seříznuté renesanční pero vystřídáno měkkým perem s ostrým hrotem, který vytváří různě široké tahy písma pouhým tlakem ruky. 16. a 17. století je nástupem francouzského přínosu pro kaligrafii, která je nyní bohatě dekorovaná a takřka psaná jedním tahem.

V 19. století se po Evropě rozšířilo jako nástroj ocelové pero a jako písmo tzv. „*english hand*“, které ovlivnilo německý kurent i ruskou azbuku a stalo se předlohou školáků. [3] Stejně jako řada dalších písem proniklo toto písmo zpětně také do tisku.

[Obr. 19] English Hand (anglické psací písmo).

Představuje vývojový stupeň psané latinky. Stalo se v celé Evropě vzorem pro školní výuku krasopisu.

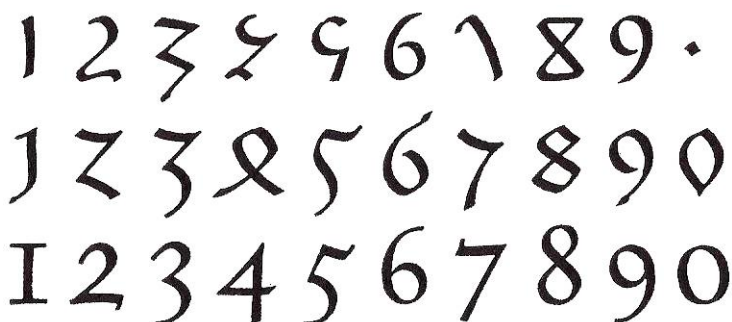
(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

Na přelomu 18. a 19. století, kdy v tiskových písmech byly znakem doby kreslené tvary (silné dřívky, tenké patky), se i v rukopisech jeví odklon od plochého pera, do té doby převládajícího psacího nástroje. Píše se ocelovými pery, jejichž pružné hroty dovolují stínování, ale již jiného charakteru. Stopa tvrdších hrotů je neměnná, podobná vrypu rydla.

[Obr. 20] Postupná proměna tvarů římských kapitálek v malá písmena latinské abecedy.

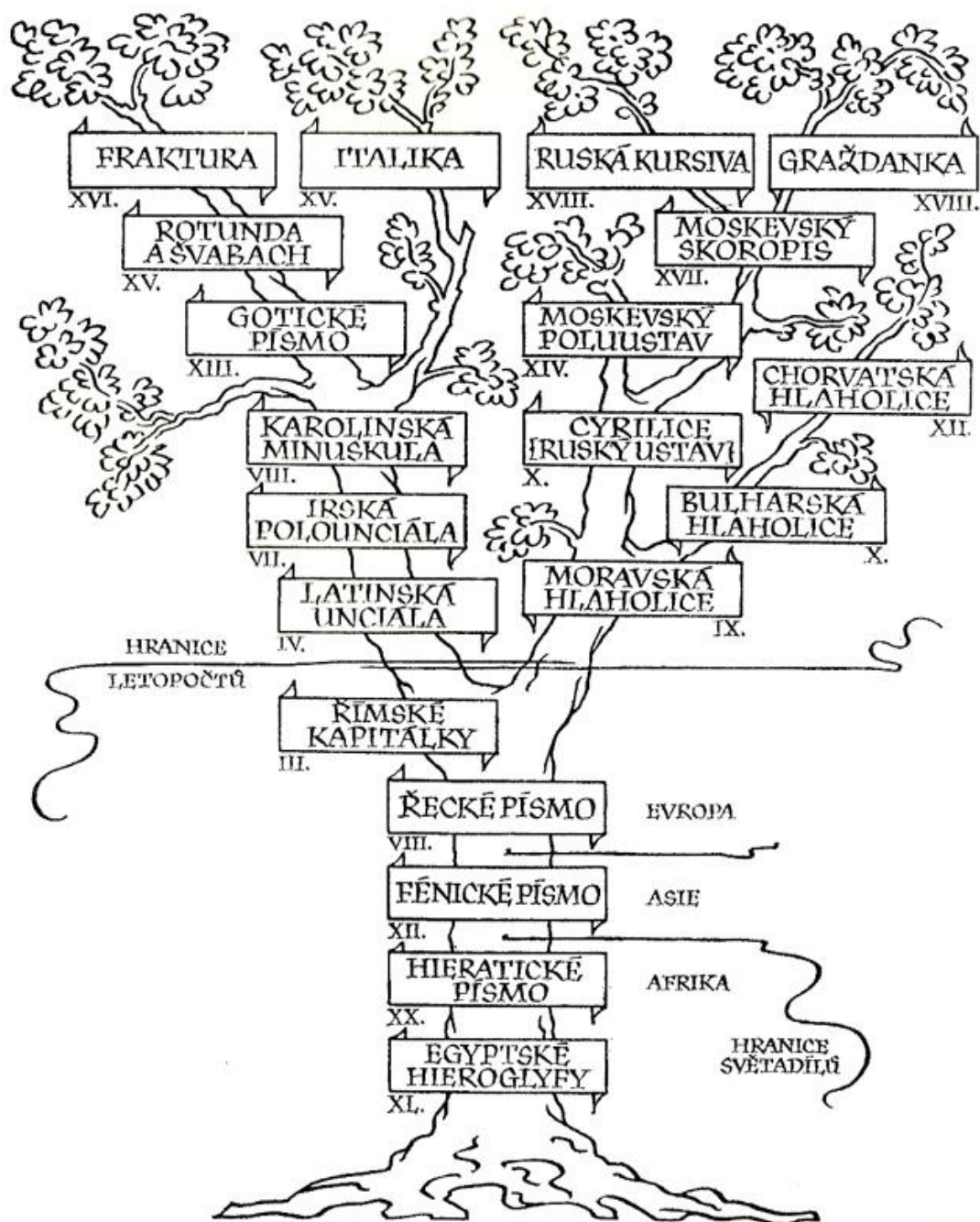
(Zdroj: MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu*.)

[Obr. 21] Vývoj arabských číslic.

Od původních arabských značek bez nuly (nahore) po dodnes užívané renesanční tvary (dole).

(Zdroj: MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu*.)

[Obr. 22] Znárodnění dějinného a slohového vývoje písma.

(Zdroj: MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu.*)

Latinské písmo začala používat většina románských a germánských jazyků, také všechny keltské a baltské jazyky a více než polovina slovanských jazyků. Latinka pronikla také mezi Slovany, po objevení Ameriky zdomácněla také v Severní a Jižní Americe. Velký díl práce mají na šíření latinky křesťanští misionáři, kteří překládali do řady jazyků Bibli. Stejně tomu také bylo v Austrálii. V 19. a 20. století se latinka stala prostředkem i pro zápis řady dalších mimoevropských jazyků (Vietnam, Turecko).

1.3.1 České země

Až od počátku 9. století u nás docházelo k prvnímu systematictějšímu užívání latinského písma formou karolínské minuskule. Významným mezníkem byla byzantská misie bratří Konstantina a Metoděje, kteří na Moravu v letech 863 až 864 uvedli písmo hlaholské. Hlaholice vycházela zejména z řeckého písma, stejně jako mladší písmo cyrilské.

V 10. století se na našem území latinské písmo již nápadně prosazovalo a do 13. století se užívalo jak v textech literárních tak úředních stále v podání karolínské minuskuly (Gumpoldova Legenda o svatém Václavovi). Jen u obzvláště vybraných kaligrafických výtvorů a památek nápisových se objevovalo písmo kapitální nejen v iniciálách či nápisech, ale také v obsáhlejších textech.

Od poloviny 13. Století zasahuje také české země gotizace písma. Dosud zaoblené tvary písmen se lámou a rostou do výšky. Z různých příčin kulturních, hospodářských i politických se vyvinula česká gotická diplomatická kurzíva, která získala svým psaným charakterem sklon a došlo ke spojování písmen. Tohoto písma se nejdříve užívalo v úředních dokumentech, brzy proniklo i do knih a jeho vývoj se završil vznikem české bastardy (Jistebnický kancionál, Dalimilova kronika), která bývá označovaná jako polokurzíva. Česká bastarda stála u zrodu pozdně gotické bastardy, z níž se na čtyři století vyvinulo národní německé písmo. Také první knihy tištěné v Čechách mají ráz české bastardy (Kronika Trojanská). Teprve od 14. století se začalo prosazovat písmo minuskulní, nikdy však kapitálku zcela nevytlačilo.

Od 13. století se kromě latiny začíná prosazovat také čeština a němčina. Na počátku 15. století dochází k reformě psané češtiny. Latina podle Husa nepostačovala písemnému zaznamenávání českého jazyka, stejně jako nestačila Řekům, Židům, Němcům a dalším. Odstraněny byly spřežky (rz = ř, cz = č apod.), již existující písmena opatřuje tečkou (nabodeničko krátké) nebo pro označení délky čárkou (nabodeničko dlouhé) a nově vzniká písmeno „ch“. Přestože se tím počet znaků v abecedě rozšířil, čtení i psaní se stalo výrazně snadnější.

Humanistické písmo se u nás přejímalo mechanicky bez porozumění, a proto se nijak zvlášť neujalo. Od 15. století se objevuje ojediněle humanistické písmo minuskulní a kurzivní. Písma humanistická byla psána jazykem latinským, čeština a němčina byly zaznamenávány písmem novogotickými. V 16. a 17. století byla česká novogotická kurzíva vytlačována německým kurentem, jenž posléze převládl.

Druhá polovina 18. století je mimo jiné význačná nařízením povinné školní docházky. Učebnice byly vydány ve Vídni a také vzorníky psaného písma byly postupně převzaty z vídeňských předloh. Vedle německého kurentu se nacvičovala ještě tzv. kancelei a psaná fraktura, pro niž se užívala pera s širokým hrotem. Majuskuly písem se zdobily hojnými vlnkami a tzv. latinským písmem (humanistickým) se psaly zejména cizojazyčné texty. Latinka v českých zemích převládla v průběhu 1. poloviny 19. století, kdy proniklo národní uvědomění do všech odvětví práce i bytí. Od druhé poloviny 19. století se začínají objevovat kovová pera, teprve po 1. světové válce se prosadila plnicí pera (známá již ve středověku) a po 2. světové válce pera kuličková.

Na sklonku 19. století k nám pronikl vynález psacího stroje.

1.4 Kaligrafické formy (nejen) historické

V předchozích kapitolách stručně popisují vznik psaného písma, jeho složitý a dlouhý vývoj. Každá doba si vyžadovala vlastní podobu písma, s konečnou podobou latinského písma však tendence vytvářet písmo neustaly. Umělci naopak začali s písmem experimentovat a vymýšlet další metody jeho rozvoje. Rozvíjely se tak četné umělecké tendence přímo písmem inspirované či směry aplikující písmo v koncepci se svým uměleckým názorem. Tyto umělecké snahy vnímám jako kaligrafické počiny, které dávaly vzniknout řadě svébytných kaligrafických forem (například kaligramům). Psané písmo v dílech jednotlivých údobí dějin prezentuje ve své podstatě dobovou moderní kaligrafii. Podobné vizuální vyjádření dnes především v kaligrafických obrazech předkládají soudobí umělci a inspirace či přinejmenším podobnost je nepochybná.

Písmo jako samostatný tvůrčí prvek ve výtvarném umění se objevilo ve 20. století s kubismem, který ho využíval v malovaném obraze. Písmo latinské abecedy se aplikovalo do děl koláží nejčastěji tištěných písemných útržků, až italští futuristé vmalovávali do obrazů písmena a číslice. Tyto tendence inspirovaly rovněž ruské futuristy, Michail Larionov (1881–1964) do svých obrazů vpisoval celé texty písní a nápisy, ve dvacátých letech minulého století tak pozvedl slovo či jeho fragment na samotný motiv obrazu. Uplatnění písma v obraze je typické též pro dadaismus (koláže Kurta Schwitterse) a surrealismus (Man Ray).

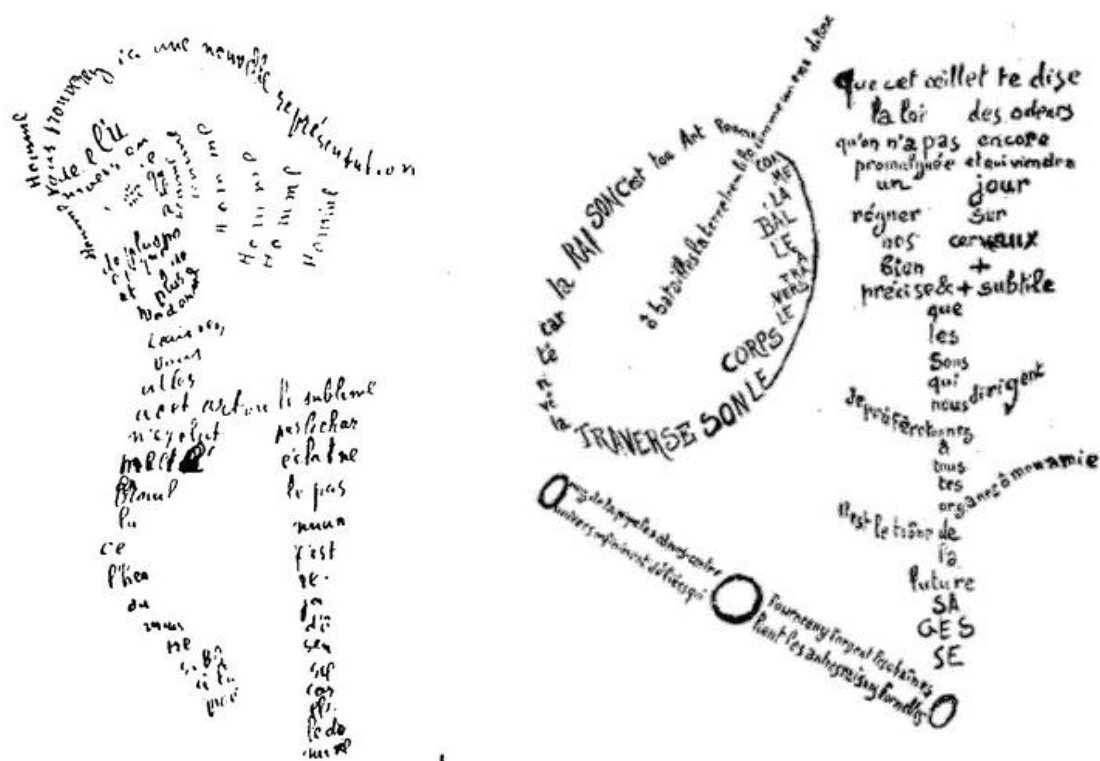
Kaligrafii oživil v polovině 19. století anglický umělec a spisovatel William Morris (1834 –1896), který znovu pozvedl akt psaní na uměleckou formu. Ve 20. století obnovili zájem o umění krasopisu v Německu také Rudolf Koch (1876–1934), Hermann Zapf (*1918). Za otce moderní kaligrafie je považován Angličan Edward Johnston (1872–1944), známý především díky písmu Johnston, které bylo použito v celém systému londýnského metra a návrhem kaligrafického písma Foundational Hand.

“Nobody had such a lasting effect on the revival of contemporary writing as Edward Johnston. He paved the way for all lettering artists of the twentieth century and ultimately they owe their success to him.”¹ Hermann Zapf

¹ Volný překlad: „Nikdo neměl tak trvalý vliv na oživení moderního psaní jako Edward Johnston. Vydělal cestu všem písařům dvacátého století a ti mu nakonec vděčí za svůj úspěch.“

1.4.1 Kaligramy

Kaligram je obrazová báseň založená na uspořádání písmen a slov do určitého obrazce. Často tak vznikají díla, která spojují kaligrafii a poezii. Příznačnou osobností ručně psaných kaligramů je francouzský básník Guillaume Apollinaire (1880–1918), který ve své sbírce Kaligramy pomocí volné asociace představ prezentuje spontánní vizuální obrazy.

[Obr. 23] „Kaligramy“, Guillaume Apollinaire

(Zdroj: <http://normal6quintoprimer.blogspot.com/2010/05/un-poeta-cubista-guillaume-apolinaire.html>)

Tvorba kaligramů vybízí k hravosti a kreativě, láká také nejednoho současného grafického designéra či typografa k ozkoušení si a příjemnému rozptýlení.

[Obr. 24] „Calligram“, Rose Folsom

(Zdroj: http://www.rosefolsom.com/art/vart_2.htm)

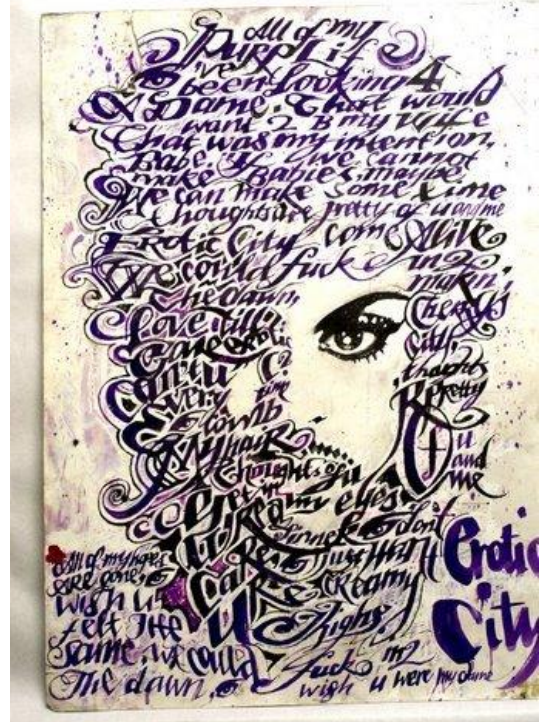
[Obr. 25] „Wine Calligram“, Joni James
(Zdroj: <http://artbyjonijames.blogspot.com/wine.html>)

[Obr. 26] „Violin Calligram“, Joni James
(Zdroj: <http://artbyjonijames.blogspot.com/2010/01/im-on-roll.html>)

[Obr. 27] „Jimi Hendrix“, Ben Duarri
(Zdroj: calligramdesigners.blogspot.com/2009/06/jimi-hendrix.html)

[Obr. 28] „Prince“, Ben Duarri
(Zdroj: <http://calligramdesigners.blogspot.com/2009/06/prince.html>)

1.4.2 Lettrismus

Lettrismus je literární směr, který vznikl ve Francii a ke kterému se od roku 1950 přidávají také výtvarní umělci. V širším slova smyslu jde o souhrnný název pro tendence v umění 20. století. Umělci hledají spojení mezi obrazem a písmem, často se tak prezentuje opět vizuální poezie. Krátce řečeno se termín tettrismus může vykládat jednoduše také jako fascinace písmem. Lettristické obrazy předznamenal již zmíněný Michail Larionov, který do svých obrazů vmalovával písmena. Lettrismus vychází dále například z dadaismu, u nás z poetismu (v tzv. básních-plakátech), futurismu a také z tvorby kaligramů Guillaumea Apollinaira. Tvoří se latinkou, hebrejskou abecedou, východní kaligrafií, ale také Morseovou abecedou či slepeckým písmem.

[Obr. 29] „Portrait“, Isidore Isou
(Zdroj: <http://www.thing.net/~grist/ln/lettrist/isousa3.htm>)

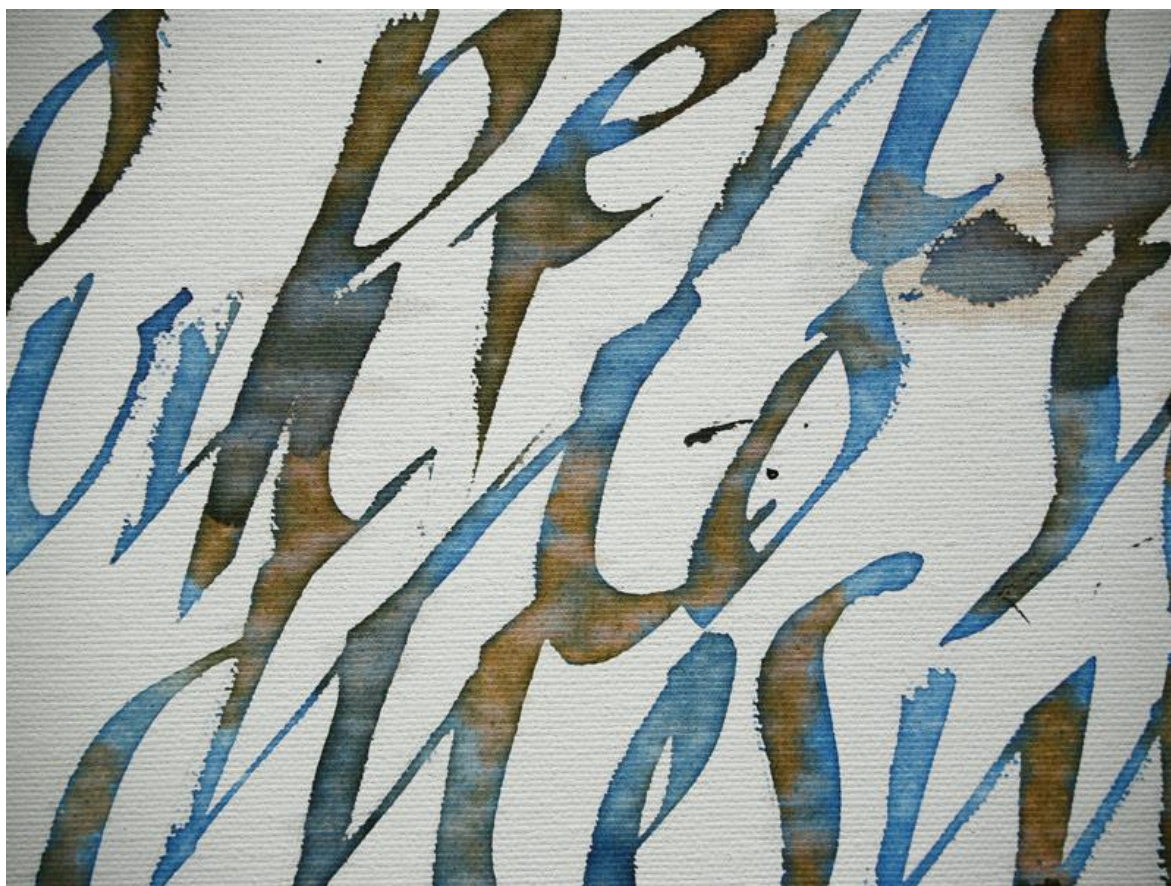

[Obr. 30] „Untitled“, Isidore Isou
(Zdroj: <http://www.terminartors.com/artworkprofile/>)

Lettristické obrazy vytváří také celá řada současných umělců. Zajímavými osobnostmi tvořícími obrazy pomocí kaligrafie jsou například Yomar Augusto z Brazílie a Američan Cy Twombly, který především svými malbami z posledních let vizuálně odkazuje až do umění art brutu.

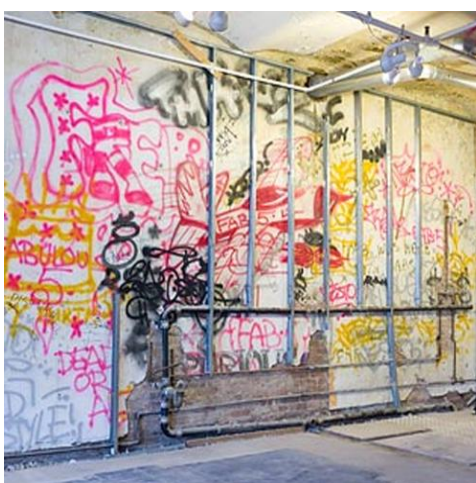
[Obr. 31] „Leaving Paphos Ringed With Waves“ Twombly [Obr. 32] „Camino Real“, Cy Twombly
 (Zdroj: http://www.cytwombly.info/twombly_gallery5.htm) (Zdroj: http://www.cytwombly.info/twombly_gallery5.htm)

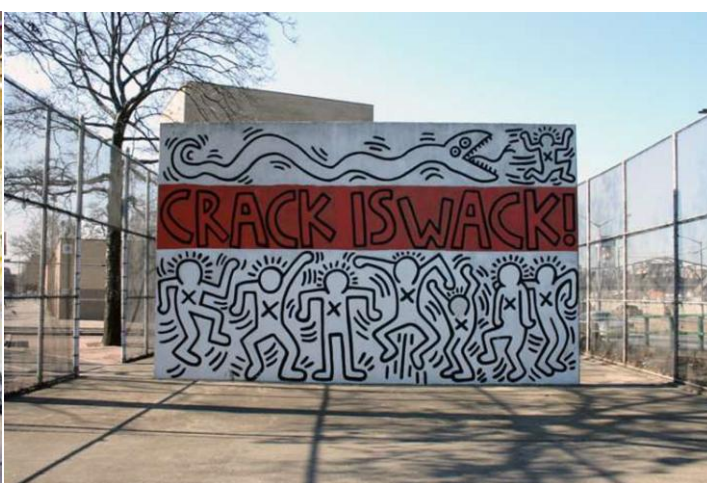
[Obr. 33] „Letterforest exhibition“, Yomar Augusto
 (Zdroj: <http://yomaraugusto.com/wp-content/uploads/2009/11/letterfor061.jpg>)

1.4.3 Graffiti art

Pojem graffiti představuje anonymní obrazy ryté, kreslené či psané do povrchu zdí na ulicích. Graffiti art bylo newyorské hnutí 70. a 80. let minulého století. Hojně se objevují kaligrafické formy graffiti psané barvami nebo stříkané sprejem. Původně šlo o zápasy gangů, označovaly se tak dobytá území podpisy a slogany. Postupně se zájem přesunul také do řad profesionálních umělců, kteří svá díla nejdříve malovali a psali v newyorských ulicích. Pozvolna se vytratila sociální funkce a převládlo estetické hledisko. V 80. letech se graffiti art šíří do Evropy.

[Obr. 34] „Graffiti art“, Jean-Michel Basquiat
(Zdroj: <http://www.nytimes.com>)

[Obr. 35] „Graffiti art“, Keith Haring
(Zdroj: www.puregraffiti.com)

Důkazem paralely mezi graffiti a kaligrafií je současný umělec a grafik Niels Shoe Meulma (*1967), který se proslavil díky **calligraffiti**. Calligraffiti je kombinací kaligrafie a graffiti. Jeho webové stránky www.calligraffiti.nl prezentují jeho hojnou tvorbu nejen v této oblasti kaligrafie.

[Obr. 36] „Calligraffiti“, Niels Shoe Meulma
(Zdroj: <http://www.calligraffiti.nl/blog/wp-content/uploads/2011/02/zondagskind.jpg>)

[Obr. 37] „Calligraffiti“, Niels Shoe Meulma

Kaligrafie jako graffiti art, snímky z videí zaznamenávajících autora při práci.

(Zdroj: <http://www.youtube.com/user/wongtsji#p/a/u/1/BGBaxe2PTAI>)

[Obr. 38] „Calligraffiti“, Niels Shoe Meulma

(Zdroj: <http://www.calligraffiti.nl/page/8>)

2 KALIGRAFIE

Jak bývá zvykem, také já začnu obligátně kapitolu výkladem pojmu. Termín Kaligrafie vychází ze spojení řeckých slov kallos (καλλος) a grafos (grafos), v překladu krása a psaní. Logicky tedy vyvodíme explikaci výrazu kaligrafie přesně tak, jak je uváděna ve slovnících – krásné psaní, zkratka krasopis.

Já osobně bych však nezaměňovala pojem krasopis (krásný rukopis) a kaligrafie, třebaže takový stručný výklad najdeme v nejednom slovníku. Rukopis vnímám jako prostředek k dorozumívání a jako nástroj k vyjádření a předávání myšlenek. Kaligrafie je nepochybně spjata s psaným písmem, nejedná se však o „pouhé“ kopírování školní předlohy při zvládnutí základního vzdělání – kaligrafie vyžaduje pochopení písma, proto se prvotní kaligrafické počiny často rodí při seznamování se s písmem typografickým.

Kaligrafovanou latinku umí v tvorbě kreativně uplatnit málokdo a používaná je minimálně, stejně jako volná kaligrafie. Samozřejmě existují výjimky, o kterých se později ráda zmíním v kapitole 4. Existují poskromnu lidé, kteří zvládají nejen historický vývoj písma teoreticky, ale kteří také zároveň ovládají praktickou kaligrafii v jejich historických proměnách. Kopírováním a osvojováním si rozmanitých technik by měl ale soudobý umělec nabývat „pouze“ praxi a povzbuzení k vlastnímu uměleckému vyjádření a vytváření něčeho jedinečného a pokrokového. Pro znovuobjevení kaligrafie širší veřejností by se podle mě dnešní kaligrafové neměli tolik zaobírat formálním hlediskem svých děl, ale spíše kreativním a tvořivým pojetím – s přispěním tradičních řemeslných dovedností umožnit kaligrafii nový význam. Je zapotřebí rozvíjet současnou kaligrafii s určitou předvídavostí a dávat jí nový směr.

Z výše zmíněného spojení „řemeslná dovednost“ vyvstává otázka, zda lze kaligrafii řadit mezi umělecká odvětví nebo se jedná o řemeslo. Bez invence autora je totiž kaligrafii opravdu možno chápat pouze jako určitý druh řemesla, jehož předpoklady dovednosti, šikovnosti a zručnosti kaligrafie splňuje. Stejně jako vykonávají svoji činnost písmomalíři nebo v dřívějších dobách prováděli písaři, kteří museli umět nejen psát, nýbrž svůj výstup umět také vkusně upravit. V obou případech se bezpochyby nejedná o tvůrčí činnost, protože ačkoliv staré písemnosti vznikaly s citem, psal je kdekdo.

Úhledný rukopis, byť krásný, vnímám také jako zvládnutí právě zmiňovaného řemesla. Stejně jako schopnost napodobovat (kopírovat) staré abecedy považuji za šikovnost osoby, která se tomu naučila. Neformálně řečeno je kopírování historických abeced vlastně takový další „level“ ve hře na psaní a žák první třídy učící se školní psané předloze tak hraje

v „prvním kole“. Přichází mi s touto úvahou na mysl poznání, že člověk přirozeně si během života upravující rukopis vkládá fakticky do psaného projevu více invence než ti, kteří abecedy kopírují.

Až ve chvíli, kdy tvůrčí osobnost (ne tvořící osoba) projde nezbytným drilem, pochopí principy psaného písma, přisvojí si vlastnosti psané abecedy a možná se sžije s rytmem konkrétní abecedy, poté začne přirozeně aplikovat písmo například v obrazech a vytvářet kaligrafická díla, která své kvality navíc násobí především jedinečností konkrétního autora. V žádném případě ale netvrdím, že vzhledné kaligrafické dílo nemůže vzejít z rukou člověka méně zručného. Bezpochyby kvalitním a svérázným dílům dávají vzniknout také osobnosti z řad designéru, které mají silné umělecké cítění a umí zformovat originální kaligrafický výstup z písma převzatého či expresivního – nečitelného, naivního dětského apod.

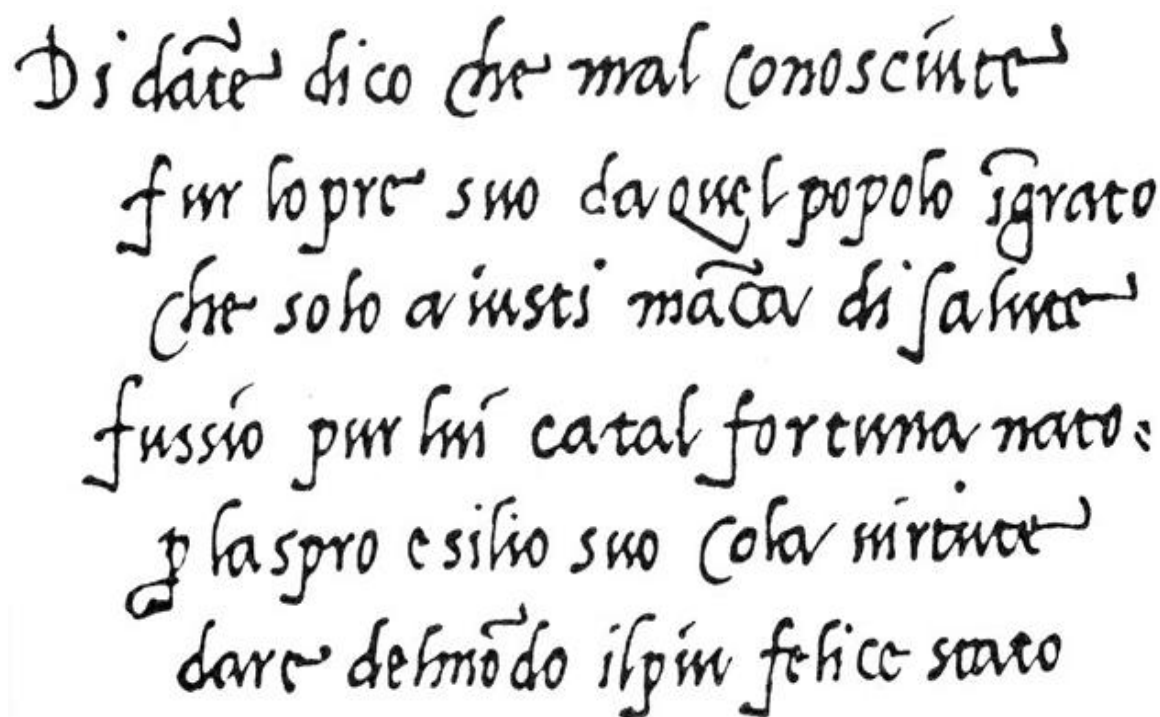
Ostatně tudy se nejspíš ubírá také budoucnost kaligrafie – v umění aplikovat ji na moderní média, prezentovat progresivní pokusy jejího užití a vytvářet nejrůznější experimenty a alternativní podoby kaligrafie klasické. Nemusí tak vzniknou vždy výhradně kvalitní díla, i neuspokojující výstup však může inspirovat svým postupem – neotřelým procesem vzniku. Případně může dílo jen přivést k poznatku, že tudy cesta nevede... i tato skutečnost je důležitým poznáním, minimálně ušetří čas.

2.1 Rukopis

Teoreticky se tedy s kaligrafií setká každý člověk již na základní škole, kdy začne drilovat předlohu psacího písma. Prakticky takového prvňáčka ale zřejmě nenazveme „malý kaligraf“. A proto stejně, jako nenazýváme průměrně zpívajícího žáka „zpěvák“ nebo začínajícího prvňáka „kaligraf“, neměli bychom zaměňovat pojmy rukopis a kaligrafie. Logicky si pod osobou kaligrafa představím člověka, který svému oboru vládne na základě zkušeností, znalostí a jedinečnosti – ovládá umění kaligrafie. Rukopisné písmo je vyjádřením každého gramotného člověka, kaligrafie je již záměrná snaha tříbit písemný projev.

Kultivovaný projev rukopisu měli, co pamatuji, oba moji rodiče a krasopis maminky obdivuji i dnes. Proto si osobně písemného projevu jednotlivců velmi všímám a zcela upřímně přiznávám, že si často na základě rukopisu udělám o konkrétní osobě subjektivní předpojatý úsudek. Jenže v dnešní době, kdy lidé píšou převážně na počítači a ruční psaní používají minimálně, nelze již podle mého názoru člověka podle rukopisu soudit. Každý nevypsaný

jedinec sice tak trochu zavání jistou zaostalostí či nevzdělaností, která alespoň mně osobně navozuje pocit, že si takový člověk ve škole moc poznámek k učení nezaznamenal, nicméně z vlastní zkušenosti připouštím, že takový názor je mylný – lidé pouze přestávají psát rukou a tak jednoduše tuto činnost zapomínají. V takovém případě je tedy lépe raději použít sebekriticky elektronickou podobu komunikace, inteligentní lidé se přeci prezentují vybraně. Každý nemůže mít (naštěstí) rukopis jako Michelangelo či básník Francesco Petrarka, podle jehož rukopisu údajně vznikl jeden ze vzorů renesančních tiskových písem.

Di date dico che mal conoscute
 fur lo pre suo da quel popolo ingrato
 che solo a iusti matca di salute
 fussia pur lui catal forema nato:
 e la spro esilio suo cola mirata
 dare del modo ilpin felice stato

[Obr. 39] Michelangelův rukopis, v kterém je patrný vliv kancelářské kurzívy.

(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*. 1. vydání. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1985. *Rukopisná latinka po vynálezu knihtisku*, s. 400. Publikace č. 16-05-14/1.)

Ručně psané texty, především v úřední a obchodní sféře tedy evidentně mizí. Přeci jen však setrvává potřeba použít alespoň zlomek z dovednosti psaného písma – umět se ručně podepsat. Podpis prezentuje pomalu fakticky jediný lidský zápis v oficiálních dokumentech a nedá se předpokládat, že by ho v nejbližší době nahradil jiný projev potvrzení osobního souhlasu. Pominu-li moji subjektivní nedůvěru ve víru spolehlivosti a nezpochybnitelnosti podpisu jako písemného stvrzení, ruční podpis se stává jakousi drobnou vizuální vizitkou pisatele. To mě přivádí na myšlenku, zda by nebylo příhodné se nad svým osobním podpisem více zamyslet, kultivovat ho a možná také ozvláštnit. Člověk nemusí být celebrita rozdávající autogramy nebo umělec signující svá díla, aby měl alespoň nepatrnou snahu o vzhlednost a působivost podpisu.

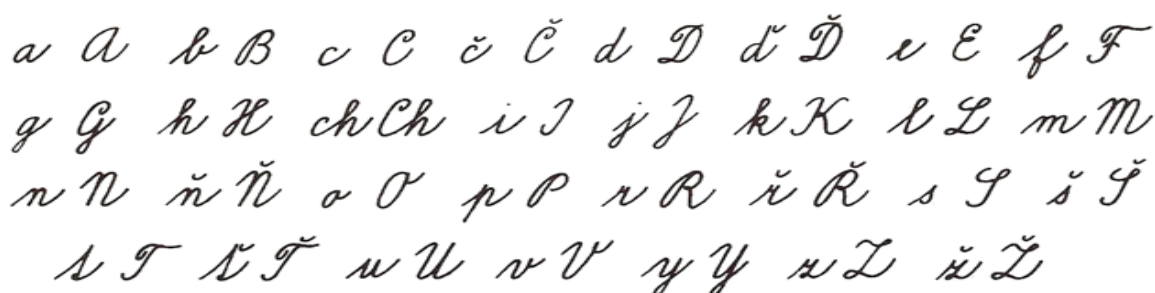
Polemizování nad úrovní rukopisu, potažmo podpisu, se však jeví jako banální v kontrastu se skutečně vážnějšími problémy týkající se písma. Až neuvěřitelnou skutečností je, že přestože píšou o staletích vývoje písma, stále dnes existují lidé, kterým tyto znaky nic neříkají – jsou negramotnými.

Těžko vyložit všechny aspekty, které zapříčiňují negramotnost čítající 776 miliónů dospělých lidí na celém světě². S nevzdělaností sice zápolí především země třetího světa, potýkájí se s ní však také vyspělé státy.

2.1.1 Psaná předloha písma

Nebylo by od věci opět zavést krasopis na základních školách a nemyslím tím však rakousko-uherskou předlohu. Není nutné zavádět někdejší vzory, spíše je potřebné dbát u začínajících psavců v hodinách českého jazyka na úpravu psaní stejně, jako se dbá na pravopis. Koneckonců pokud dnes lidé píšou především na počítači, kde moderní programy čím dál spolehlivěji opravují i gramatické chyby, mohli bychom rezignovat také na výuku pravopisu. Přesto pravopis zůstává nadále samozřejmou náplní výuky, proč by se jí nemohlo stát i psaní samotné? U dětí by se nepochybně neměla podceňovat rukopisná úprava zápisů. Jistá disciplína je potřebná a v útlém mládí pěstěný projev napomáhá umění trpělivosti a soustředěnosti, což současně ovlivňuje také úroveň obsahu, protože si díky pečlivosti zápisu dítě může více uvědomovat každé slovo.

A vůbec nejde o těžkopádné napodobování předloh, potom vydřená kopie předlohy stejně nebude mít nikdy takové kouzlo jako přirozený rukopis byť trochu ochuzený o čitelnost či úplnost původního vzoru.

[Obr. 40] Normalizovaná latinka, vzor pro školní výuku psaní v České republice.

(Zdroj: SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*.)

² Bilanční zpráva Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) o stavu vzdělanosti na naší planetě.

Této problematice se u nás notně věnuje Radana Lencová, která v rámci doktorského studia navrhla nové školní psací písmo „Comenia Script“ pro základní školy, které se stalo součástí typografického projektu COMENIA³.

Písmena předlohy Comenia Script se ve slově nespojují, pouze přiřazují, což je principem renesančních a humanistických psacích písem. Tím se snižuje nečitelnost písma při rychlém psaní.

Předloha Comenia Script se svým tiskacím charakterem a stylem propagace v ledasčem podobá zavádění nové předlohy ve Švédsku v 70. letech minulého století. Švédsko dlouho nemělo jednotnou předlohu psacího písma. Na počátku 60. let navrhl švédský kaligraf Bror Zachariasson vzor psacího písma, z kterého vyšel školský úřad a do tehdy nové moderní osnovy automaticky zahrnul i nové písmo. Ke spolupráci byla přizvána slavná kaligrafka Kerstin Anckers, ve Švédsku známá mimo jiné tím, že osobně psala diplomy Nobelovy ceny (včetně diplomu pro Jaroslava Seiferta). Ta vyšla ze Zachariassonových návrhů a nový vzor dopracovala. Reakce byly však negativní.

Ohrazovali se nejen pedagogové, ale dokonce i žáci, kteří se nechtěli smířit s tím, že nebudou psát tak pěkně jako jejich rodiče a prarodiče. V roce 1985 byla povinnost nové písmo vyučovat zrušena. Dodneška však vzbuzuje vášnivé debaty především mezi těmi, kteří se na přelomu 70. a 80. let stali oběťmi experimentu, a kteří se proto – řečeno slovy, jimiž sami sebe často ironicky hodnotí – nikdy nenaučili psát. Na základě všech záporných reakcí Kerstin Anckers sepsala jako reakci pět bodů, na něž by se mělo dbát při příštích reformách psacího písma: *1) zaveďte znovu jednotnou psací předlohu, ale v první řadě motivujte učitele; 2) oddělte výuku psaní a čtení; 3) zaveďte znovu didaktiku nácviku psaní rukou do plánů pedagogických škol; 4) v prvních třech letech školní docházky vyhraďte ve výuce čas na psaní; 5) nesměšujte psací písmo s kaligrafií!* [18]

³ České školní písmo vzniklé ve spolupráci Tomáše Broušila, Františka Štorma a Radany Lencové.

Comenia Script

Aa Bb Cc Dd Ee Fff Gg Hh Ii Jj Kkk Ll Mm
 Nn Oo Pp Qq Rrr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yyy
 Zz 1 2 3 3 4 4 5 6 7 8 9 0 Renata, Nikola, Jean.

Jednoduché a praktické psací písmo pro děti, které je moderní a současné.
 V abecedě je několik písmen, jež mají více tvarových variant.

Aaa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm
 Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Pro speciální účely je vypracována také bezserifová verze Comenie Script. Její kostra je stejná jako u základní abecedy, postrádá však serify (u malé i velké abecedy), veškeré spojovací tahy a tím možnost ligaturních napojení.

[Obr. 41] Nová psací latinka podle Radany Lencové.

(Zdroj: http://www.lencova.eu/cs/gal_latinka)

ABCDEFGHIJKLMNO
 PQRSTUVWXYZÁÄÖ
 abcdefghijklmnopqrstuvwxyzääö

[Obr. 42] První jednotná švédská školní předloha, povinná v letech 1975–1985.

(Zdroj: <http://www.grafologickakomora.cz/files/svedska-reforma.pdf>)

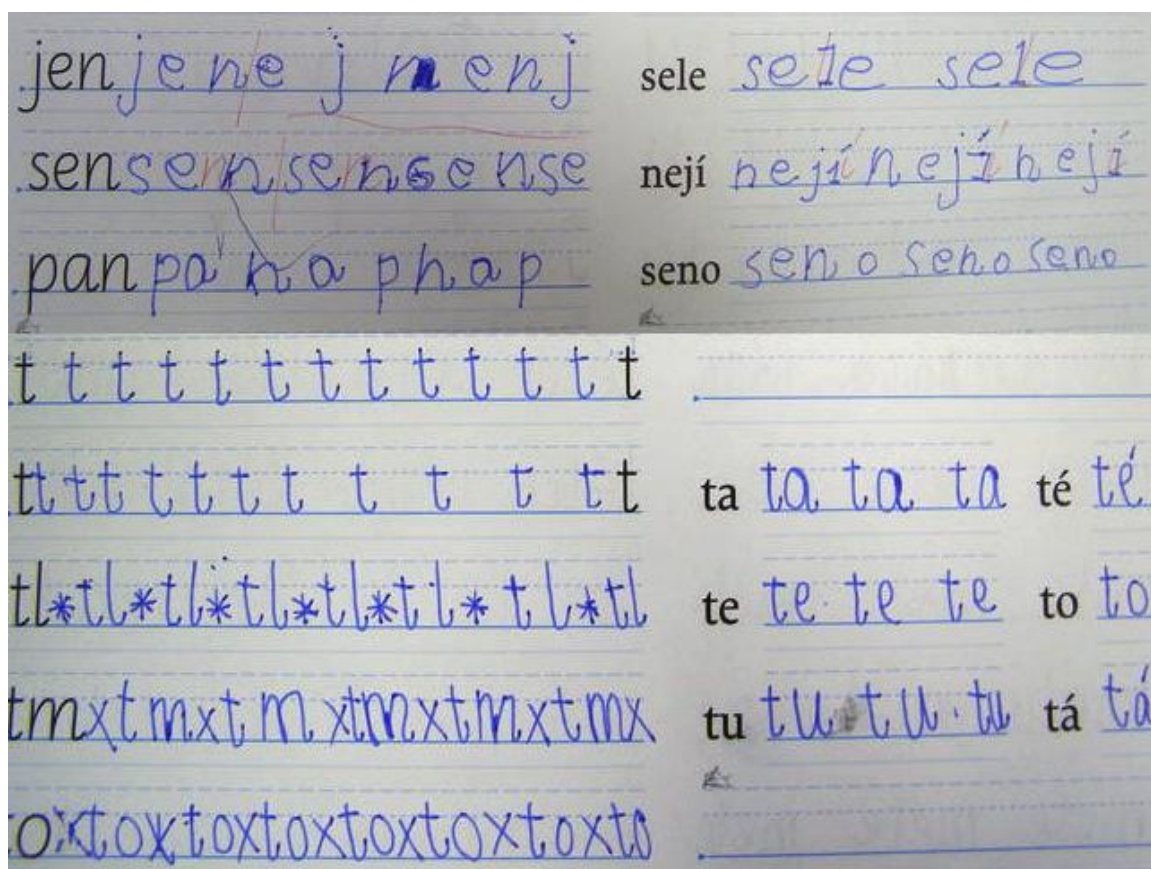
Snad nedojde k podobnému scénáři také u nás, předvídat vývoj takového záměru není nikdy jednoduché. Uvažování nad novou předlohou psacího písma a snahu ulehčit a zároveň tříbit písemný projev dětí vnímám pozitivně. Vzápětí mi však na mysl vstupují banální otázky: *Proč dětem usnadňovat psaní, které bez obtíží zvládala nejedna generace před nimi? Není to uměle vyvolaný problém a nucená potřeba někomu pomáhat?*

Rozpoznat správnost konkrétních přístupů je nicméně natolik složité, že zaujmout rozhodné stanovisko bez podrobných informací a znalosti odborných mínění (pedagogů, psychologů, apod.) nelze. Někteří odborníci tvrdí, že výuka současného písma podporuje rozvoj mozku a kreativitu. Ačkoliv plně souhlasím s každou ideou vedoucí ke kultivovanému psanému projevu, je nutné si připustit také fakt, že děti by se měly učit nejen čitelně a hezky psát ručně, nýbrž také navykat již od školních lavic psaní na počítači. V současnosti je

potřebné umět ovládat počítač u řady povolání, v budoucnu to může být nutnost. Logicky si pak člověk také domyslí, že předloha písma tiskacího rázu je v dnešní době přirozenější. Tiskací písmo se stalo o tolik běžnější jak psací, až může mít začínající školák problém psané písmo vůbec „rozluštit“. Comenia Script stojí někde mezi těmito formami písma, a jelikož není písmem tiskovým ani psaným, stává se jakýmsi vynuceným hybridem.

Jiný přístup si samozřejmě žádají například umělecké školy již středoškolského typu, kde by podle mého názoru měl být nácvik různých forem psaného písma povinný. Nepochybně není dobré nikoho tlačit násilím do krásného psaní, zkušenost by ale člověk měl mít a svobodně se na základě ní zasvěceně a bez předsudků rozhodnout. Žáci prvního stupně získávají se školní předlohou první zkušenosti s psaným písmem a vztah k němu – budiž je jen kladný.

Od prvního září 2010 se každopádně Comenia Script začal testovat na některých školách a první výsledky je možné vidět. Je například evidentní, že nové písmo špatně navazuje a děti mají následně problém dělat správně mezery mezi slovy.

[Obr. 43] Comenia script, ukázka školního sešitu

(Zdroj: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/fotogalerie/2011/01/19/prvni-pololeti-noveho-pisma-porovnejte-jak-deti-pi/?cid=687622>)

2.2 Nelatinková kaligrafie

Kaligrafie je umělecká forma, jejíž hranice nejsou omezeny jen na Evropu či Spojené státy. Ne všechny země používají latinskou abecedu. Jinou formu má například abeceda řecká, jejíž kořeny sahají až k nejstarším nalezeným textům v Evropě. Jako starověká řečtina vypadají na první pohled ruské texty, neboť většina písmen je stejná či podobná. Střední východ zase okouzluje exotickými styly psaní jako je hebrejščina a arabština.

Polemizuje se nad možnostmi proniknutí latinského písma také do zemí, jako je Čína či Japonsko. Nechejme se překvapit, zda taková infiltrace vyjde... zatím se mi taková myšlenka jeví jako nepředstavitelná a s ohledem na působivost například kaligrafie čínské doufám, že zůstane jen u rozjímavých debat. Sjednocení písma v celosvětovém rozsahu je stejně nereálné jako unifikovat řeč. Kdo by pochyboval nad nereálností takové ideje, necht' si připomene velké očekávání ve své době populárního esperanta, které mnozí pokládali téměř za budoucí jednotný jazyk. Z umělého jazyka zůstalo jen u planých nadějí a každý národ si dál vesele rozmlouvá svojí vlastní řečí. Stejně tak dnes každý píše svým národním písmem, latinka ani žádné umělé „psané esperanto“ bohudík (zatím) nevytlačilo jiné krásné formy písma, potažmo kaligrafie.

Při seznamování se s kaligrafií jednotlivých území světa má smysl začít opět u samotného výkladu slova, který často velmi výstižně charakterizuje podstatu kaligrafie konkrétní oblasti, země, apod. Zatímco tedy většina evropských zemí včetně České republiky pojímá kaligrafii jako „krasopis“ či „krásné psaní“, korejské a japonské slovníky ji definují jako „cesta psaní“, čínská explikace je pak „kánony psaní“.

2.2.1 Islámská kaligrafie

Islámská kaligrafie se vyvinula spolu s náboženstvím islámu a arabským jazykem. Vytváří se z arabských písmen, a proto je někdy nazývána kaligrafií arabskou. Arabské písmo okouzluje svým kaligrafickým vzezřením, nerozlišuje tiskací či psací verzi, ani malá a velká písmena. Píše se zprava doleva, a ačkoli vychází z fénického a řeckého písma, není podobné evropské latině. Nicméně islámská kaligrafie je vhodnější termín, protože zahrnuje všechny práce kaligrafů muslimských zemí od Maroka po Čínu.

Islámskou kaligrafii charakterizují geometrické arabesky na zdech a stropích mešit, současní umělci v islámském světě dědictví kaligrafie ožívují v kaligrafických (často abstraktních) obrazech, micrografii a kaligramech. Kaligramy se vztahují k muslimské mystice a jsou oblíbenou kaligrafickou formou u mnoha předních kaligrafů v Turecku, Persii a Indii již od 17. století. Ornamentální podoba islámského písma se krásně a vkusně vyjímá také aplikovaná na textil, šperky a mnoho jiných materiálů.

[Obr. 44] „Kaligramy“

(Zdroj: http://creativebits.org/inspiration/arabic_calligraphy)

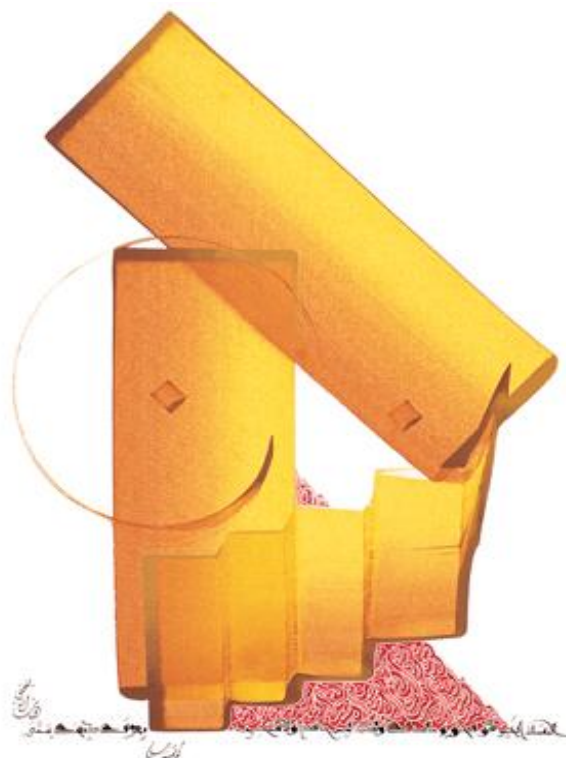

[Obr. 45] „Meemol Moroaat“, Rasha Almaleh

(Zdroj: islamicarts.com)

[Obr. 46] „Calligraphie“, Hassan Massoudy
(Zdroj: <http://hassan.massoudy.pagesperso-orange.fr/calli41.htm>)

[Obr. 47] „Calligraphie“, Hassan Massoudy
(Zdroj: <http://hassan.massoudy.pagesperso-orange.fr/>)

[Obr. 48] Náušnice.
(Zdroj: <http://zahras.com/ZahrasJewelry/CuffLinks/index.htm>)

2.2.2 Východoasijská kaligrafie

Kaligrafie je v Evropě často považována za krasopis. Jde však o umění, které v sobě spojuje filosofii, estetiku i poezii. Východoasijská kaligrafie (Čína, Japonsko, Korea) toto spojení vystihuje. Při psaní se používají štětce a tuš, které si umělci často sami vyrábějí. Zvládnutí kaligrafie si vyžaduje mnoho let práce, aby ruka získala potřebnou lehkost. Právě osobitý styl a uvolněnost se u kaligrafií cení nejvíce a čínská kaligrafie, využívající více než 1500 znaků, je považována za jednu z nejuznávanějších uměleckých forem. Kaligrafie východní Asie je důležitým aspektem východní asijské kultury.

Až do první poloviny minulého století se čínské, japonské a korejské znaky psaly pouze štětcem a díky tomu si ve východní Asii kaligrafie udržela svůj význam. Navzdory rozvoji počítačů se dnes stále hojně píše právě štětci, které umožňují (jen těžko perem či propisovací tužkou napodobitelné) jemné detaily.

Půvab východní kaligrafie je pro (nás) neznalé natolik mocný, že většina lidí neváhá zarámovat si například jinak bezcenný psaný útržek textu a pověsit si ho doma jako umění. Pro tamní obyvatele je to obyčejný rukopis, pro cizince pak atraktivní suvenýr. Také díky této skutečnosti se s oblibou východní kaligrafie začala aplikovat na textil, využívá se jako motiv pro tetování, apod.

[Obr. 49] „Calligraphy and tattoo“, Joey Pang a Jodic Chan
Ukázky tetování východoasijskou kaligrafií.

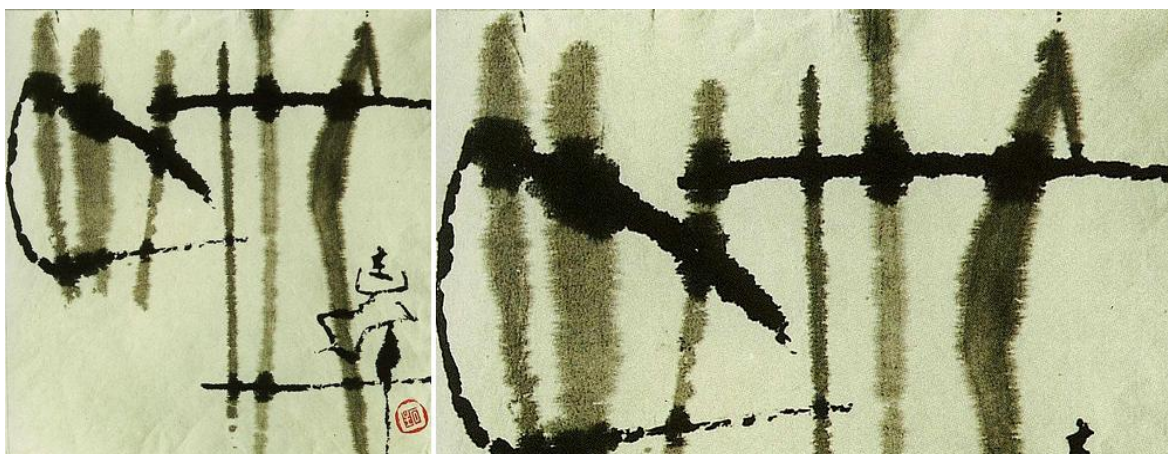
(Zdroj: www.tattootemple.hk)

[Obr. 50] „Graffiti“, Tsang Tsou Choi

V roce 2007 zemřel představitel čínského graffiti, který byl díky své zálibě také několikrát zatčen.

(Zdroj: <http://www.ubnmsgr.org/ubnmsgr/2006/12/mr-tsang.html>)

[Obr. 51] „Ink effects“, Gu Gan

Z knihy „The Art of Calligraphy in Modern China“ od Gordon Barrass ,vpravo detail.

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/20745656@N00/3816040807/sizes/z/in/photostream/>)

[Obr. 52] Kaligrafie psaná vodou na chodník.

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/vayardley/1222432037/in/photostream/>)

2.2.3 Kaligrafie ruské cyrilice

Cyrilice vznikla koncem 9. století jako nové slovanské písmo na území bulharské říše. Vytvořená je z písmen řecké unciály, zřejmě jedním z žáků věrozvěsta Metoděje, Klimentem. V 11. století se centrum slovanské literární vzdělanosti přeneslo z Bulharska do Kyjeva a odtud se stará cyrilice šířila dál. Na přelomu 17. a 18. století je u ruského měšťanstva patrný vliv latinského písma (tzv. graždanskij šrift). Panovník Petr I. proto nechal připravit reformu, která přiblížila mimo jiné cyrilici tvarům antikvové latinky. Abeceda moderní ruštiny existuje od menší reformy v roce 1918.

Cyrilské písmo Ukrajinců, Bulharů a Srbů se s písmem ruským téměř shoduje, odlišují se od sebe pouze několika písmeny. Písmo cyrilice se používá pro zápis bulharštiny, makedonštiny, srbštiny, ukrajinštiny, běloruštiny a ruštiny, jakož i mnoha neslovanských jazyků na území bývalého Sovětského svazu (kazaština, kyrgyzština, tatarština, baškirština, čečenština, čuvaština atd.) a mongolštiny. Do roku 1860 se cyrilice používala i v Rumunsku, až do roku 1990 také v Moldavsku, kde byla nahrazena latinkou.

V češtině se termín cyrilice často chybně chápe pouze jako stará cyrilice sloužící k zápisu staroslověnštiny a církevní slovanštiny, kdežto národní abecedy, které vývojem cyrilice vznikly, se někdy nesprávně označují za azbuku.

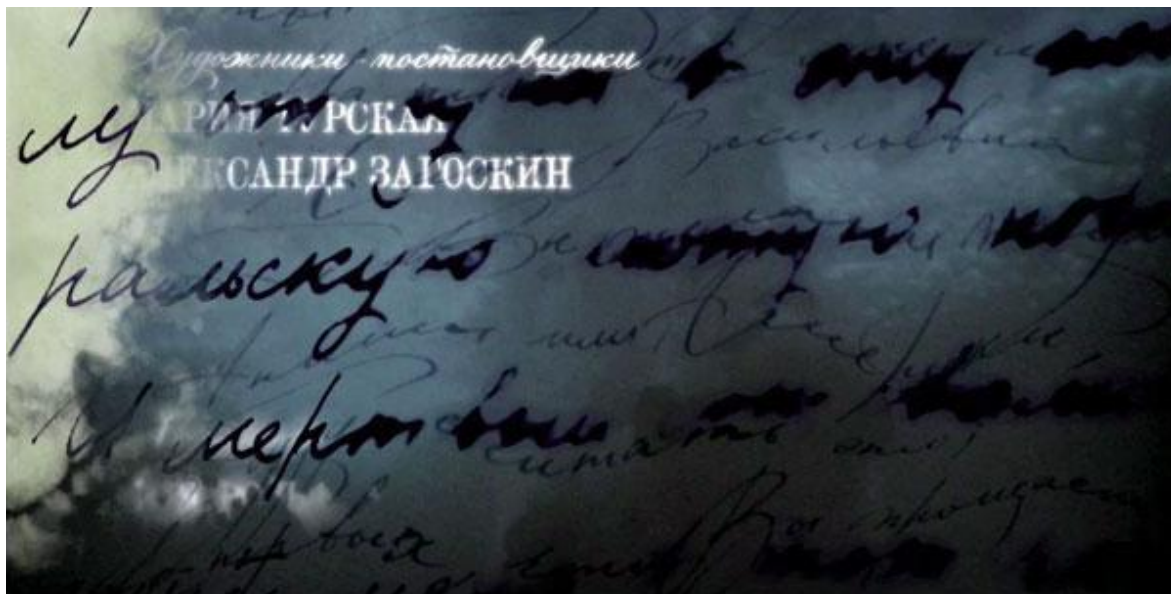
„Ekvivalentem cyrilice je latinka, ekvivalentem azbuky je abeceda.“ [23]

Cyrilská kaligrafie není zdaleka tak věhlasná jako výše zmíněná východoasijská a islámská, osobně ji však považuji za stejně efektní a působivou. Některá portfolia ruských kaligrafů shledávám výbornými, typickým příkladem mimořádně dobrého portfolia je designérka a kaligrafka Julia Harina (4.1.3), jejíž práce jsou pro mě ukázkou moderní a okouzlující kaligrafie. Krásné tradiční kaligrafie z cyrilice pak vytváří například Marina Marjina.

V souvislosti s Ruskem zmiňuji také projekt „Daily Type“, který založilo několik ruských designérů. Každý den vytváří originální písma a zveřejňují je na webové stránce www.dailytype.com, kde má návštěvník možnost prohlížet nejen kaligrafické práce z cyrilice i latinky.

Zajímavým počinem je také kniha „Russian Calligraphy. One teacher, 222 students“, kterou napsal jeden z předních světových kaligrafů Leonid Pronenko. Kniha obsahuje jeho komentáře, prezentuje práce jeho studentů a je celá k dispozici ke stažení na stránce:

<http://calligraphy-expo.com/eng/AboutCalligraphy/Library/LibraryOnLine.aspx?ItemID=1431>

[Obr. 53] „Адмирал“, Julia Harina

Filmové titulky.

(Zdroj: <http://www.harina.ru/content/69/>)

[Obr. 54] „Fragment“, Marina Marjina

Volná kaligrafie, vpravo detail.

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/m-marina/3675333728/in/set-72157623109420527>)

[Obr. 55] „etude_fragment“, Marina Marjina

Volná kaligrafie, vpravo detail.

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/m-marina/4128016023/sizes/o/in/set-72157623109420527/>)

3 SOUČASNÁ KALIGRAFIE

V dnešní době, ve věku nových technologií, kdy se v umění novátorsky přistupuje ke klasickým technikám, se kaligrafie považuje nadále často za něco archaického, fádního a nepotřebitelného. Současné učebnice stále popisují kaligrafii jako „krásné psaní“ v jeho tradičním smyslu. Moderní kaligrafie se ale naopak často neprezentuje jako „krásné psaní“. V průběhu 20. století se postupně objevují nové intence a radikální postupy vedoucí k expresivnímu využití kaligrafie, která zpochybňuje mnohé zažité konvence.

O moderních přístupech a technologiích, které se dají pro vznik kaligrafie využít, se píše minimálně. Moderní kaligrafie vzniká škrabáním, rytím atd. do nejrůznějších materiálů od papíru po lidskou kůži. Je možné experimentovat, nelpí se na usazení písmen na řádku a na pravidelném rozpalu, jak bylo zvykem u dávných prací. Současně však stále platí základní pojmy jako harmonie a rytmus, které v novém pojetí vytváří krásu moderní kaligrafie. Uvedené pojmy jsou univerzální – různé písemné formy pro nás mohou být téměř stejně umělecky zajímavé bez ohledu na to, kterému národu přísluší - ruština, arabština, italština nebo čínština. Samozřejmě rozeznáváme jejich národní příslušnost a význam textu nám nemusí být zřejmý, nicméně vizuální stránka nám může mnohdy napovědět a zároveň nás nadchnout.

Všeobecně je ze strany laické veřejnosti kaligrafie vnímána kladně – lidé jsou schopni ocenit ruční práci, která vyžaduje nadání a píli. Znalci a zasvěcení pak rozlišují navíc kvalitu takové práce a uvědomují si množství vynaloženého času, který kaligrafie žádá. Existují samozřejmě i kaligrafické fonty – ty však působí suše, jako skica. Ručně psané kaligrafii nelze upřít originalitu, která na rozdíl od strohých počítačových písem působících nehybně jakoby žije.

Výsledek kaligrafie ovlivňují emoce a myšlenky pisatele. Duševní stav autora se projeví v síle, chvění a pohybu linky. Tuto spiritualitu manuální linky ovlivňuje také používání různých povrchové úpravy, tempo a pohyby ruky a schopnost autora improvizovat. Všechny tyto a mnohé další umělecké prostředky mohou vyjadřovat složité emocionální pocity v písemném projevu.

Je obtížné poskytnout vyčerpávající popis moderní kaligrafie, protože tento směr výtvarného umění prošel v poslední době zrychleným vývojem a poskytuje stále nové objevy. Na jedné straně se setkáváme se soudobými pracemi v duchu klasické tradice, na druhé straně

vidíme ukázky abstraktní kaligrafie. Značný prostor mezi těmito frontami je nasycen různými uměleckými formami, které jsou stylově častokrát spojené se směry výtvarného umění jako primitivismus, futurismus, expresionismus atd.

Moderní umění kaligrafie vystihuje autorova touha expresivně se vyjádřit – jak v celé kompozici, tak v detailech. Moderní kaligrafové cítí jedinečnost improvizace a originalitu takové tvorby. Toho autoři dosahují různými prostředky, včetně úmyslně nedokonalých postupů a vědomé tvorby vad – nerovnoměrná hustota barvy, rozlitá barva na materiálu, povrchové úpravy atd., které jsou jakoby následkem zápolení s materiálem. Tímto způsobem nás autor nutí nejen obsah číst, nýbrž také vidět – vnímat obrazový děj, chápat sdělení prostřednictvím vizuálního díla. Můžeme zažívat téměř stejný stav jako umělec v době vznikání jeho díla.

V souvislosti s uměním kaligrafie je důležité neustálé školení a získávání zkušeností, aby se eliminovaly chyby. Pochybení v ručně psaném písmu nelze opravit jinak, než tím, že se začne nanovo, aby vzniklo čisté a bezchybné dílo. Čím větší jistotou kaligraf disponuje, tím více je schopen uvolnit se a improvizovat. To je důvod, proč se stává improvizace specifickým rysem tohoto žánru výtvarného umění.

S ukázkami dobré kaligrafie se na uměleckých výstavách můžeme setkat zřídka, zejména pak s její aplikací (pohlednice, obalový design, knihy, časopisy, reklama). V dnešním prostředí těžké konkurence na trhu se využití umělecké kvality kaligrafie jako originálního prvku přímo nabízí a nabírá na aktuálnosti. Reklamní kaligrafie by se tak mohla stát též svébytným odvětvím.

Pokusíme-li se hodnotit estetickou podstatu moderní kaligrafie, měli bychom brát v první řadě na vědomí potřebu tohoto grafického umění vymanit se z tlaku typografických zákonitostí. Moderní kaligrafie je jakýsi protest proti tomuto tlaku – jakási nostalgie po volné tvorbě, která je individuální, jednotlivé znaky jsou proměnlivé, spontánní a obsahující unikátní improvizaci okamžiku psaní.

Zdalo by se, že design a typografie jsou opozicí kaligrafie. V praxi však můžeme vidět, že tyto disciplíny spolu v klidu koexistují. Nejen že se snášejí, jsou si v moderním světě navzájem zároveň nepostradatelné, protože se doplňují a vytvářejí pozitivní dopad na vývoj písemného umění obecně.

3.1 Kaligrafie v reklamě

„Písmo se svou schopností vyvolávat a navozovat představy patří k neúčinnějším prostředkům navázání kontaktu se zákazníkem. Ve spojení s obrazem a při volbě vhodných materiálů a barev vytvoří příznivé ovzduší, které vzbudí v divákovi zájem i důvěru.“

Bohumil Lanz a Zdeněk Němeček, „Písmo v propagaci“

Kaligrafie aplikovaná v reklamě představuje příjemné oživení a sympatické doplnění běžných tiskových a kreslených písem. Kaligrafická písma jsou v reklamě úspěšná pro svoji přirozenost a osobitost. V kontrastu se strojovým písmem kaligrafie výtvarně poznamenává větší mírou emocí a často ho zušlechťuje až na výtvarné dílo.

Písmo nejenže má funkci sdělovací a komunikuje s divákem, písmo dobře použité v reklamě zkrášluje i propaguje. Navíc vypovídá o vytříbenosti, dovednosti a talentu autora. Nevhodně použité písmo maří kvalitu obsahově sebelepší knihy a působivost sebekrásnějšího obrazu.

3.1.1 Kaligrafie aplikovaná v grafickém designu

3.1.1.1 Logo

A cursive script logo for 'Carl Jantzen'. The letters are fluid and connected, with a classic calligraphic style. The 'C' is a large, sweeping curve, and the 'J' has a long, elegant tail.

[Obr. 56] „Logo Carl Jantzen“, Monica Dengo
(Zdroj: <http://www.monicadengo.com/logos.html?page=1>)

A logo for 'QUEST' in a bold, blocky, sans-serif font. The letters are thick and have a slightly distressed or textured appearance. The 'Q' has a long, sweeping tail that extends downwards and to the left.

[Obr. 57] „Logo Quest“, Monica Dengo
(Zdroj: <http://www.monicadengo.com/logos.html?page=1>)

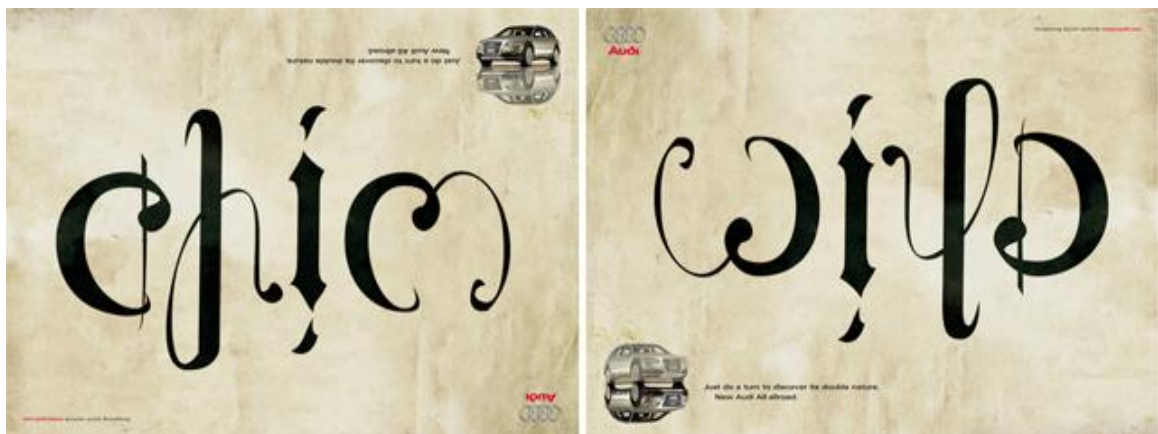
A cursive script logo for 'Clilkaya'. The letters are fluid and connected, with a classic calligraphic style. The 'C' is a large, sweeping curve, and the 'K' has a long, elegant tail.

[Obr. 58] „Logo Quest“, Georgia Deaver
Logo vinařství Clilkaya.
(Zdroj: <http://www.georgiadeaver.com/>)

3.1.1.2 Tisková reklama

[Obr. 59] „Various identities“, Georgia Deaver
(Zdroj: <http://www.georgiadeaver.com/>)

[Obr. 60] „Audi: Reverse“, Vicky Gitto
Reklama na Audi A8 „Just do a turn to discover its double nature“.
(Zdroj: http://adsoftheworld.com/media/print/audi_reverse?size=_original)

[Obr. 61] „Regaine: Thinner“, Clemenger BBDO

(Zdroj: http://adsoftheworld.com/media/print/regaine_thinner?size=_original)

[Obr. 62] „What will it take before we respect the planet?“, Ogilvy

(Zdroj: <http://adsoftheworld.com/files/images/biodiversity-and-biosafety-awareness-white-bear.jpg>)

[Obr. 63] „Dirty Girl: His name“, University of Texas at Austin
 (Zdroj: <http://adsoftheworld.com/files/images/009-his-name.preview.jpg>)

[Obr. 64] „Has Hali: One“, Graffiti
 Plakát společnosti vyrábějící koberce, vpravo detail loga.
 (Zdroj: <http://adsoftheworld.com/files/images/HAS%20HALI%201.jpg>)

Voor Quinty, Ida, Maudy, Marieke
en duizenden andere vrouwen.

Mercedes-Benz stelt een Special Edition B-Klasse ter beschikking aan Stichting Pink Ribbon.
De auto is door de bekende calligraffiti-artist Niels Shoe Meulman beschreven met
voornamen en vormt zo een symbool voor alle vrouwen voor wie Pink Ribbon zich inzet.
Kijk voor het huren van een roze Mercedes-Benz en de making-of
van de Special Edition op mercedes-benz.nl/pinkribbon

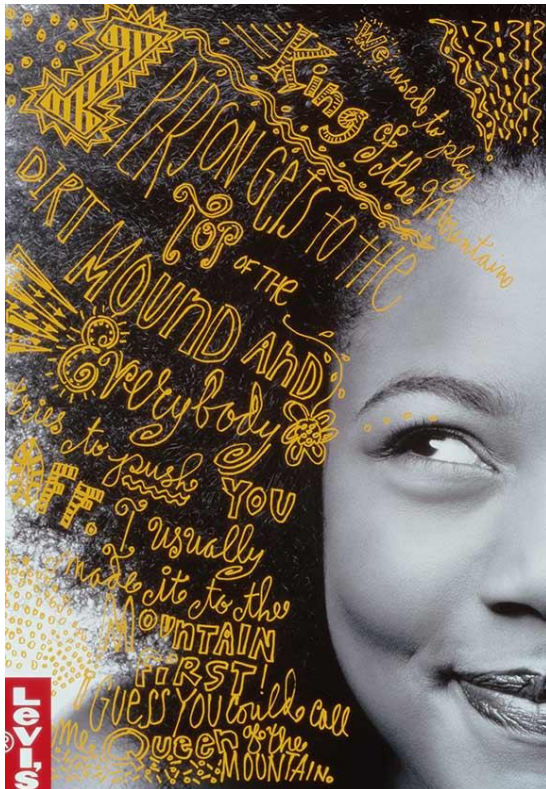

Mercedes-Benz

[Obr. 65] „Mercedes-Benz Edition B-Class for Pink Ribbon“, Niels Shoe Meulma
(Zdroj: <http://www.calligraffiti.nl/page/4>)

[Obr. 66] „Mercedes-Benz Edition B-Class for Pink Ribbon“, Niels Shoe Meulma
Snímky z videa zaznamenávají realné kaligrafování umělce na auto, které bylo použito v reklamě výše.
(Zdroj: Mercedes-Benz Special Edition B-Class for Pink Ribbon)

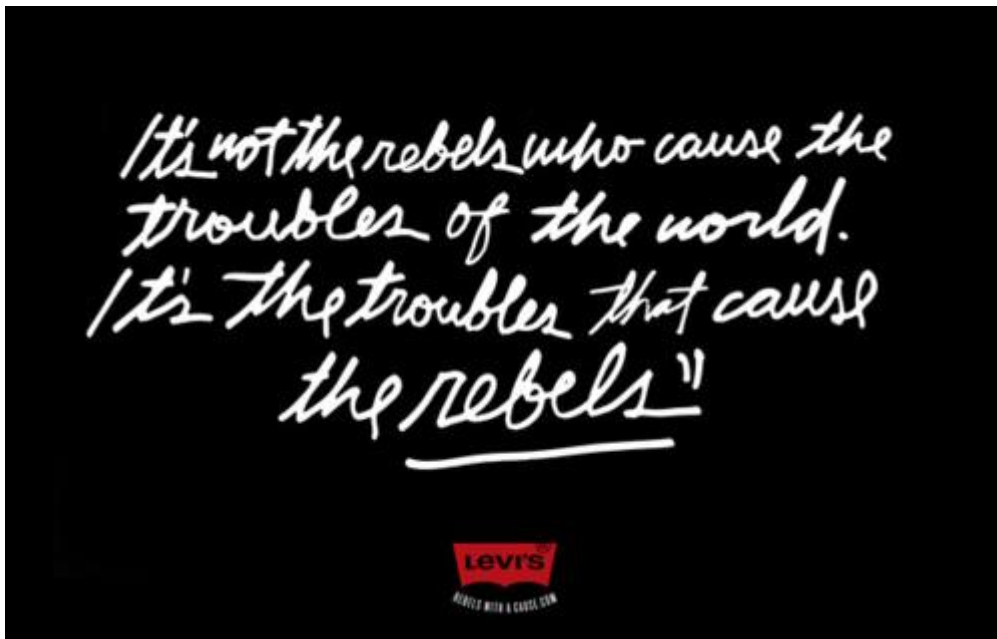
[Obr. 67] „Levis“
 Psané písmo jako hlavní motiv reklamy.
 (Zdroj: www.aiga.org/content.cfm/medalist-jennifermorla#4)

[Obr. 68] „Freesoul“, Francesca Biassetton
 Strana z katalogu.
 (Zdroj: www.aiga.org/content.cfm/medalist-jennifermorla#4)

[Obr. 69] „Levis“
 Psané písmo jako hlavní motiv reklamy.
 (Zdroj: <http://www.fashionfoiegras.com/2010/07/levis-boyfriend-collection.html>)

[Obr. 70] „Levis“

Psané písmo využité jako hlavní motiv billboardu.

(Zdroj: <http://annie.tumblr.com/post/3913698397/typethatlike-a-true-social-responsible>)

[Obr. 71] „Dewars - White Label“, GrupoErre

Kaligrafováné písmo imitující rukopisy slavných.

(Zdroj: http://www.grupoerre-rousselot.com/img/white_Label.jpg)

3.1.1.3 Obalový design

[Obr. 72] „Dom Perignon-Joselito“, GrupoErre
Obal na šunku Joselito a dvě láhve Dom Perignon.
(Zdroj: <http://www.grupoerre-rousseau.com/img/joselito.jpg>)

[Obr. 73] „Essence Packing“, Georgia Deaver
Balení čajů s kaligrafickým popisem.
(Zdroj: <http://www.georgiadeaver.com/>)

[Obr. 74] „Bricòla“, Ivana Tubaro
 Kaligrafická etiketa.
 (Zdroj: www.y-k.it)

[Obr. 75] „Dolce Vita“, Yulia Harina
 Obal na CD.
 (Zdroj: <http://www.harina.ru/content/85/>)

3.2 Alternativní kaligrafie

Kaligrafie je natolik výrazově tvárná a variabilní v možnosti svých výstupů, až se nezdá býti možné, že ji stále mnozí z nás vnímají pouze jako něco starobylého. Již v průřezu dějinami dokázala svoji rozmanitost a schopnost proměny. Pokud se odebereme do jednotlivých údobí dějin, každá doba si žádala svoji podobu písma. I v každé etapě dějin vizuálního umění je možno nalézt specifické kaligrafické počiny (1.4). Současná kaligrafie se nemezuje na papír jako na jediné médium. Ručně psané texty lze aplikovat téměř na cokoliv, což je také jedna z předností kaligrafie oproti tiskovému písmu. Psát můžeme čímkoliv od klasických inkoustových per, tužek, kříd, fixů apod. po netradiční pomůcky jako špachtle, vlastní prsty apod. Materiálem pro zápis může být sešit, zeď, sklo, kůže a mnoho dalších povrchů.

[Obr. 76] „Stefan Sagmeister: sugar“, Marian Bantjes
Písmo psané cukrem a do cukru.

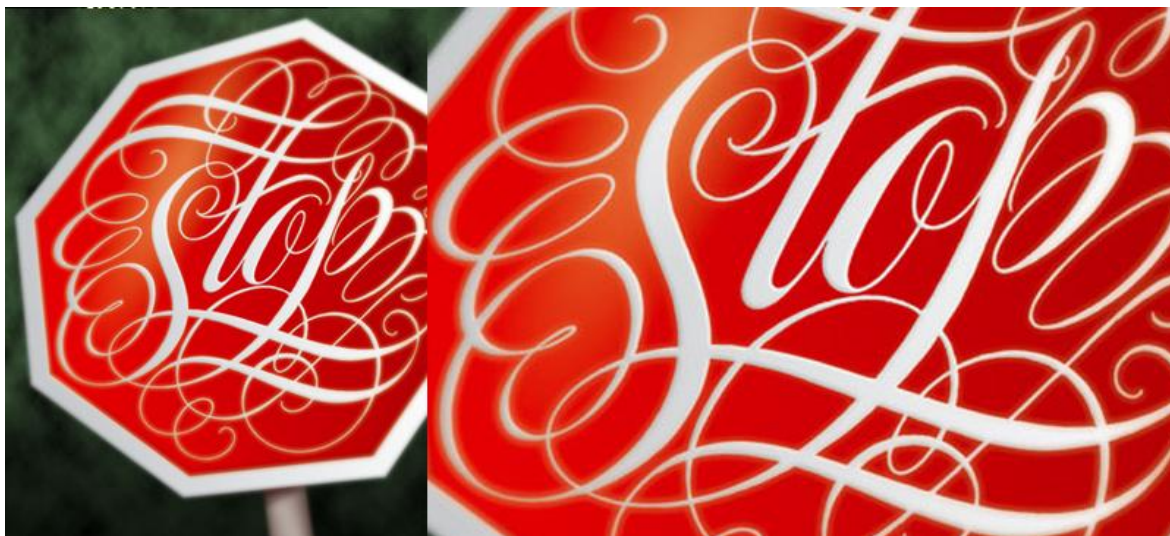
(Zdroj: <http://www.bantjes.com/project/stefan-sagmeister-sugar>)

[Obr. 77] „Feliz Natal | Merry Christmas“, Marina Chacur

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/marinachacur/330294782/in/set-72157603270157684/>)

3.2.1.1 Exteriér

[Obr. 78] „Cartel Stop – Oximoron“

Dopravní značka upravená do podoby kaligrafické.

(Zdroj: http://www.grupoerre-rousselot.com/img/cartel_stop.jpg)

[Obr. 79] „Langues en fête“, Chevalvert

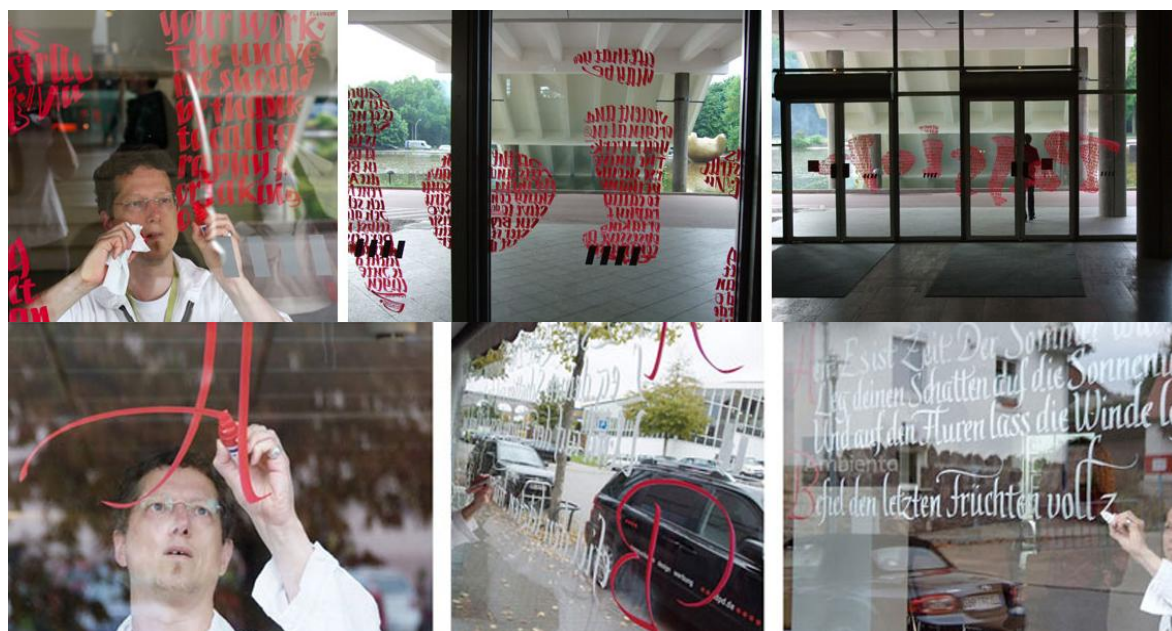
Tři ukázky světelné projekce kaligrafie na fasádě budovy.

(Zdroj: <http://www.chevalvert.fr/portfolio/numerique/>)

[Obr. 80] „Andoverpis“, Yomar Augusto
Kaligrafická výzdoba výlohy.

(Zdroj: <http://yomaraugusto.com/category/art/#/andoverpis--new>)

[Obr. 81] „Spiegelverkehrtes“, Thomas Hoyer
Kaligrafická výzdoba výloh.

(Zdroj: <http://www.callitype.de/index.php/spiegelverkehrtes.html>)

3.2.1.2 Interiér

[Obr. 82] „Body of Text“, Denis Brown

Expresivní 3D kaligrafická instalace v interiéru, písmena tesaná do skla, vpravo detail.

(Zdroj: http://www.quillskill.com/frameset/frameset_classes.html)

[Obr. 83] „Architectural glass installation of calligraphy“, Denis Brown

Návrh kaligrafovaného skla využitelného v architektuře, vpravo detail.

(Zdroj: http://www.quillskill.com/frameset/frameset_classes.html)

[Obr. 84] „Snow Calligraphy“, Denis Brown

Možnosti skla v architektuře – kaligrafie pískovaná na obou stranách 10mm tvrzeného skla.

(Zdroj: http://www.quillskill.com/frameset/frameset_classes.html)

[Obr. 85] „Kalligrapho & non Kalligrápho“, Claudio Gil

Instalace kaligrafie na vernisáži.

(Zdroj: http://farm4.static.flickr.com/3160/3067226168_e54a087952_z.jpg?zz=1)

[Obr. 86] „Design d'Arredo“, Gabriela Carbognani-Hess
Kaligrafie v interiéru – kuchyňská deska.

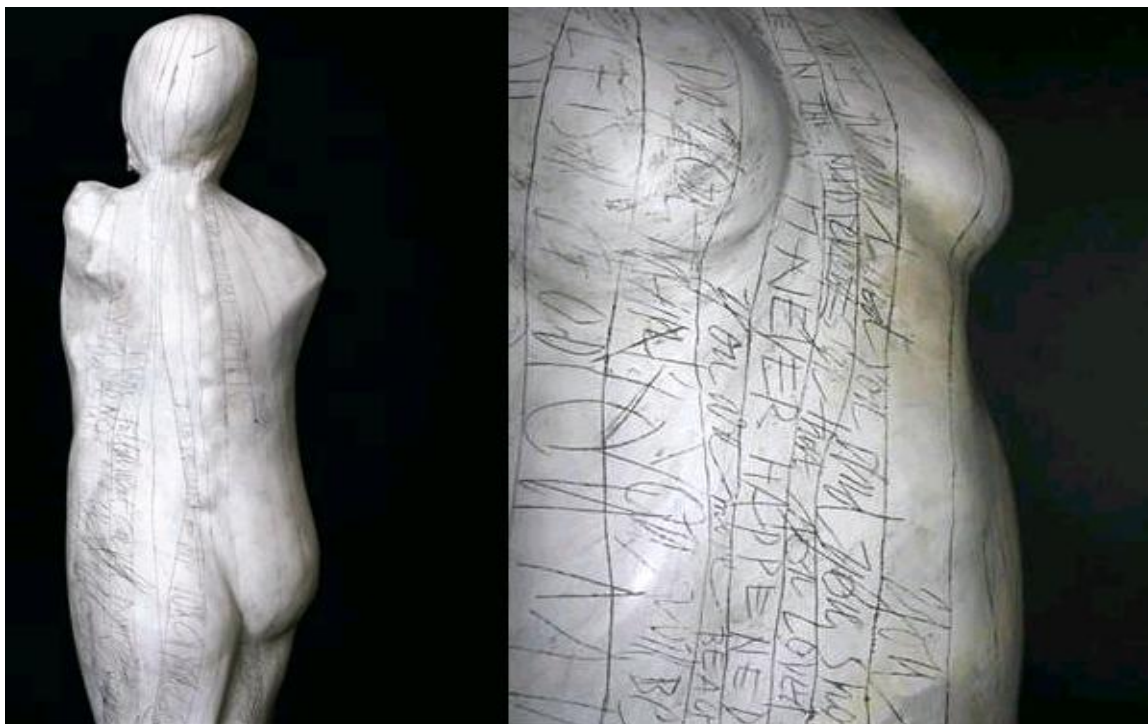
(Zdroj: http://corporate.calligraphicdesign.ch/italian_corporate/interior-design/home-interiors.html)

[Obr. 87] „Trajan letters“, Massimo Polello
Kaligrafie na stěně malovaná štětcem.

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/calligrafia/3343903302/in/set-72157608704465454/>)

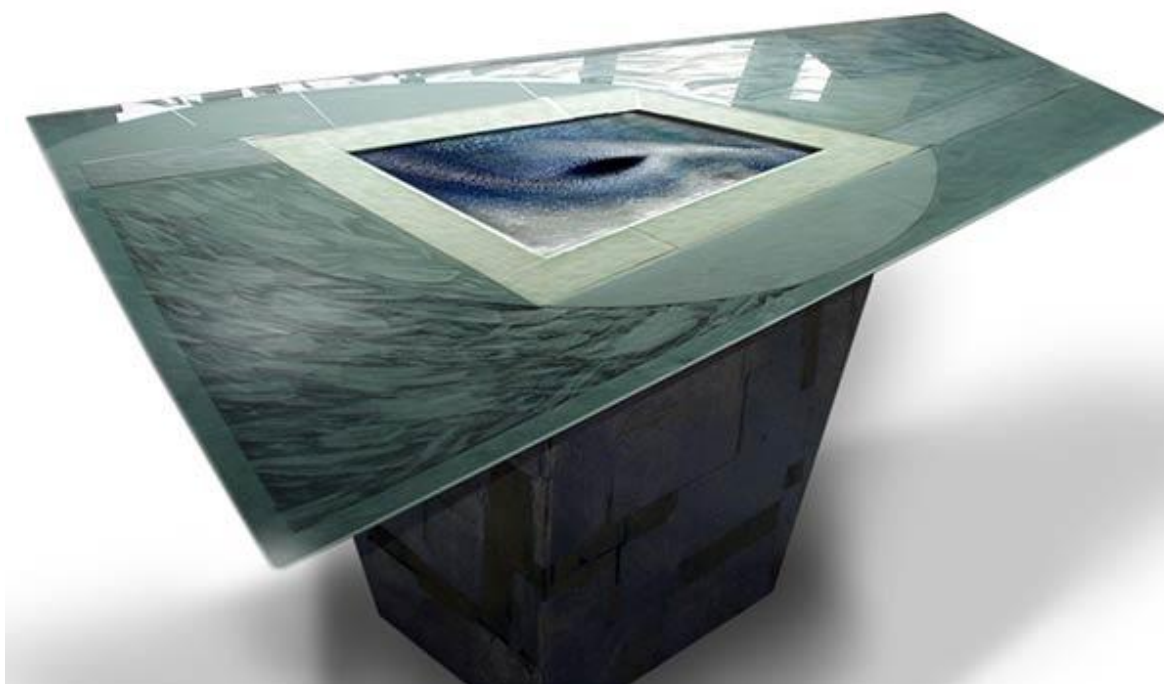
3.2.1.3 Objekty

[Obr. 88] „Noli me tangere“, Brody Neuschwander

Plastika ze sádky s kaligrafickými vrypy plněnými inkoustem, (vpravo detail).

(Zdroj: <http://www.brodyneuschwander.com/pictures%20gallery/june2008/84b.JPG>)

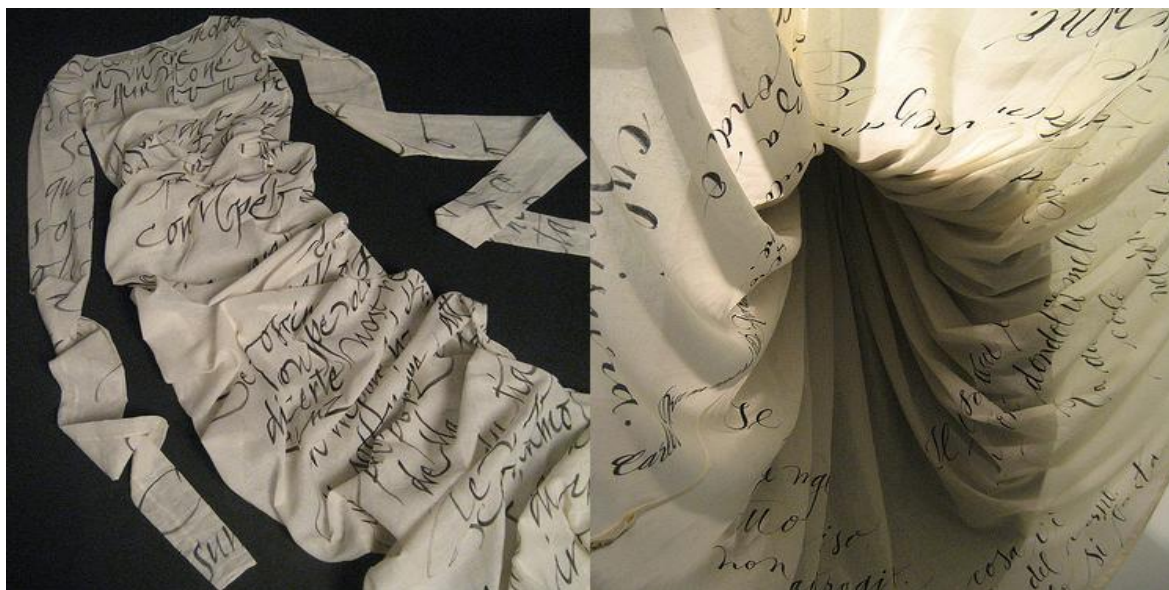

[Obr. 89] „Glass Table“, Denis Brown

Skleněný stůl s deskou z vrstveného skla zdobeného kaligrafií, po obou stranách leptaný kyselinou.

(Zdroj: http://www.quillskill.com/frameset/frameset_classes.html)

3.2.1.4 Móda

[Obr. 90] „Cartel Stop – Oximoron“, Francesca Biasetton

(Zdroj: <http://www.fayeandco.com/category/fashion/page/3/>)

[Obr. 91] „Quality Street“, Niels Shoe Meulman

Calligraffiti šátek vyrobený z potisknutého hedvábí, vlevo fotka šátku, uprostřed motiv potisku, vpravo obal.

(Zdroj: <http://www.unrulygallery.com/product/underwater-party-pack>)

[Obr. 92] „Calligraphy for bags“, Yulia Harina

(Zdroj: <http://www.harina.ru/content/44/>)

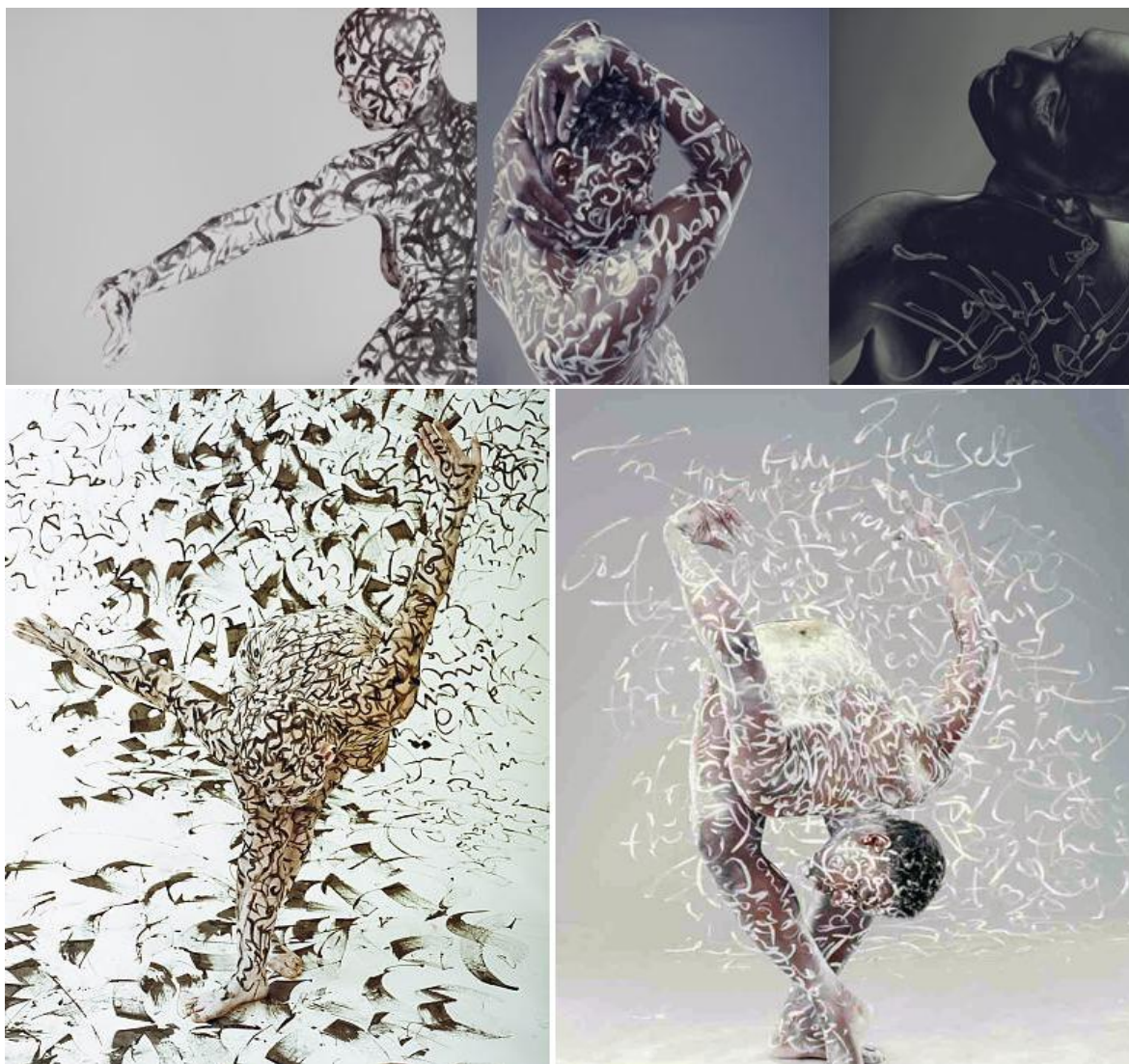
3.2.1.5 Body art

[Obr. 93] „Girls“, Niels Shoe Meulman
(Zdroj: <http://www.calligraffiti.nl/page/6>)

[Obr. 94] „Beesmunt“, Niels Shoe Meulman
(Zdroj: <http://www.calligraffiti.nl/page/10>)

[Obr. 95] „Body As Dream“, Marco Ambrosi a Monica Dengo
Volná kaligrafie na lidském těle, 5 ukázek z autorské knihy.

(Zdroj: <http://www.kaunasphoto.info/lt/pages/view/index/id/marcoambrosimonicaadengoitalijaquotbadbodyasdreamquot2006>)

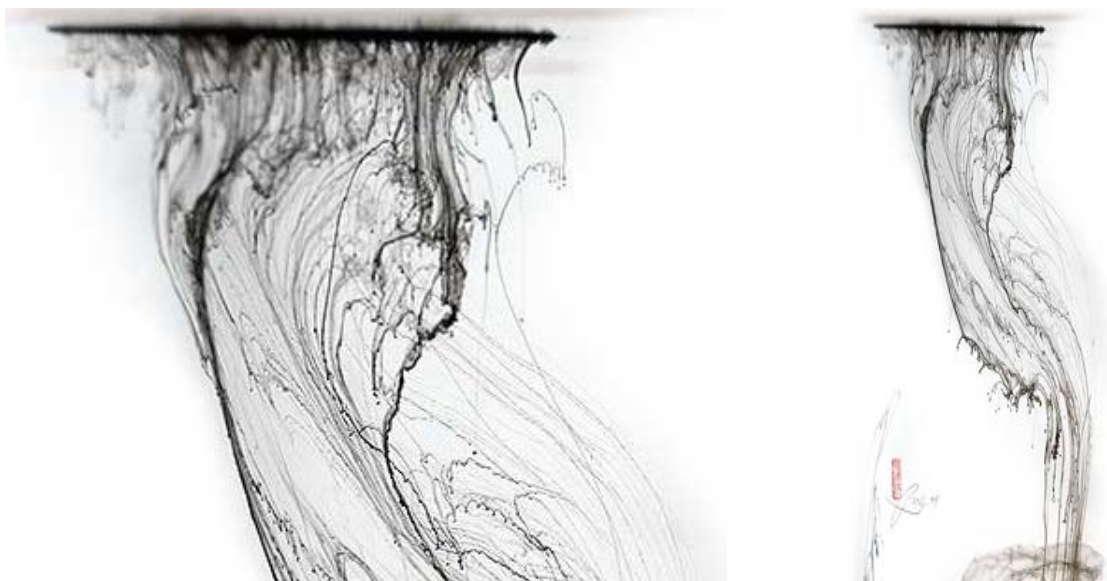
3.2.1.6 Video

[Obr. 96] „Snow Calligraphy“, Denis Brown

Abstraktní kaligrafie tvořená inkoustem na sněhu, 6 snímků z videa.

(Zdroj: http://www.youtube.com/watch?v=jrMzVHdsqQ&feature=player_embedded#at=238)

[Obr. 97] „New Year 2008 for all writers“, Denis Brown

Abstraktní kaligrafie tvořená inkoustem padajícím do vody, 1 snímek z videa, vpravo výsledný výstup.

(Zdroj: <http://www.youtube.com/user/THEREALQUILLSKILL#p/u/5/nPI9pVoBTNA>)

3.3 Digitalizovaná kaligrafie

„Sebedokonalejší automat nenahradí člověka, jako se to nepodařilo technicky dokonalým, ale citově chladným robotům z Čapkovy hry RUR.“ PVP

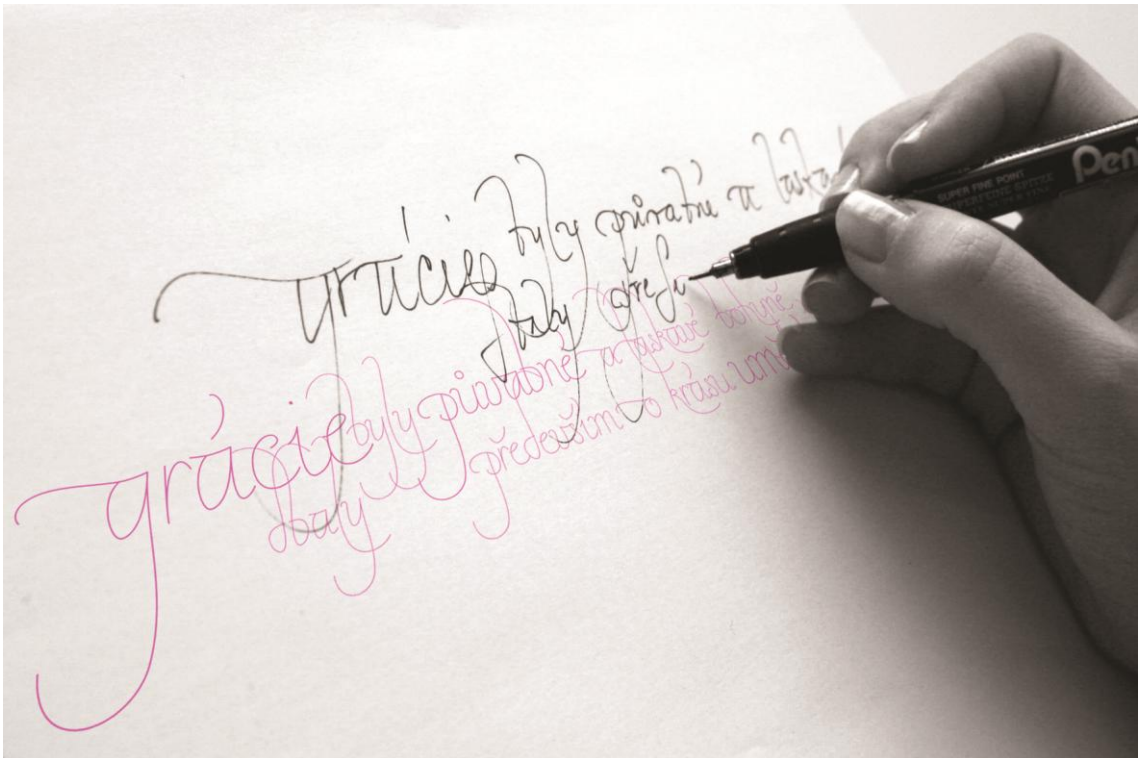
Dříve bylo užívání kaligrafických písem umožněno jen typografům či písmomalířům, kteří toto nesnadné řemeslo ruční práce ovládali. Dnes se ručně psané písmo běžně digitalizuje do počítačových fontů a tím je umožněno také laické veřejnosti ho využívat. Digitalizovat historická písma je lákavé, nicméně tvary takových písem jsou často úzce spojeny s obdobím svého zrodu a aplikovat je vkusně v moderním pojetí, může být nelehké. Například písma gotického charakteru (často deformovaná nebo doplněná stínováním), která zahlcují současné reklamní plakáty a jiné tiskoviny, působí často poněkud nevkusně.

Kaligrafické písmo v počítači nevzniká pouze digitalizováním historických předloh, vytváří se také kaligrafické fonty vzniklé přímo v počítači. V obou případech je obvyklým nedostatkem absence většího počtu variant pro konkrétní znaky, což je velmi vzdálené podstatě psaného písma. V kontrastu s digitalizovanými fonty pak vyniká skutečná ruční kaligrafie, která ve výsledku zdaleka převyšuje zprofanovaná písma jako je Bickham Script, Brush Script a podobně.

Za digitalizovanou kaligrafii je možno považovat také kaligrafii psanou tabletem přímo do grafických programů v počítači. Dnešní stále se zdokonalující programy a kvalitní tablety umožňují simulovat nejen sklon pera, ale také přítlak.

Osobně se neobávám, že by jakýkoliv stroj jednou plnohodnotně zastoupil emocemi a radostí vedenou lidskou ruku. Nepochybnou předností ručně psaného písma nad strojovým je svoboda projevu – dá se psát téměř na cokoliv a čímkoliv.

Pro ty, které láká představa zdigitalizovat kaligrafické písmo či pouze vlastní rukopis a neovládají profesionální programy pro tvorbu fontů jako například Fontlab, existují alternativní možnosti méně složitých aplikací na internetu. Výsledek těchto experimentů je samozřejmě jednodušší, spíše pro zábavu. Ručně psaný dopis prostřednictvím klávesnice lze zhotovit například na stránce <http://www.pilothandwriting.com/en/>, kde se jednotlivá písma převedou do elektronické podoby a následně je možné ještě každý znak pomocí myši upravit. Font se uloží zdarma po registraci.

[Obr. 98] „Font Gracie“, Tamara Burešová

Ukázka úpravy rukopisu v počítači – černé písmo je psané, růžové již digitalizované v grafickém programu.
(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 99] „Calligraphy examples“

Ukázka kaligrafie tvořené tabletem v počítači. Na zdrojových stránkách je také návod.
(Zdroj: <http://inkscape.org/doc/calligraphy/tutorial-calligraphy.html>)

[Obr. 100] „Bickham Script“

(Zdroj: <http://www.liongraphics.com/LGLettering.htm>)

4 OBNOSTI SOUČASNÉ KALIGRAFIE

V následujících dvou kapitolách bych chtěla představit světové a české autory, kteří se kaligrafii latinky věnují, propojují ji s designem, používají ve své tvorbě novátorské a originální postupy nebo mě osobně jejich tvorba jednoduše zaujala. Protože bych nerada někoho upřednostňovala pořadím, seřazuji jména v abecedním pořádku a pro přehlednost také dle kontinentu aktuálního působení autora. České republice se věnuji v samostatné kapitole, nikoliv jako podkapitole Evropy, z čistě praktického hlediska přehlednosti.

Životopisné informace o jednotlivých osobnostech jsou čerpány převážně přímo z jejich vlastních biografií zveřejněných v jejich portfoliích. Mým záměrem je však především obrazová prezentace jednotlivých autorů s cílem poukázat na originální počiny a specifika jejich tvorby.

4.1 Světová kaligrafie

4.1.1 Afrika

Hilary Adams

www.hilaryadams.co.za

Začínala jako samouk psaním zdobných písem nejdříve pouze pro rodinu a známé. Z nahodilých zakázek se pro ni začal vyvíjet slibný příjem, načež opustila stálou práci a od té doby pracuje nezávisle. Na volné noze pracuje jako kaligraf a designér od roku 1984, její současná společnost Signature Ink v Kapském Městě se těší zájmu mnoha klientů.

[Obr. 101] „Under The Sun“

Obraz na plátně, vpravo detail.

(Zdroj: <http://www.behance.net/HilaryAdams/frame/451222>)

4.1.2 Asie

Malla Carl

www.mallaandraphael.com/cgi-bin/malla/index.pl

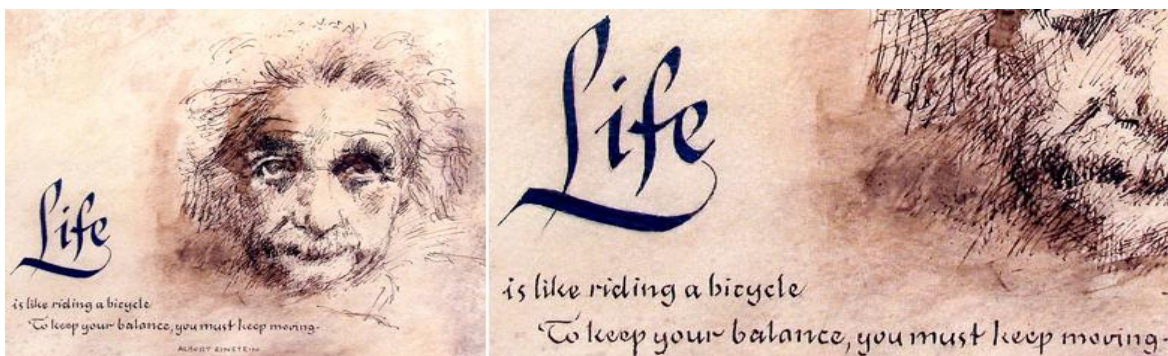
Malla se narodila v Polsku, během života žila ve Švýcarsku, Spojených státech amerických a Izraeli, kde se již s rodinou nakonec usadila. Její specialitou je ilustrování a kaligrafování Bible. Pracuje s pergamenem, často zobrazuje krajinu Jeruzaléma, portréty rodiny a sousedů, nebo zajímavé tváře neznámých, které si zve domů za model. Umělecké nadání získala po matce a předala ho také jejímu synovi Raphaelovi, který vystudoval průmyslový design a nyní maluje židovské ceremoniální předměty (<http://www.mallaandraphael.com/cgi-bin/raphael/index.pl>).

[Obr. 102] „Rejoice O' Young Man“

Vpravo detail.

(Zdroj: <http://www.mallaandraphael.com/cgi-bin/malla/group.pl?id=21>)

[Obr. 103] „Einstein“

Vpravo detail.

(Zdroj: <http://www.mallaandraphael.com/cgi-bin/malla/group.pl?id=21>)

4.1.3 Evropa

Francesca Biasetton

www.biasetton.com

Francesca Biasetton začala kariéru jako módní ilustrátorka. Několik let se zabývala kaligrafií, připojila se k Associazione Italiana Calligrafica (ACI) a zúčastnila se mnoha kurzů kaligrafie po celém světě. Po studiu tradiční kaligrafie se začala věnovat expresivním formám kaligrafie, psané písmo aplikuje na alternativní média a využívá ho v grafickém designu.

[Obr. 104] „Paralume“

Kaligrafie na lampě. vpravo detail.

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/biasetton/2397806843/in/photostream>)

[Obr. 105] „Live calligraphy“

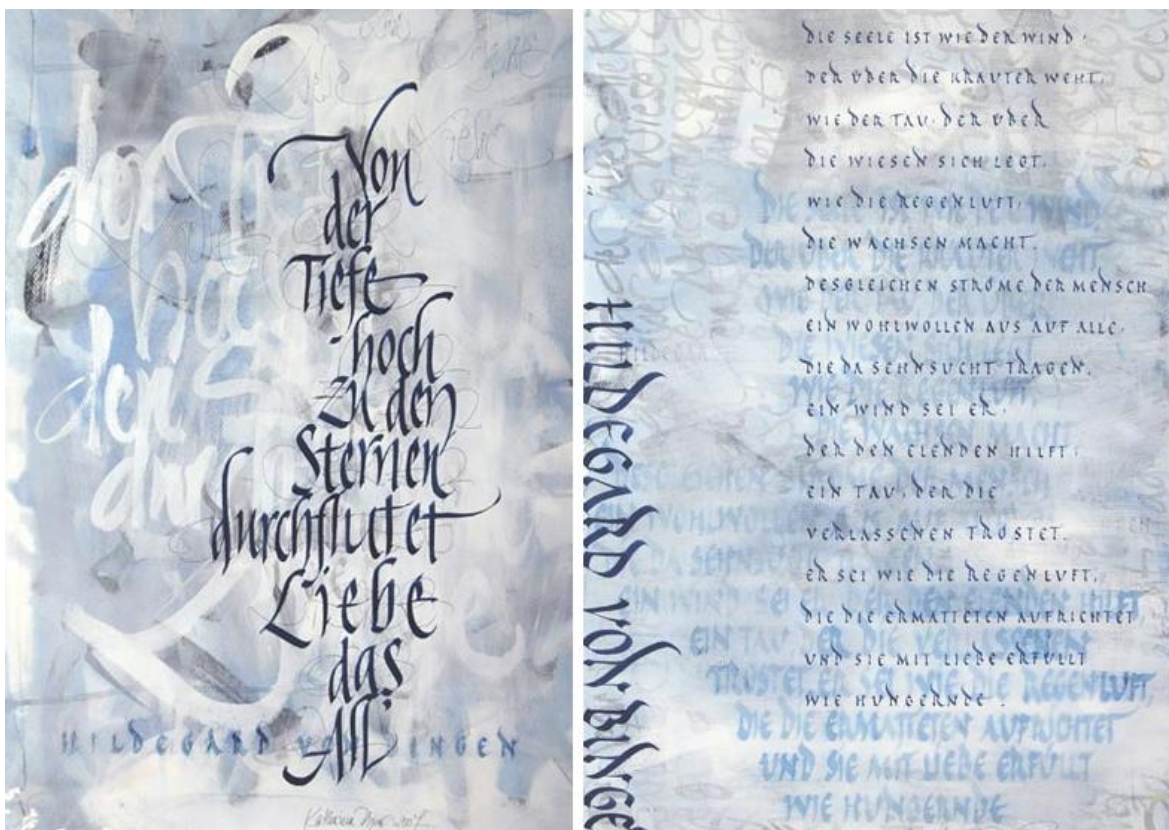
Performance, více na www.youtube.com/biasetton

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/biasetton/>)

Katharina Pieper

www.schrift-kunst.de

Studovala design na Vysoké škole ve Wiesbadenu, kde se naučila všechny základní grafické, malebné a umělecké techniky. Prošla mnoha školeními, kurzy čínské a korejské kaligrafie. Od roku 1991 pravidelně vede kaligrafické kurzy a semináře doma i v zahraničí. Ve své umělecké práci se věnuje duchovním textům, zejména západních a východních autorů. Texty přenáší na papír, rozměrná plátna i do knih. Je členem mnoha kaligrafických spolků, vystavuje a publikuje po celém světě. V roce 1998 založila nakladatelství, kde publikuje vlastní kalendáře, knihy a pohlednice.

[Obr. 106] „Hildegard von Bingen“

Dvě ukázky textů Hildegard von Bingen, akvarel a kvaš na papíře.

(Zdroj: <http://www.schrift-kunst.de/LinkneueArbeiten.html>)

[Obr. 107] „Louis Armstrong“

(Zdroj: <http://www.schrift-kunst.de/LouisArmstrong2old300.jpg>)

Julia Vance

www.juliavance.no

Sochařka a kaligrafka studovala umění a kaligrafii v Norsku a Anglii. Nyní vystavuje především v Norsku, kde je také členem sochařské a kaligrafické organizace (SKRIPT). Její práce jsou v soukromých sbírkách v USA i v Norsku. Od roku 2006 Julia Vance pracuje v sochařském studiu Studio Sem v Itálii. Tady vytváří své písmové skulptury z mramoru a bronzu. Žije v malé vesničce v Toskánsku, regionu Carrara, což je oblast známá pro svůj kvalitní mramor. Používá znaky, symboly, slova, někdy části dopisů a snaží se jim darovat fyzickou podobu.

[Obr. 108] „Aurora borealis“

Kaligrafie aplikovaná do panelů stěn na palubě lodi, vpravo detail.

(Zdroj: http://www.juliavance.no/Relief_Work_05.html)

[Obr. 109] „Book-jacket“

Design přebalů knih s dominantním využitím kaligrafie.

(Zdroj: http://www.juliavance.no/Calligraphic_Work_03.html)

Annika Rücker

www.atelier-ruecker.com

Annika Rücker se narodila a vyrostla ve Švédsku, dnes žije a pracuje v Rakousku. Studovala ve Vídni na Akademii užitého umění a pracovala kromě jiného pro švédský královský dvůr. Dnes k její práci patří především diplomy Nobelovy ceny. Laureáti, kteří dostávají Nobelovu cenu za fyziku, chemii, ekonomii nebo literaturu, vlastní listiny psané perem právě této kaligrafky.

[Obr. 110] „Nobel Diploma“
Dvě ukázky diplomů Nobelovy ceny.
(Zdroj: <http://nobelprize.org>)

[Obr. 111] „Nobel Diploma“
Diplom Nobelovy ceny, vpravo detail.
(Zdroj: http://images.nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2010/mortensen_diploma.jpg)

Julia Harina

www.harina.ru

Ve svých pracích propojuje grafický design s kaligrafií, a tak vznikají půvabná a zároveň profesionální díla. Vizuálně atraktivní práce se vymaňují z množství fádni kaligrafie, která je k vidění běžně na internetu. Její portfolio vnímám jako výstižnou ukázkou kvalitní kaligrafie, kterou lze vnímat jako pokrokovou a moderní – poukazuje na schopnost kaligrafie moderně se prezentovat a ruší zaběhlé představy, které kaligrafii demonstrují jako archaickou činnost.

[Obr. 112] „Coffee“
Dóza na kafe, vpravo detail.
(Zdroj: <http://www.harina.ru/content/88/>)

[Obr. 113] „Calligraphy for bags“
Kaligrafie aplikovaná na textil, vlevo detail.
(Zdroj: <http://www.harina.ru/content/44/>)

Brody Neuenschwander

www.brodyneuenschwander.com

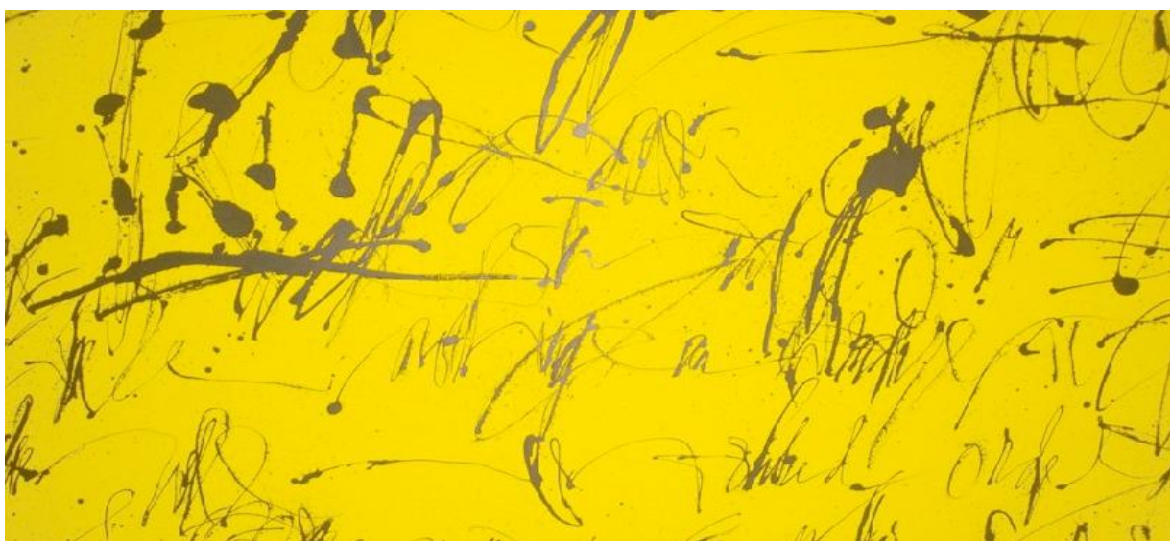
Umělec a kaligraf, který zkoumá hranice mezi textem a obrazem. Jeho práce zahrnuje ohromující rozsah kaligrafických výrazů. Ke kaligrafii přistupuje jako k uměleckému médiu, které vyžaduje disciplínu, pochopení materiálu a dlouhé roky studia. Pro vznik kaligrafického díla chápaného jako umění však tvoří nad rámec těchto úvah, v duchu moderního konceptuálního umění. Některé práce jsou inspirovány čínskou a arabskou kaligrafií, jindy tvoří čistě fantazijní díla, spolupracoval na sérii filmů, oper, výstav. Jeho práce je v mnoha veřejných i soukromých sbírkách a v oblasti kaligrafie vyhrál řadu cen, včetně Belle Lettere (mezinárodní cena pro kaligrafii, viz 5.1.1).

[Obr. 114] „Bologna Towers 2000“

Zvuková a světelná projekce na oslavu města označeného jako evropské hlavní město kultury v roce 2000.

(Zdroj: <http://www.brodyneuenschwander.com/home.html>)

[Obr. 115] „Big Yellow“

Kvaš a čínská tuš na plátně.

(Zdroj: <http://www.brodyneuenschwander.com/home.html>)

Denis Brown

www.quillskill.com <http://www.youtube.com/user/THEREALQUILLSKILL>

Kaligrafii se začal věnovat již jako školák a stále se zdokonaloval. Studium tradiční kaligrafie v Londýně vytvořilo pevné základy pro jeho pozdější experimentální práci. Vytváří inovativní díla, která prodlužují tradici kaligrafie. Nejen vizuálně rozjímá nad významem a funkcí písaře v 21. století a vytváří pokrokové kaligrafické výstupy – abstraktní videa (3.2), velkoformátové graffiti, skleněné rytiny. Pro jeho tvorbu jsou typické úchvatné kaligrafované obrazy na skle. Vystavuje a přednáší po celém světě.

[Obr. 116] „Bitter and wild is the wind tonight“
Kaligrafický obraz na rytém a vrstveném sklu, (vpravo detail).
(Zdroj: http://www.quillskill.com/frameset/frameset_about.html)

[Obr. 117] „A Better Language“
Spojení manuální kaligrafie a digitální fotografie, výstupem je tisk dlouhý 37".
(Zdroj: <http://www.quillskill.com/prints/betterlanguage.htm>)

4.1.4 Jižní Amerika

Marina Soria

www.marinasoria.com.ar

Její styl ovlivnily cesty do Japonska a New Yorku, na univerzitě v Buenos Aires nyní vede semináře experimentální kaligrafie. Šíří a podporuje kaligrafii prostřednictvím přednášek na univerzitách, konferencích, seminářích, výstavách a publikuje články v odborných časopisech. V současné době pracuje jako umělecký kaligraf a ve svém ateliéru se věnuje také výrobě uměleckých knih. Dává kurzy kaligrafie pro dospělé a především pro děti.

[Obr. 118] „Autumn“

Kniha, vpravo nahoře detail, dole otevřená.

(Zdroj: http://www.quillskill.com/frameset/frameset_about.html)

[Obr. 119] „Embroidery gestures“

Kaligrafované útržky autorských textů.

(Zdroj: http://www.marinasoria.com.ar/eng/arte_papel_argentina.html)

Silvia Cordero Vega

www.lacaligrafia.com www.flickr.com/photos/letrerias www.caligrafiar.com.ar

V Evropě a USA pořádá specializované kurzy a výuková setkání s renomovanými kaligrafy. Aktivně se zapojuje do skupin a fór o kaligrafii, v roce 2003 založila společně s kaligrafičkou Silvina Viola skupinu CaligrafiAR, která se účastní různých akcí a aktivit na podporu kaligrafického umění v zemi. Vyučuje a přednáší na vysokých školách design, dějiny umění a designu a typografii.

[Obr. 120] „LETRA DE MASCAR-poster“
Autorská abeceda, vpravo detail.

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/letrerias/5364020057/sizes/o/in/photostream/>)

[Obr. 121] „Zen series“
Ukázka tří kaligrafických děl ze série Zen.

(Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/letrerias/sets/72157616914771251/>)

4.2 Česká kaligrafie

Kaligrafie u nás nikdy nebyla svébytným uměním jako například v Číně či Japonsku. Umělci využívající psané písmo pouze jako jednu z možností tvůrčích postupů, nikdo se nevěnuje kaligrafii výhradně. Výjimkami jsou osobnosti jako **Václav Bláha**, **Jiří Šindler** nebo **Jiří Šalamoun**, v jejichž tvorbě tvoří kaligrafie podstatu. Kaligrafii se v dřívějších letech věnovali například také **Aleš Najbrt** a **Clara Istlerová**. Výraznými tvůrci v oblasti české kaligrafie jsou pro mě také osobnosti **Lenka Baroňová**, **Daniel Koráb** a **Radana Lencová**.

[Obr. 122] „Bez názvu“, Aleš Najbrt

(Zdroj: LENCOVÁ, Radana. *Rozhovory o písmu rukopisném*. 1. vydání. Praha : Svět, 2007. 152 s. ISBN 978-80-902986-8-2.)

Viděli jsme zástupy nesčíslné. Ponurou majestátností věcí
kračeli smutní. Cizí byly si duše, jak by každá z jiného světa
po tajemném ztroskotání zachránila se na zemi.
I snily o svých ztrátách.
Osamotách uprostřed magických lesů, nad nimiž slunce
podobno ptáku zlatými křídly nekonečnými brázdilo ether;
celým vesmírem letěla jeho píseň o slávě života harmonické
o zázračích tvůrčího jitra v zahradách země a podmořských
v modrých prérkách vzduchu a vodu:
v oceány se sklánělo v žízni a pijíc rozvlnilo je bouř,
v jeskyně amethystové pod ledovci západů do hnízda horských
a jeho sen viditelný, hra tisíců bratrských sluncí, tančících v
hudby melancholické, vznášel se nekonečností zářící
láskou. Noc dávala hovořit květům o jejich léčivé síle
a opojení, jež dřímá v hroznech i máku. Znali jemná slova,
jež jako rozhozené zrní lákají ptáky. A zvířata lesní,
která neokusila krve, je přitulně navštěvovala.

celým vesmírem letěla jeho píseň o slávě života harmonické
o zázračích tvůrčího jitra v zahradách země a podmořských
v modrých prérkách vzduchu a vodu:
v oceány se sklánělo v žízni a pijíc rozvlnilo je bouř,
v jeskyně amethystové pod ledovci západů do hnízda horských
a jeho sen viditelný, hra tisíců bratrských sluncí, tančících v
hudby melancholické, vznášel se nekonečností zářící
láskou. Noc dávala hovořit květům o jejich léčivé síle
a opojení, jež dřímá v hroznech i máku. Znali jemná slova,
jež jako rozhozené zrní lákají ptáky. A zvířata lesní,
která neokusila krve, je přitulně navštěvovala.

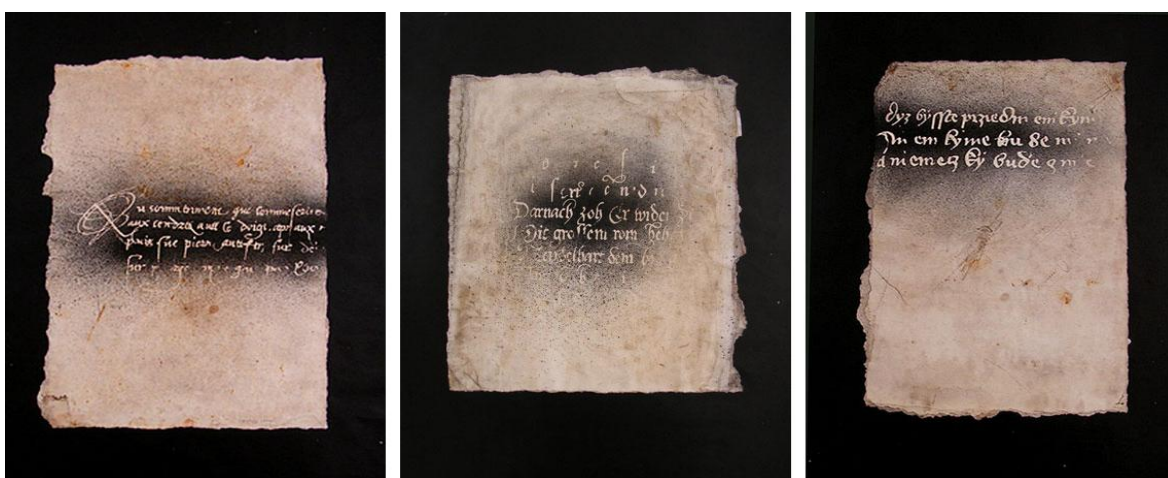
[Obr. 123] „Otokar Březina, Stavitelé chrámu“, Clara Istlerová

(Zdroj: LENCOVÁ, Radana. *Rozhovory o písmu rukopisném*. 1. vydání. Praha : Svět, 2007. 152 s. ISBN 978-80-902986-8-2.)

Daniel Koráb

www.korab.wz.cz

Na Střední průmyslové škole grafické v Praze se učil grafický design a následně studoval český jazyk a výtvarnou výchovu na univerzitě v Hradci Králové. V průběhu života nabýval teoretické i praktické znalosti a zkušenosti v odvětví písma a kaligrafie. Získané vědomosti dnes šíří prostřednictvím přednášek a praktické dovednosti vyučuje na workshopech a individuálních výukách. Jeho tvorba zahrnuje kaligrafické obrazy, kaligramy, věnuje se také akční malbě a nabízí kaligrafii na zakázku (monogramy, loga, tetování, apod.).

[Obr. 124] „Volná písmová tvorba“

(Zdroj: <http://www.korab.wz.cz/pismo.php>)

[Obr. 125] „Kaligramy“

(Zdroj: <http://www.korab.wz.cz/kaligramy.php>)

Lenka Baroňová

Na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti se učila propagační grafiku a následně studovala na VŠUP v Praze nejdříve ateliér Propagační grafika a plakát, poté ateliér Knižní kultura a písmo. Věnuje se typografii, kresbě a kaligrafii, v současné době vede odborné semináře Písmo a typografie na FMK UTB ve Zlíně. Součástí seminářů je také výuka kaligrafie, při které jsou studenti seznamováni nejdříve s klasickou předlohou psaných abeced a následně vedeni k tvorbě alternativních výstupů. Díky řadě organizovaných společných a samostatných výstav kaligrafii prezentovala na veřejnosti.

[Obr. 126] „Vobiscum“
Vpravo detail.

[Obr. 127] „Bastarda-verzátky“
Vpravo detail.
(Zdroj: Autor)

Radana Lencová

www.lencova.eu

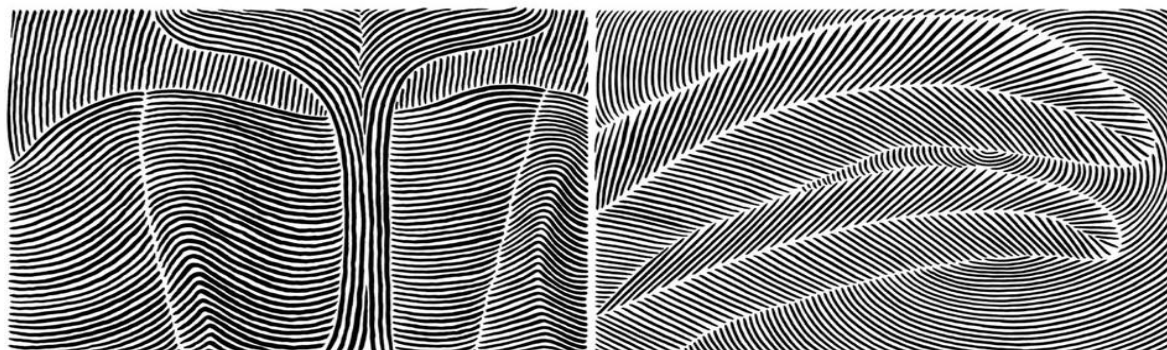
Radana Lencová se věnuje grafickému designu a výtvarným experimentům kombinujícím světlo, písmo a tanec. Studovala na VŠUP v Praze v ateliéru Písmo a typografie u profesora Jana Solpery. V letech 2002 až 2005 zpracovávala téma "Kaligrafie dnes - rukopisné písmo" v rámci doktorského studia na VŠUP v Praze, které vyústilo v několik samostatných prací (například abeceda Comenia Script a kniha Rozhovory o písmu rukopisném). Kromě vlastní tvůrčí práce spolupracuje především s nakladatelstvím Svět.

[Obr. 128] „Experimentální font Flamenco“

Vpravo detail.

(Zdroj: http://www.lencova.eu/en/home/graphic_design/experimental_fonts/flamenco)

[Obr. 129] „Breath Lines“

Dva kaligrafované obrazy.

(Zdroj: http://www.lencova.eu/en/home/other_work/gallery/galerie_linie_dechu)

5 BUDOUCNOST KALIGRAFIE

V 15. století kaligrafii zčásti zastínil objev knihtisku, mechanizace vnikla do všedních kaligrafických činností a rozvoj techniky kaligrafii v přímé úměře nadále vytlačoval. Ani dnešní technicky pokroková doba rozvoji krásného ručního psaní příliš nepřeje. Pořád je však zřejmě lepší situace dnes, než s tímto tempem vize „hypermoderní“ budoucnosti.

Stejně jako se v 19. století, v době objevu fotografie, ne jeden malíř či kreslíř obával o svoji pracovní budoucnost, s nástupem počítačů není neopodstatněná obava z úpadku psaného písma. Malovat a kreslit se nicméně našťestí nepřestalo, nepřestává a díky stálému zájmu o umění a rukodělnou práci doufejme ani nepřestane. Schopnost nestrojového výstupu je tak naopak povýšena na hodnotnější a atraktivnější předmět zájmu.

Práce soudobých kaligrafů nesporně dokazuje, že kaligrafie jde s dobou a má v sobě stále velký potenciál. Výrazně obohacuje především grafický design a dozajista právě v tomto oboru bude do budoucna více a více žádaná. Množství kvalitních log vzniklo pouhou úpravou psaného písma, není pro mě nepředstavitelná ani zakázková tvorba podpisů lidem, kteří se touží odlišit a reprezentovat originálním signováním.

Poměrně výrazným nedostatkem v České republice je také absence nabídek kurzů kaligrafie, přestože jsem přesvědčena, že o takové lekce by se zajímalo mnoho dětí i jejich rodiče. Pokud lze zaplnit nejrůznější zájmové kroužky od modelářství po karate, není důvod se nedomnívat, že by si také umění kaligrafie nenašlo své příznivce a potencionální studenty. Písmo obklopuje člověka snad ve všech oblastech jeho života – s písmem přicházíme do styku čtením knih, časopisů, novin, díváním se na televizi, plakáty a další nejrůznější tiskovou reklamou. Proto bychom my, kterým není písmo lhostejné, měli propagovat a šířit kvalitní grafické výstupy a zajímat se o budoucnost také ručního písma – pěstovat a propagovat kaligrafii, nenechat její půvab rozplynout.

5.1 Všeobecný vztah ke kaligrafii

Současní grafičtí designéři a typografové zcela určitě kaligrafické písmo hodnotí kladně, uvědomují si jeho význam a dokáží ocenit jeho originalitu a užitečnost. Jen malá část z nich se pak samotné kaligrafii věnuje, protože to (pro ně) není nezbytné. Klasickou kaligrafovanou latinku užívají zejména starší generace, které nepřilnuly k počítačové éře tak přirozeně (nebo vůbec) jako mladší ročníky a kaligrafie v jejich životech a oboru hrála větší úlohu a měla tudíž větší uplatnění. Díky ní nabyly zkušenosti, podněty, inspiraci – její nácvik je nevyvratitelně jednou ze základních složek písmové vzdělanosti.

Lidé dnes všeobecně ve všech oborech mají touhu vynikat a kvapně se věnovat tomu nejnovějšímu, převyšovat soudobé možnosti svého okruhu vzdělání. Rychlý způsob života vybízí k rychlému učení a chvatné specializaci, pro samou touhu vědomostí úzce orientovaných však přehlízíme často základy. Stejně jako si specializovaný doktor musí projít při svém studiu bezpodmínečně stádiem kompaktní výuky lékařství, také designér by měl mít určité kaligrafické povědomí.

Zdá se býti až komické, že současní tvůrci prahnou po nových a převratných vyjádřeních, touží býti moderními, ztvárňovat převratné práce novými postupy a jejich písemný projev se omezil na podpis. Často kaligrafii zavrhnou jako něco přežitého a na její nácvik rezignují již úplně. Kaligrafie evidentně není pro všechny, protože lidé zvyklí na tempo dnešního života nemají jednak chuť, jednak ani schopnost zpomalit. A umění kaligrafie potřebuje nejen cit, ale v počátku také individuálně dlouhý nácvik, na který chybí často trpělivost. Do jisté míry dokáže kaligrafii docenit více laická veřejnost, pro kterou má stále své kouzlo.

Nejednou se mi stalo, že jsem někomu zasílala ručně nadepsaný dopis nebo balíček a dotyčný následně nadšeně reagoval, že si místo se svým jménem na zásilce vystříhl a schoval. Nejenže si mě díky pro mě obyčejnému úhlednému nadepisování obálek pamatují na poště, často se dočkám i milých odezev. Jeden pán kdysi napsal: „... *nedá mi to, abych se Vás ještě nezeptal, kde jste se naučila tak hezky psát? Až dosud jsem si totiž myslel, že krasopis se vyučoval naposled za císaře pána...*“ Ano, zatímco dříve byl úhledný rukopis samozřejmostí a podmínkou například k získání dobrého místa, dnes budí spíše údiv – alespoň že pozitivní.

Lidé dokáží ocenit hezké a dobře provedené věci – až na výjimky krasopis bez ohledu na subjektivní pohled pozorovatele budí pokaždé určité uznání a respekt.

Někdo neví vůbec, co si pod slovem „kaligrafie“ představit, někdo ho chápe jako napodobování historických abeced a pro někoho může být kaligrafie vznešenější podobou pouhého psaní či stylizace rukopisu. Radana Lencová se ve své knize *Rozhovory o písmu rukopisném* domnívá: *„Využívání historických stylů není nutností, naopak spíše je zde poptávka po současných „živých“ rukopisných a kaligrafických formách – po určitých trendech.“* Osobně se naopak domnívám, pominuli užší odbornou veřejnost, že většina lidí bez uměleckého citění a vkusu ocení více právě historizující podobu kaligrafie na nejrůznějších podobách rodokmenů, imitacích starých map apod. před současnými novátorskými postupy. O těchto moderních počinech možná prohlásí, že jde o hezký obraz. Napodobeninu starobylé mapy však chtějí vlastnit a pověsit si ji do obývacího pokoje, zatímco již v duchu plánují obdarovat originálním rodokmenem svého příbuzného.

5.1.1 Instituce zabývající se kaligrafií

Kaligrafii propagují především její tvůrci, kterým jsem věnovala samostatnou kapitolu. Významnou roli v prezentaci kaligrafie a jejího šíření do povědomí veřejnosti hrají také nejrůznější instituce, které kaligrafii podporují a usilují o její kvalitu a uznanou hodnotu. V této kapitole bych chtěla proto zmínit některé společnosti, organizace či zájmové spolky, které umění kaligrafie podporují. Mohly by se objevit až v seznamu použité literatury na konci této práce, protože mi pomohly v orientaci, přispěly k informovanosti a seznámily mě se základní problematikou a současným stavem daného tématu. Jsem ale přesvědčena, že si zaslouží mít místo zde, i se svojí základní charakteristikou. Nejedná se totiž o klasické internetové seznamy použité literatury, odkazy jsou velmi cenná úložiště množství informací a podnětů, která případnému zájemci o tento obor umělecké tvorby umožňují další studium a získávání aktuálního přehledu v oblasti kaligrafie.

The Calligraphy and Lettering Arts Society (CLAS)

www.clas.co.uk

CLAS je největší a nejvíce podporující společnost písma na světě. Sídlí ve Spojeném království a má rozsáhlé členství v Evropě, stejně jako v mnoha jiných zemích. Sdružuje profesionály v oboru, začínající kaligrafy i lidi pouze okouzlené nádherným uměním kaligrafie. Pro své členy pořádá kaligrafické festivaly, přednášky, výstavy a publikuje pětkrát ročně časopis informující mimo jiné o aktuálním dění z oblasti kaligrafie.

The Society of Scribes and Illuminators (SSI)

www.calligraphyonline.org

Společnost SSI byla založena v roce 1921 ve Velké Británii studenty Edwarda Johnstona (2.3) s cílem osvěty a prosazování psaní. Dnes je SSI mezinárodní sdružení pro profesionální i nadšené amatérské kaligrafy. Členy jsou lidé ze Spojeného království, Irska, kontinentální Evropy, USA a Kanady, Austrálie a Nového Zélandu, Jižní Afriky i Dálného východu. Podpora kaligrafie prostřednictvím výstav byla vždy důležitou součástí aktivit společnosti. Kaligrafie je propagována mezi širší veřejností také prostřednictvím přednášek a workshopů. Společnost vydává časopis *The Scribe* a rozesílá několikrát ročně bulletiny.

Association for the Calligraphic Arts (ACA)

www.calligraphicarts.org

Mezinárodní asociace založena v roce 1997 na podporu kaligrafického umění. Členy tvoří začínající studenti i zkušení profesionálové z několika zemí světa. Tato nezisková organizace propaguje a podporuje své členy a organizuje mnoho vzdělávacích seminářů a konferencí. Cílem je shromažďovat a šířit informace o kaligrafii. Asociace uveřejňuje na stránkách také seznam učitelů podle zemí, ve kterých působí a kde mohou poskytnout potenciálnímu zájemci odbornou výuku.

The Edward Johnston Foundation

www.ejf.org.uk

Nadace sídlící v Británii se zaměřuje na zlepšení povědomí veřejnosti o kaligrafii a její formy, které jsou základem pro mnoho dalších oborů, včetně designu písma. Jejím úmyslem je vytvořit archiv a knihovnu na podporu výuky kaligrafie a poskytovat dostupná data veřejnosti. Nadace si také klade za cíl vybudovat sbírku současných umělců v mezinárodním měřítku, vytvořit vzdělávací program v kaligrafii a příbuzných předmětech a zahájit výzkum ve využívání nových elektronických médií v oblasti svého zájmu.

The Washington Calligraphers Guild

www.calligraphersguild.org

Společnost byla založena v roce 1976 jako nezisková organizace ve Washingtonu a sdružuje přibližně 500 amerických a mezinárodních umělců od profesionálů po nadšené začátečníky a dokonce i pouhé obdivovatele, kteří oceňují kaligrafii a knižní umění. Společnost organizuje již 17. rokem soutěž „Graceful Envelope Contest“, do které kaligrafové a umělci z celého světa zasílají ručně nadepsané a zdobené obálky na konkrétní téma. Podobný projekt vznikl na stránkách společnosti **Mail Art Across the World** (*maaw.atelier-calligraphie.com*), kde je možné vybrat si z několika zemí a zaslat tam svoji obálku s cílem prezentovat ji na vzniknuvší výstavě uspořádané za účelem propagovat kaligrafii z celého světa.

IAMPETH

<http://www.iampeth.com>

IAMPETH je mezinárodní neziskové sdružení čítající více než 700 členů. Společnost byla založena v roce 1949, je nejstarší a největší organizací věnující se rukopisnému psaní ve Spojených státech. Jejím smyslem je pomáhat nováčkům i expertům zlepšit jejich psaní a umělecké dovednosti. Usiluje o obnovení výuky krasopisu ve školách a o zlepšení rukopisu mladých lidí. Uchovává a sdílí tradici americké kaligrafie, na stránce <http://www.iampeth.com/books.php> je možné stáhnout knihy o kaligrafii od roku 1800.

BELLE Lettere

<http://www.bellelettere.it/>

Spolek založený v Itálii si klade za cíl rozšířit znalosti o kaligrafii a písmu se zvláštním zřetelem k latině. Vyhláší na podporu a kaligrafie soutěže, pořádá přednášky a workshopy.

Ars Scribendi

<http://arsscribendi.de>

Jedno z největších sdružení kaligrafie v Německu.

Po celém světě existují také muzea kaligrafie nebo alespoň stálé expozice a sbírky prezentující kaligrafická díla. Seznámit se s mnoha dalšími umělci tohoto oboru můžete tedy též například prostřednictvím následujících odkazů:

The Contemporary museum of calligraphy, Moscow

www.calligraphy-museum.com/eng

Muzeum současné kaligrafie je první muzeum v Rusku věnované umění rukopisu. Expozice muzea představuje unikátní vzorky uznávaných mistrů kaligrafie z celého světa. Vystavuje také ukázky slovanských a evropských písem, elegantní práce židovské a arabské kaligrafie, formy klasické japonské kaligrafie i příklady starověkého čínského psaní. Nově byla otevřena expozice kombinující malbu a grafiku. Mimo výstav působí Ruské muzeum kaligrafie jako mezinárodní kulturní a vzdělávací centrum. V muzeu jsou pořádány mezinárodní výstavy kaligrafie a festivaly. Na webových stránkách je návštěvníkovi zpřístup-

něno velké množství údajů o kaligrafech z celého světa, obsahuje články a eseje o kaligrafii a díky snímkům z kamer umístěných má návštěvník webu možnost zhlédnout prostory muzea odkudkoliv na světě:

<http://www.calligraphy-museum.com/eng/About/Live.aspx?camID=169>

Chvályhodné je také umožnění virtuální prohlídky muzea:

<http://www.calligraphy-museum.com/eng/About/VirtualExcursion.aspx>

Die Berliner Sammlung Kalligraphie, *www.berliner-sammlung-kalligraphie.de*

Museum of calligraphy and miniature graphics in Pettenbach, *www.schriftmuseum.at*

Klingspor Museum Offenbach, *www.klingspor-museum.de/UeberdasMuseum.html*

Scribblers

<http://scribblers.co.uk/>

Internetový obchod s ucelenou a rozsáhlou nabídkou potřeb nejen pro latinkovou kaligrafii, včetně odborné literatury.

Cynscribe Calligraphy Directory

<http://www.cynscribe.com/>

Zdroj množství zajímavých odkazů pro kaligrafy, typografy, grafiky a podobně.

2link

<http://kalligrafie.2link.be/>

Spousta odkazů směřujících na stránky týkající se kaligrafie.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 KALIGRAFIE A JÁ

Tuto kapitolu hned v jejím počátku započnu věcným prohlášením, že sama sebe za kaligrafku nepovažuji. Toto vyjádření zcela upřímně a sebekriticky vystihuje mé dosavadní úvahy nad kaligrafií. Fascinace kaligrafií vyjadřuje nejpřesněji můj vztah, protože toto umění obdivuji a oceňuji každý kaligrafický počín, zvláště pak výjimečné výstupy moderních kaligrafů, kteří kaligrafii nejen udržují v širším povědomí, ale dokonce ji povyšují na pokroková umělecká díla hodná 21. století.

Řadím se do skupiny lidí, kterým není jejich psaný projev lhostejný a minimálně se nad ním zamýšlejí. Osobní rukopis mám historickými předlohami psaného písma silně poznamenaný, výstižněji řečeno – staré předlohy písma jsou postiženy mým vlastním přispěním. Přestože jsem si studiem psaní starých předloh písma prošla, nikdy jsem se tomu nevěnovala natolik, abych nabyla dojmu, že tuto dovednost ovládám. Psané písmo pro mě představuje formu komunikace, příležitostné dokumenty píše nejčastěji ručně a stále to považuji za rychlejší a pohodlnější způsob než například řešit tisk písma počítačového. S kaligrafií přicházím do styku od střední školy, kdy jsem ji zřejmě poprvé při hodinách písma dostala do povědomí. Již tenkrát, pod přísným vedením učitele Martina Vyorala, jsem kopírování historických předloh chápala jako příjemnou, nicméně také nelehkou činnost. Od té doby jsem kaligrafii každopádně začala vnímat a všímat si jí. Znovu jsem s ní přišla do styku na vysoké škole, kde jsem si zažila renesanční cancellarescu, kterou nás vyučovala Lenka Baroňová (viz 4.2). Na základě těchto a dalších, především teoretických, poznatků a zkušeností jsem se začala zabývat kaligrafií více, což nakonec vyústilo v zadání mé diplomové práce.

Praktická část diplomové práce byla zvolena prvotně, ještě před zadáním práce teoretické. Jako téma jsem si stanovila koncepci jednotného vizuálního stylu pro soukromé kaligrafické studio. Zprvu jsem proto spontánně vyhledávala a prohlížela portfolia světových kaligrafů a osob činných v tomto oboru. Množství teoretických i vizuálních poznatků mě nakonec přirozeně určovalo také náplň teoretické části diplomové práce, čímž se obě části propojily a ve výsledku tvoří ucelený myšlenkový výstup. V průběhu psaní teoretické práce mě ovlivnila celá řada aspektů. Oslněna plejádou nadčasových a originálních děl moderních představitelů kaligrafie, rozhodla jsem se nad rámec zadání vytvořit volný kaligrafický výstup také. Pokusila jsem se o alternativní kaligrafickou tvorbu, kterou dokumentuji v podkapitole 6.1.2.

6.1 Corporate identity soukromého kaligrafického studia

Zatímco v zahraničí není kaligrafické studio žádné novum, u nás byt' jen obdobné formy podnikání těžko pohledat. Na internetu lze sice poskromnu dohledat osoby, které nabízí kaligrafické služby, jejich stránky však často zavánějí spíše lidovou tvořivostí. Názorným příkladem budiž odkaz <http://pismo.kvalitne.cz/>, kde název domény po zhlédnutí obsahu vyznívá poněkud ironicky.

Pominuli mnohdy vskutku nezdařená portfolia či internetové nabídky takovýchto služeb, existují u nás alespoň osobnosti, které se touto prací kvalitně zabývají ať už na částečný úvazek nebo ve volném čase (viz 4.2).

Za příklady vydařené kaligrafické prezentace lze považovat vesměs všechny internetové odkazy uvedené u jmen kaligrafů, které zmiňuji v textu. Pro přehlednost jsem tyto údaje shrnula ještě v závěru práce a sepsala seznam jmen s příslušnou webovou stránkou. Dopusud nezmíněná kaligrafka Els Leclercq (www.ligatura.be) svoji uměleckou činnost využila aplikováním na komerční zboží a dala tak vzniknout dokonce kaligrafickému e-shopu.

Před tvorbou vlastního vizuálního stylu kaligrafického studia jsem nejdříve vymyslela název, který by mohlo potencionální studio nést. Jako nejvýstižnější se nabízelo prosté označení „kaligrafické studio“, chtěla jsem však název trochu specifikovat, spojit v názvu podstatu a náplň práce s alespoň drobným náznakem osobního charakteru. Protože je autorem a eventuálním majitelem podniku žena, rozhodla jsem se nakonec pro název „Kaligrafka“, který je podle mého názoru všeřikající.

Barevnost vizuálního stylu je v elegantní černé a decentních odstínech šedé. Doplnkovou barvu představuje růžová, která za občasného užití v drobných detailech oživuje vzhled výsledných tiskovin. Šedé zbarvení je dle technických a estetických možností zaměňováno s barvou stříbrnou, celý vizuální styl tak nabývá luxusního rázu. Především u tiskovin neverbálně komunikujících s potenciálním zákazníkem (vizitky, obálky) tak naznačují určitou jedinečnost a vznešenost... umělecké činnosti kaligrafie.

6.1.1 Logo

Logo vychází z mého rukopisu, a ačkoliv vznikla jedna kaligrafická značka jako oficiální logotyp, není tato podoba striktní. Variabilní logo se obměňuje libovolně vlastními psanými podobami, což nejvíce vystihuje podstatu a náplň kaligrafické studia – ručně psané písmo, které logicky není nikdy stejné.

Z množství skic psaného slova „kaligrafka“ jsem vybrala několik odlišných variant, které jsem převedla do křivek. Tyto grafické variace vytvořily mimo jiné doprovodný prvek vizuálního stylu, kdy seskupením slov vznikl abstraktní podklad na vizitky, obálky atd.

Barva logotypu je černá, což odkazuje k čínské černé tuši a černému inkoustu. Zároveň černá barva působí obřadně, je elegantní a výrazná. Aby však logotyp nepůsobil až příliš výrazně, například na jemných papírech a něžných barvách tiskovin, vytvořila jsem kolorovanou obměnu. Pomocí přechodu od černé po světle šedou barvu vzniká dojem proměnné barevné intenzity jako při tahu kaligrafickým perem.

Logotyp je tedy variabilní nejen tvarově, nýbrž také barevně. Tato rozmanitost by se mohla jevit pro případné aplikování částečně jako matoucí nebo komplikovaná, jelikož se však jedná o vlastní projekt, autorka s tím nemá problém. :) Další variantu, tentokrát nikoliv monochromní, představuje logotyp doplněný o růžové akcenty rovněž ve stylu přechodu.

[Obr. 130] „Skici loga“

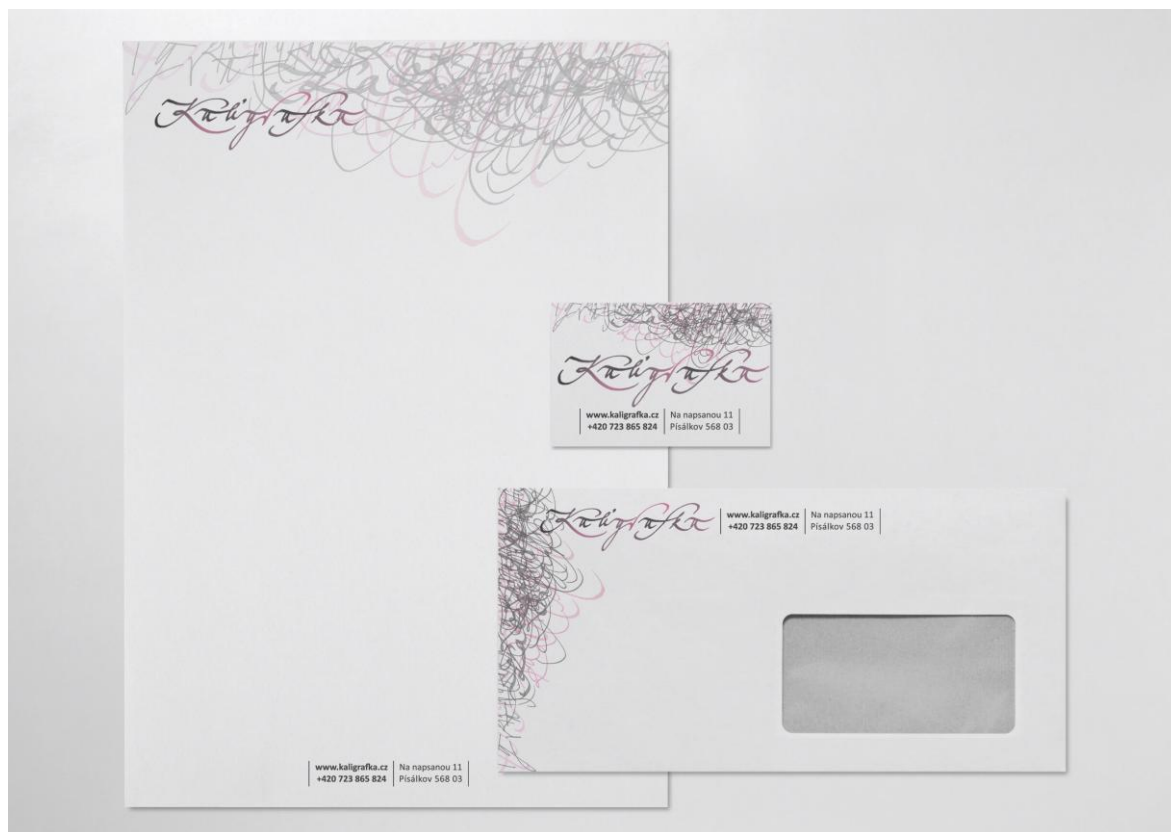
Naskenovaná ukázka skic psaného slova „kaligrafka“. Vpravo příklady vybraných stylů písma, které jsem vektorovala. (Zdroj: Vlastní)

[Obr. 131] „Finální logo“

Konečná podoba loga „Kaligrafka“, v počítači upravená a vykřivkovaná naskenovaná předloha.
(Zdroj: Vlastní)

6.1.2 Korporátní styl

[Obr. 132] „Korporátní styl“

Logo aplikované na obálku, dopisní papír a vizitku. Růžovošedá varianta.
(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 133] „Korporátní styl 2“
Logo aplikované na tašku a hrníček. Růžovošedá varianta.
(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 134] „Logo na zdi“
Kaligrafické studio, aplikace loga na zdi. Vpravo detail.
(Zdroj: Vlastní, <http://www.modernhomereviews.com/wp-content/uploads/2011/04/Modern-Home-Office-Design-Ideas.jpg>)

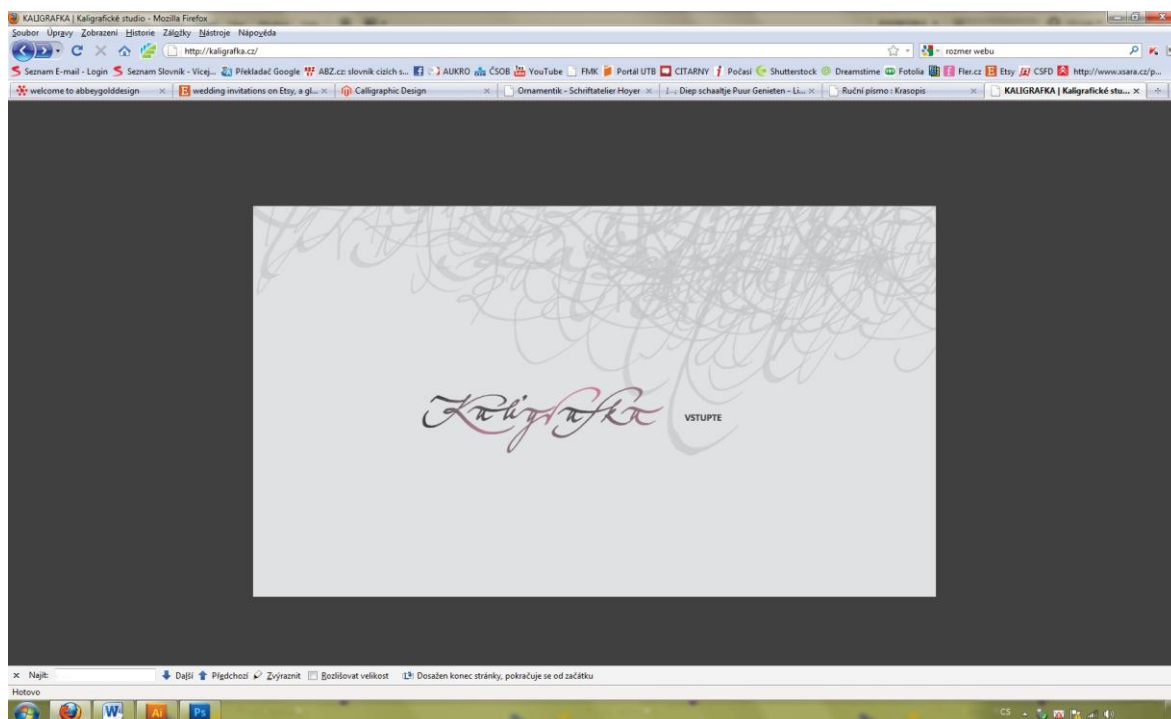
[Obr. 135] „Logo na zdi 2“
 Aplikace loga na stříbrné tapetě.
 (Zdroj: Vlastní)

[Obr. 136] „Oficiální korporátní styl“
 Fotografie obálky, vizitky a desek. Oficiální stříbrná varianta.
 (Zdroj: Vlastní)

[Obr. 137] „Vizitky“
Dvě varianty vizitek se stříbrným písmem v krabičce.
(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 138] „Webová stránka“
Print Screen webové stránky
(Zdroj: Vlastní)

6.2 Experimentální kaligrafie

Součástí mé praktické diplomové práce tvoří také kaligrafický experiment. Rozhodla jsem se vytvořit netradiční kaligrafický výstup, který je svojí formou a pojetím originální a prezentuje kaligrafii jako moderní činnost. Snažila jsem se o ucelený myšlenkový koncept, jehož realizace vyvrátí milné představy o archaičnosti kaligrafie. Jako médium pro tento projekt mi posloužilo zrcadlo.

6.2.1 Zrcadlo

Snažila jsem se fyzickým výstupem pochytit častý výrok nejen grafologů „Písmo je zrcadlem člověka“. Obrazně jsem tedy přenesla toto rčení vlastním rukopisem na zrcadlo. Centrálním a dominujícím motivem je název písně „I'll be your mirror“ od oblíbené hudební skupiny Velvet Underground. Tento ústřední text je ze zrcadla, plocha kolem je vypískovaná a tudíž se osoba před zrcadlem symbolicky odráží ve rčení „Budu tvým zrcadlem“. Text písně je naopak vypískován a plní funkci decentního dekoru.

[Obr. 139] „I'll be your mirror“

Vektorový náhled zrcadla s textem písně od skupiny The Velvet Underground. Vpravo detail.

(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 140] „I'll be your mirror 2“

Realizované zrcadlo.

(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 141] „I'll be your mirror 3“

Realizované zrcadlo.

(Zdroj: Vlastní)

6.3 Volná kaligrafie

Další částí praktické diplomové práce je volný projekt, ve kterém jsem aplikovala kaligrafii do fotografie. V této koncepci zjišťuji, zda je počítačová kaligrafie schopna zapůsobit na pozorovatele stejně, jako to dovede klasická kaligrafie. Jedná se rovněž o alternativní formu kaligrafie, jelikož je tentokrát veškeré psané písmo tvořeno v grafickém programu pomocí tabletu.

6.3.1 Obrazy

Knihy Jobova se stala inspirací pro sérii tří obrazů. Na motivy verše „*Jako květ vzejde a zvadne, prchá jako stín a neobstojí.*“ (Job 14:2) vznikl koncept černobílých fotografií. Citovaný verš je rozdělen na tři části a citlivě zasazen do fotografií, které původně zobrazují šípkový keř. Červené akcenty jsou fotografováním rozostřené plody keře. Výsledný dojem je až abstraktní a barevností odkazuje k východoasijské kaligrafii.

[Obr. 142] „Jako květ vzejde a zvadne, ...“

Výsledná fotografie, část první.

(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 143] „... prchá jako stín...“
Výsledná fotografie, část druhá.
(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 144] „... neobstojí.“
Výsledná fotografie, část třetí.
(Zdroj: Vlastní)

[Obr. 145] „Triptych“
Výsledná realizace fotografií v rámu.
(Zdroj: Vlastní)

ZÁVĚR

Sepsat smysluplný a hodnotný text na téma kaligrafie znesnadňuje hned několik skutečností. Začne-li člověk přemýšlet nad tímto tématem, dozajista se pozastaví již na začátku nad samotným výkladem termínu „kaligrafie“. Teoretická charakteristika pojmu se tak z faktického popisu dostává spíše do rovin uvažování a filozofování. Pokud se však nechceme omezit na neúplný a strohý slovníkový výklad, je tento způsob rozjímání nevyhnutelný. Pojmy jako rukopis, krasopis, psaní a kaligrafie se často slučují a používají se i v literatuře namátkou jako plnohodnotná synonyma. Otázce chápání pojmu kaligrafie jsem proto věnovala jednu z kapitol této práce, abych vyjádřila svůj osobní názor na tuto problematiku a formulovala tak mé nahlížení na význam slova kaligrafie. Sama ve své práci tato pojmenování též obměňuji, činím tak ale pouze v případě, že nedobře zvolený výraz nezmění kontext textu. Kaligrafie může mít totiž samozřejmě nadále formu psaného písma, stejně jako je-li psaná ručně, můžeme hovořit o ručním písmu. Nakonec jsem nabyla přesvědčení, že slovo „kaligrafie“ zkrátka nelze lehce a stručně vystihnout. Kaligrafie je umění prolínající typografií i malbu a vždy je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora. Zatímco laik bude přirozeně obdivovat již hezký rukopis a povyšovat ho na kaligrafické dílo, člověk znalý v oblasti kaligrafie ocení dejme tomu pouze úhlednost psaného písma. Kaligrafie může významově pochytit veškeré psané počiny a až kaligrafické dílo pak splní funkci něčeho přesahového, něčeho, co obdivujeme.

Přemítat nad těmito nejasnostmi je ve své podstatě stejně obtížné jako vymezit pojem umění obecně a dokázat určit, kdy práce je či není uměleckým dílem. Takové úvahy zcela korespondují se zvažováním, kdy je psaný projev jen textovým záznamem a kdy se stává kaligrafickým dílem. Osobně se nejvíce ztotožňuji s míněním slovenského kaligrafa a typografa Ľubomíra Krátkého, který *rukopisné písmo vykládá jako projev každého gramotného člověka a kaligrafii již jako vědomé kultivování psaní*.^[4] Dále bychom pak ještě mohli určovat i u samotného kaligrafického díla jeho uměleckou hodnotu. V takovém případě si lze vypomoci koneckonců také definicí uměleckého díla v Autorském zákoně (§ 2), který za takové dílo považuje pouze jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora vyjádřený v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě srozumitelné alespoň pro určitou skupinu lidí. Do jisté míry můžeme brát jako garanci vzniku uměleckého díla také skutečnost určitého vyššího stupně intelektu nebo uměleckého nadání autora, jeho dlouhotrvající praxi a případně složení odborné profesní zkoušky.

Nepovažuji za důležité, aby neodborná veřejnost znala nuance termínu kaligrafie. Není podstatné, aby lidé disponovali zevrubným věděním historie písma. Pokud běžně slýcháme zaměňování slov kreslit a malovat („Jé, to je krásně nakreslené. Kdo to maloval?“), není ani racionální předpokládat hlubší rozhled v oblasti písma. Nejpodstatnější je alespoň povědomí o hojnosti tvůrčí lidské činnosti, která naplňuje oněch 5000 let mezi prvním projevem písma a dnešními možnými výstupy písma průmyslovými tiskárnami, které zvládnou *potisknout i 5200 stran za minutu!* [20]

Nekladla jsem si za cíl sepsat detailní studii o dějinách písma, krátký exkurz do dějin však považuji nadále za důležitý a opodstatněný. Běžný pozorovatel si užívá kouzla (nejen) psaného písma i bez odborných znalostí. Zcela odlišný vztah k této umělecké činnosti by měl mít však samozřejmě ten, pro kterého je (psané) písmo náplní práce. Absence znalostí a praxe se v tomto odvětví pozná. Pokud toužíme využívat písma ve své tvorbě, měli bychom tento vývoj znát. Díky tomuto věděni a rozhledu si vytříbíme vkus a estetické cítění, které upotřebíme také v současném moderním projevu... vybraně a vhodně. Vycházela jsem především z pramenů zabývajících se kulturou písařství v Evropě a poté se v prvé řadě věnovala vývoji latinky, abych mohla plynule a systematicky přejít na její současnou podobu, což je penzum mé práce.

Při vřelejším seznamování s tématem kaligrafie se toto odvětví ukáže jako velmi obšírné a hranice překračující. Vytříbení konečné verze obsahu mě proto čekalo až s poslední napsanou kapitolou, jelikož jsem v průběhu přirozeně získávala pořád nové podněty a stále doplňovala práci o další informace. Záměrně jsem se však nerozepisovala například o půvabu umění arabské či japonské kaligrafie, protože ačkoliv se jedná o stejně nádherná témata, svým vývojovým rozsahem by vydaly na další plnohodnotné práce. Jako jiné formy kaligrafie si jistě zasloužily zmínit, nicméně míchání tak rozdílných kultur a vývojově odlišných písem považuji v myšlenkově uceleném konceptu práce za nadbytečně matoucí.

Doba, v níž žijeme, není pro umění kaligrafie příliš příznivá. V dnešní technicistní éře málokdo vezme do rukou pero, aby napsal třeba zamilovaný dopis nebo zanechal výhružný vzkaz sousedovi na dveřích. Ručně napsaný dokument je chápán jako něco tak archaického, až má člověk pocit, že je tato forma oficiálně zapovězena. Rukopis se stává natolik skrytým a důvěrným, až nabývá intimního charakteru... *možná proto se za něj tolik lidí stydí?*

Přes všechny tyto a jiné nepřející aspekty věřím, že kaligrafie má a bude mít stále své nezastupitelné místo. Patrně právě také díky těmto nepříznivým okolnostem dnes totiž nabírá

opět takové hodnoty a narůstá o ni zájem více než kdy jindy. Množství moderních výstupů současných kaligrafů, typografů i grafiků je důkazem toho, že kaligrafie žije a neztrácí na aktuálnosti a atraktivitě ani v 21. století.

My bychom se v případě obav z budoucnosti kaligrafie měli přičinit o navrácení již základní funkce psaného písma – dorozumívání se v prostoru i čase. Možná jednou bude kaligrafie úspěšně vyučována jako jiné zájmové činnosti a bude o ni zájem třeba jako o hru na klavír nebo tanec. Vzkaz příteli či členovi rodiny můžete ale sepsat hned teď... a pokud myslíte spíše na toho souseda – takový kaligrafovaný anonym zapůsobí jistě také. :)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

- [1] KÉKI, Béla. *5000 let písma*. První vydání. Praha : Mladá fronta, 1984. Význam písma, s. 152.
- [2] TOMEK, Lubomír; VINAŘOVÁ, Milena. *Tajemství krásné písemnosti : Průhledy do světa literatury*. 1. vydání. Praha : Albatros, 1985. 166 s.
- [3] SLEZÁK, Miloš, et al. *Písmo ve výtvarné výchově*. 1. vydání. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s. 400. Publikace č. 16-05-14/1.
- [4] LENCOVÁ, Radana. *Rozhovory o písmu rukopisném*. 1. vydání. Praha : Svět, 2007. 152 s. ISBN 978-80-902986-8-2.
- [5] VÁVRA, Jiří. *Od impresionismu k postmoderně : Dějiny vizuálního umění*. 1. vydání. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, s. r. o., 2001. 127 s. ISBN 80-7182-120-9.
- [6] CLEMINSON, Ralph. *Velká kniha kaligrafie : Vzorová písma Západu i Východu, 45 projektů krok za krokem*. 1. vydání. Praha : Slovart, 2008. s. 224. ISBN 978-80-7391-115-7.
- [7] CAMPEDELLI, Marco. *Applied Calligraphy & Graphic Design*. Barcelona : Links International, 2010. 251 s. ISBN 9788496969872.
- [8] ENGELBRECHT, Lisa. *Modern Calligraphy and Hand Lettering : A Mark-Making Workbook for Crafters, Cardmakers, and Journal Artists*. [s.l.] : Quarry Books, 2010. 160 s. ISBN 1592536441.
- [9] HARRIS, David. *Kaligrafie : 100 úplných abeced*. Vydání první. [s.l.] : Slovart, 2004. 256 s. ISBN 80-7209-610-9.
- [10] MENHART, Oldřich. *Nauka o písmu*. Vydání 4. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1977. s. 92. Publikace č. 77-48-10.
- [11] LANZ, Bohumil; NĚMEČEK, Zdeněk. *Písmo v propagaci*. 1. vydání. Praha : Merkur, 1974. 308 s.
- [12] MEHIGANOVÁ, Jane; NOBLEOVÁ, Mary. *Kaligrafie a iluminace*. Vydání první. Praha : Metafora, 2010. 160 s. ISBN 978-80-7359-231-8, EAN: 9788073592318.

- [13] POKORNÁ, Miluše. *Kaligrafie : krása písma*. 1. vydání. [s.l.] : Computer Press, 2005. 110 s. ISBN ISBN: 80-251-0293-9, EAN: 9788025102930.
- [14] KRUPA, Viktor; GENZOR, Jozef. *Písma světa*. Bratislava : Obzor, 1989. 360 s.
- [15] MUZIKA, František. *Krásné písmo ve vývoji latinky : (I. + II. díl)*, . 1. vydání. [s.l.] : Paseka, 2005. 1476 s. ISBN 80-7185-740-8, EAN: 9788071857402.
- [16] POTT, Gottfried. *Kalligrafie : Erste Hilfe und Schrift-Training*. Mainz : Schmidt Hermann, 2005. 112 s. ISBN 978-3-87439-675-2.
- [17] PRŮŠOVÁ, Jana. *Vznik a vývoj písma*. Praha : Nakladatelství grafické školy v Praze, 2007. 118 s. ISBN 80-86824-04-7.

Články v časopisech:

- [18] VIMR, Ondřej. Reforma psacího písma, která skončila fiaskem : Pohled do Švédska. *Tvar*. 2010, 12, s. 18. Dostupný také z WWW:
<<http://www.grafologickakomora.cz/files/svedska-reforma.pdf>>.
- [19] Kaligrafie kolem nás. *Font : První grafický časopis*. 5/99, IX., 5, s. 12-13.

Internetové zdroje:

- [20] <http://extrahardware.cnews.cz/hp-ma-rekordni-%E2%80%9Einkoustovku%E2%80%9C-zvlada-5200-stran-za-minutu>
- [21] <http://www.youlexicon.com/language/czech/detail.aspx?id=20176>
- [22] http://universitas.muni.cz/2005_1/lettrismus.html
- [23] <http://cyrilice.cz/>
- [24] <http://www.smashingmagazine.com/2008/04/07/beautiful-handwriting-lettering-and-calligraphy/>

Další zdroje: viz kapitola 5.2

SEZNAM JMEN KALIGRAFŮ

Barbara Calzolari, www.gentlepeople.it
Massimo Polello, www.lacalligrafia.com
Jean Larcher, www.larchercalligraphy.com
Pat Blair, www.patblaircalligraphy.com
Eliza Holliday, www.letterist.com
Yves Leterme, users.skynet.be/fa464953
Judy Melvin, www.judymelvin.com
Joan Merrell, www.joanmerrell.com
Pamela Paulsrud, pamelapaulsrud.com
Charles Pearce, www.charlespearce.com
Vera Evstafieva, www.infonta.ru
Yomar Augusto, yomaraugusto.com
Brody Neuenschwander, www.brodyneuenschwander.com
Claudio Gil, www.lagrafia.blogspot.com
Cy Twombly, www.cytwombly.info
Daniel Koráb, www.korab.wz.cz
Els Leclercq, www.ligatura.be
Francesca Biasetton, www.biasetton.com
Gabriela Carbognani-Hess, www.danzadeisegni.com
John Stevens, www.johnstevensdesign.com
Thomas Hoyer, www.callitype.de
Katharina Pieper, www.schrift-kunst.de
Denis Brown, www.quillskill.com
Sophie Verbeek, www.sophie-verbeek.com
Julian Waters, www.waterslettering.com
Martin Jackson, www.martinjacksoncalligraphy.com
Brenda Griffin, www.sterlingcalligraphy.com
Lenka Baroňová, http://web.fmk.utb.cz/?id=0_0&iid=1&lang=cs&type=0&sid=baronova
Marina Marjina, mmarina.ru
Michael Sull, www.spencerian.com
Mike Kecseg, www.pengraphicsstudio.com
Marco Campedelli, www.marcocampedelli.it
Monica Dengo, www.monicadengo.com
Radana Lencová, www.lencova.eu
Thomas Ingmire, www.thomasingmire.com
Xandra Y. Zamora, www.xyzink.com
Georgia Deaver, www.georgiadeaver.com

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CLAS	The Calligraphy and Lettering Arts Society
SSI	The Society of Scribes and Illuminators
ACA	Association for the Calligraphic Arts
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze
FMK UTB	Fakulta multimediálních komunikací, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

SEZNAM OBRÁZKŮ

[Obr. 1] Jeskynní malby v Lascaux	13
[Obr. 2] Jeskynní malby v Lascaux	13
[Obr. 3] Vampum.....	13
[Obr. 4] Vrubová hůlka.....	13
[Obr. 5] Významné fáze cest od ideogramů k hláskové abecedě.	14
[Obr. 6] V průběhu staletí se fénické písmo (nahore) postupně změnilo do formy řeckého písma (dole).	15
[Obr. 7] Znak A v egyptském písmě hieroglyfickém, v písmě fénickém, řeckém, římském a staroslověnském.....	16
[Obr. 8] Abeceda monumentálních římských kapitálek z nápisu na podstavci Trajanova sloupu v Římě.	16
[Obr. 9] Kresba labyrintu s nápisem Zde bydlí Minotaurus z Pompejí, psané formou římské kurzívy.	17
[Obr. 10] Abeceda unciály sestavená jako studie podle Pražského kapitulního fragmentu Evangelia sv. Marka z 6. století.	17
[Obr. 11] Abeceda polounciály sestavená jako studie podle většího počtu vzorů, většinou ze 6. století.	18
[Obr. 12] Karolínská minuskule. Studie podle pražského kapitulního evangeliáře z konce 11. století. Základ samostatné existence malé abecedy.	19
[Obr. 13] Studie abecedy podle textury misálu Jana ze Středy z druhé poloviny 14. století. Oblouk je zcela potlačen.....	20
[Obr. 14] Jednotlivá gotická písma: zleva textura, rotunda, švabach, fraktura. Rozdíly při srovnání.	20
[Obr. 15] Cancellaresca romana ze sborníku L. Vincentina z roku 1552.....	21
[Obr. 16] Nejstarší tvary latinského písma.	21
[Obr. 17] Novější tvary latinského písma.	22
[Obr. 18] Renesanční konstruovaná majuskule L. Pacioliho z roku 1509.	23
[Obr. 19] English Hand (anglické psací písmo).	24
[Obr. 20] Postupná proměna tvarů římských kapitálek v malá písmena latinské abecedy.	24
[Obr. 21] Vývoj arabských číslic.	24
[Obr. 22] Znázornění dějinného a slohového vývoje písma.	25

[Obr. 23] „Kaligramy“, Guillaume Apollinaire.....	29
[Obr. 24] „Calligram“, Rose Folsom	29
[Obr. 25] „Wine Calligram“, Joni James	30
[Obr. 26] „Violin Calligram“, Joni James	30
[Obr. 27] „Jimmy Hendrix“, Ben Duarri	30
[Obr. 28] „Prince“, Ben Duarri	30
[Obr. 29] „Portrait“, Isidore Isou	31
[Obr. 30] „Untitled“, Isidore Isou	31
[Obr. 31] „Leaving Paphos Ringed With Waves“ Twombly	31
[Obr. 32] „Camino Real“, Cy Twombly	32
[Obr. 33] „Letterforest exhibition“, Yomar Augusto	32
[Obr. 34] „Graffiti art“, Jean-Michel Basquiat	32
[Obr. 35] „Graffiti art“, Keith Haring	33
[Obr. 36] „Calligraffiti“, Niels Shoe Meulma	33
[Obr. 37] „Calligraffiti“, Niels Shoe Meulma	34
[Obr. 38] „Calligraffiti“, Niels Shoe Meulma	34
[Obr. 39] Michalengelův rukopis, v kterém je patrný vliv kancelářské kurzívy.	37
[Obr. 40] Normalizovaná latinka, vzor pro školní výuku psaní v České republice.....	38
[Obr. 41] Nová psací latinka podle Radany Lencové.	40
[Obr. 42] První jednotná švédská školní předloha, povinná v letech 1975–1985.	40
[Obr. 43] Comenia script, ukázka školního sešitu	41
[Obr. 44] „Kaligramy“	43
[Obr. 45] „Meemol Moroaat“, Rasha Almaleh.....	43
[Obr. 46] „Calligraphie“, Hassan Massoudy	43
[Obr. 47] „Calligraphie“, Hassan Massoudy	44
[Obr. 48] Náušnice.....	44
[Obr. 49] „Calligraphy and tattoo“, Joey Pang a Jodic Chan	45
[Obr. 50] „Graffiti“, Tsang Tsou Choi	46
[Obr. 51] „Ink effects“, Gu Gan	46
[Obr. 52] Kaligrafie psaná vodou na chodník.....	46
[Obr. 53] „Адмирал“, Julia Harina	48
[Obr. 54] „Fragment“, Marina Marjina	48
[Obr. 55] „etude_fragment“, Marina Marjina.....	48

[Obr. 56] „Logo Carl Jantzen“, Monica Dengo.....	52
[Obr. 57] „Logo Quest“, Monica Dengo	52
[Obr. 58] „Logo Quest“, Georgia Deaver.....	52
[Obr. 59] „Various identities“, Georgia Deaver	53
[Obr. 60] „Audi: Reverse“, Vicky Gitto	53
[Obr. 61] „Regaine: Thinner“, Clemenger BBDO	54
[Obr. 62] „What will it take before we respect the planet?“, Ogilvy	54
[Obr. 63] „Dirty Girl: His name“, University of Texas at Austin	55
[Obr. 64] „Has Hali: One“, Graffiti	55
[Obr. 65] „Mercedes-Benz Edition B-Class for Pink Ribbon“, Niels Shoe Meulma.....	56
[Obr. 66] „Mercedes-Benz Edition B-Class for Pink Ribbon“, Niels Shoe Meulma.....	56
[Obr. 67] „Levis“ [Obr. 68] „Freesoul“, Francesca Biasetton	57
[Obr. 69] „Levis“	57
[Obr. 70] „Levis“	58
[Obr. 71] „Dewars - White Label“, GrupoErre	58
[Obr. 72] „Dom Perignon-Joselito“, GrupoErre.....	59
[Obr. 73] „Essence Packing“, Georgia Deaver.....	59
[Obr. 74] „Bricola“, Ivana Tubaro.....	60
[Obr. 75] „Dolce Vita“, Yulia Harina.....	60
[Obr. 76] „Stefan Sagmeister: sugar“, Marian Bantjes.....	61
[Obr. 77] „Feliz Natal Merry Christmas“, Marina Chacur	61
[Obr. 78] „Cartel Stop – Oximoron“	62
[Obr. 79] „Langues en fête“, Chevalvert	62
[Obr. 80] „Andoverpis“, Yomar Augusto.....	63
[Obr. 81] „Spiegelverkehrtes“, Thomas Hoyer	63
[Obr. 82] „Body of Text“, Denis Brown	64
[Obr. 83] „Architectural glass installation of calligraphy“, Denis Brown.....	64
[Obr. 84] „Snow Calligraphy“, Denis Brown.....	65
[Obr. 85] „Kalligrapho & non Kalligrápho“, Claudio Gil.....	65
[Obr. 86] „Design d'Arredo“, Gabriela Carbognani-Hess	66
[Obr. 87] „Trajan letters“, Massimo Polello.....	66
[Obr. 88] „Noli me tangere“, Brody Neuenschwander.....	67
[Obr. 89] „Glass Table“, Denis Brown.....	67

[Obr. 90] „Cartel Stop – Oximoron“, Francesca Biassetton	68
[Obr. 91] „Quality Street“, Niels Shoe Meulman	68
[Obr. 92] „Calligraphy for bags“, Yulia Harina	68
[Obr. 93] „Girls“, Niels Shoe Meulman	68
[Obr. 94] „Beesmunt“, Niels Shoe Meulman	69
[Obr. 95] „Body As Dream“, Marco Ambrosi a Monica Dengo	69
[Obr. 96] „Snow Calligraphy“, Denis Brown	70
[Obr. 97] „New Year 2008 for all writers“, Denis Brown	70
[Obr. 98] „Font Gracie“, Tamara Burešová	72
[Obr. 99] „Calligraphy examples“	72
[Obr. 100] „Bickham Script“	72
[Obr. 101] „Under The Sun“	73
[Obr. 102] „Rejoice O' Young Man“	74
[Obr. 103] „Einstein“	74
[Obr. 104] „Paralume“	75
[Obr. 105] „Live calligraphy“	75
[Obr. 106] „Hildegard von Bingen“	76
[Obr. 107] „Louis Armstrong“	76
[Obr. 108] „Aurora borealis“	77
[Obr. 109] „Book-jacket“	77
[Obr. 110] „Nobel Diploma“	78
[Obr. 111] „Nobel Diploma“	78
[Obr. 112] „Coffee“	79
[Obr. 113] „Calligraphy for bags“	79
[Obr. 114] „Bologna Towers 2000“	80
[Obr. 115] „Big Yellow“	80
[Obr. 116] „Bitter and wild is the wind tonight“	81
[Obr. 117] „A Better Language“	81
[Obr. 118] „Autumn“	82
[Obr. 119] „Embroidery gestures“	82
[Obr. 120] „LETRA DE MASCAR-poster“	83
[Obr. 121] „Zen series“	83
[Obr. 122] „Bez názvu“, Aleš Najbrt	84

[Obr. 123] „Otokar Březina, Stavitelé chrámu“, Clara Istlerová.....	84
[Obr. 124] „Volná písmová tvorba“	85
[Obr. 125] „Kaligramy“	85
[Obr. 126] „Vobiscum“	86
[Obr. 127] „Bastarda-verzátky“	86
[Obr. 128] „Experimentální font Flamenco“	87
[Obr. 129] „Breath Lines“	87
[Obr. 130] „Skici loga“	98
[Obr. 131] „Finální logo“	99
[Obr. 132] „Korporátní styl“	99
[Obr. 133] „Korporátní styl 2“	100
[Obr. 134] „Logo na zdi“	100
[Obr. 135] „Logo na zdi 2“	101
[Obr. 136] „Oficiální korporátní styl“	101
[Obr. 137] „Vizitky“	102
[Obr. 138] „Webová stránka“	102
[Obr. 139] „I'll be your mirror“	103
[Obr. 140] „I'll be your mirror 2“	104
[Obr. 141] „I'll be your mirror 3“	104
[Obr. 142] „Jako květ vzejde a zvadne, ...“	105
[Obr. 143] „... přechá jako stín...“	106
[Obr. 144] „... neobstojí.“	106
[Obr. 145] „Triptych“	106

